شهنشاهی زبیر

- یوخو
- نخجی تمش
- بزقالا سینهرا
- پروانه‌نین سرگذشتی
- کیچیک قادر اشیا مکتوب
- افسانه‌دی شمشیره دایانماز ساز آزادلیق

پروفسور دوقتور محمدتقی زهتابی (ای بعبر)

نشر اختر

شاهین زنجیرده

پروفسور دکتر محمدتقی زهنابی

تعداد صفحه • ۱۷۶ صفحه

چاپ اول • تابستان ۷۸

تیراژ • ۵۰۰۰ نسخه

قیمت • ۸۰۰۰ ریال

لیتوگرافی • نرسیم

چاپ • جمالی

صحافی • پاپیروس

حروف‌نگار • فریبا وفی

صفحه‌آرایی و امور فنی نشر

کارگاه نشر، تبریز: صندوق پستی ۳۴۵۶ - ۵۱۳۳۵ ☎ ۵۳۱۵۳۶ - ۰۴۱

تمامی حقوق این اثر متعلق به مؤلف است

شابک ۹-۰۶-۶۷۵۶-۹۶۴ ISBN: 964-6756-06-9

ایچینده کیلر

• شاهین زنجیرده !! ——————————

باکی، دی ـ بهمن ۱۳٤٤ ..... ۷

• پروانه‌نین سرگذشتی ——————————

باکی، آذر ۱۳۳٦ ..... ۵۳

• کیچیک قارداشیما مکتوب ——————————

باکی، بهمن ۱۳۳٦ ..... ٦۱

• یوخو ——————————

باکی، بهمن ۱۳٤۵ ..... ۷۱

• بذ قالاسیندا ——————————

تبریز، بذ قالاسی ـ خرداد ۱۳۵۹ ..... ۸۵

• افسانه‌دی شیشره دایانماز سا، آزادلیق ——————————

باغداد، بهمن ۱۳۵٦ ..... ۹۷

• سبحی یاتیش ——————————

باکی، تیر ـ مرداد ـ شهریور ۱۳٤۲ ..... ۱۰۹

پروفسور دکتر محمدتقی زهتابی‌نین بیوقرافیسی اؤز دیلینده‌ن

• ۱۳۰۲ ـ ینجی ایل آذر آی‌نین ۲۲ ـ سینده شبسترده کبریشچی عایله‌سینده دوغولدوم.
• ۱۳۰۹ ـ ونجو تازا آچیلمیش دؤولتی مدرسه‌یه گئدیب، ۱۳۱۵ ـ ینجی ایلده ابتدایی آلتینجی کلاسی قورتاردیم.
• ۱۳۱۷ ـ ینجی ایلده تبریزه گلیب، اوچ ایل فیوضات اورتا مکتبینده دوققوزونجو کلاسی بیتیردیم.
• ۱۳۲۰ ـ ینجی ایلده تبریز دانیشسراسینا داخل اولوب اورانی بیتیردیکدن سونرا ۲۳ ـ ۱۳۲۲ ـ ونجو ایل‌لرده رشدیه ادب اورتا مکتب‌لرینده معلم‌لیک ائتدیم.
• ۲۴ ـ ۱۳۲۰ ـ ونجو ایل‌لرده تبریزده حاجی یوسف شعارین کلاسلاریندا عربجه کاتولیکلر کلیساسیندا فرانساجانی اؤیرندیم.
• ۱۳۲۵ ـ ینجی ایلده آذربایجان دئموکرات فیرقه‌سی واسیطه‌سی‌ایله تبریزده دانشگاه آچیلدی من بو دانشگاهین ادبیات فاکولته‌سینه قبول اولموش ایلک طلبه‌لردن‌ایدیم.
• ۱۳۲۷ ـ ینجی ایلده عالی تحصیل آلماق اوچون قاچاق شورویه گئتدیم، حزب توده و دئموکرات فیرقه‌سی رهبرلرینین گؤسته‌ریشی‌ایله ایکی ایل زندانا محکوم اولوب سیبیره گؤنده‌ریلدیم. سونرا دوشنبه شهرینه سورگون اولدوم.
• ۱۳۳۳ ـ ونجو ایلده باکی‌یا گلیب، بئش ایل سوره‌سینده باکی دؤولت اونیورسیته‌سینین آذربایجان دیل و ادبیات فاکولته‌سینی بیتیریب عین زاماندا همین اونیورسیته‌نین شرق‌شناسلیق فاکولته‌سینده عرب دیلینی تدریس ائتمه‌یه باشلادیم و بو ایل‌لرده عرب ادبیاتی اوزره "ابونواسین حیات و یارادیجیلیغی" موضوعوندا اثریمدن مدافعه ائدیب، اوچ ایل سونراایسه دوچنت لقبی آلدیم. باکی‌دا اولدوغوم ایل‌لرده آذربایجان دئموکرات فرقه‌سی رهبرلرینین مخالفتی نتیجه‌سینده هئچ نه چاپ ائتدیره بیلمه‌دیم.
• ۱۳۵۰ ـ ینجی ایلده عراقا گئتدیم و اورادا باغداد اونیورسیته‌سینده فارس دیلی و اسکی تورک دیلینی تدریس ائتدیم و یازدیغیم علمی اثرلر اساسیندا باغداد اونیورسیته‌سی منه پروفسورلوق لقبی وئردی.
• ۱۳۵۸ ـ ینجی ایلده وطنه گلدیم، تبریز اونیورسیته‌سینده آذری و عرب دیل‌لرینی تدریس ائتدیم. آنجاق ایکی ایل سونرا ...
ائویمده مطالعه و یازماقلا مشغول اولدوم.

شاهین زنجیرده !!

شیمشک کیمی ایللر بویو سونسوزلوغو یارمیش،
صبح چاغلاری خنجر قانادین شئه‌له سووارمیش
بیر شاهینی قاف داغلارینین ذیروه‌لرینده
وورموش قوجا دونیا یئنی بنده.

❁ ❁ ❁

دهشتلی سمادیر اوزو گویاکی، بولوتدان
اؤرتوب قارا اؤرپک؛
قؤوموشدور اوزوندن ائله بیل شنلیگی توفان،
گولمکلری شیمشک.

❁ ❁ ❁

هردن کی، اوفوقلر اولور الوان،
شیرتک قازییر تورپاغی جایناقلا غضبدن؛
زنجیرینی دارتیب، آتاراق اوچماغا هئی جان،
ـ هئی، هئی ـ باغیریر، ـ
هئی ـ هئی قوجامان شرق!!!
اودلاردا یانان شرق!

❁ ❁ ❁

ای، دوغما دیاریم، دایاغیم، فخریم، اومیدیم...
هردن کی، آسیر پرده اوفوقلرده بولوتلار،
قلبینده جوْشور قان؛
آلنیندان اوچور غم.
گوْی اوْدلو قیلینجین چیخاریر تاکی، قینیندان،
بیردم گئییر اطلس دوْنون عالم؛
ووْلقان دوْغولور سانکی قانیندان،
توفانلی دهنیز تک بورویور وارلیغین عصیان.

* * *

گوْی کیشنه‌یبر هردن، یاریلیر غملی سکونت،
جینگیلده‌یبر عالم.
گویاکی، بو جینگیلتی‌ده محو اولدو اسارت،
آزادلیغا چاتدی قوْجامان قوش؛
کئچمیشده کیلر تک.
گویاکی، قویوب دردینه مرهم
بیر آنلیغا شیمشک.
شن کئچمیشه بیردمده قانادلاندی خیالی:

* * *

شیش ذیروه‌ده خنجر کیمی سال داشلارا قوْنموش؛
هئچ نه قاجا بیلمیر نظریندن:
داغلار، دره‌لر، چایلار، اوفوقلر و بوْلاقلار،
توْم ـ توْم منشه‌لر، مئیوه‌لی باغلار...
قاچمیر نظریندن نه یاماجلار، نه ده گولشن:
گوللر گوله‌ره‌ک ناز ائله‌یبر، چشمه‌لر آغلار...

اؤرتوبدو بولوتدان میشؤوون ذیروه‌سی اؤرپک،
بیر نازلی گلین تک؛
قؤیموش ساوالان
/ هم ده سهند اؤز ابدی تاجینی قاردان؛
گوللردن عطیرلر یاییلیر، نغمه سولاردان ...

* * *

بیر آندا میشؤودان اؤچاراق، آشدی سهندی؛
تبریزده‌ن اؤتوب، کئچدی مرندی؛
شیمشک کیمی بیر شاخدی دؤماندا،
قیی ووردو، گلین تک ساوالاندا...
گؤرجک خزری ایسته‌دی اؤپسون یاناغیندان،
آچجاق قانادین، ساخلادی لاکین
زنجیر آیاغیندان.

* * *

سئودا[1] یؤخوسوندان اویانیب‌میش کیمی شاهین،
زنجیرینی دارتیب،
قوپ، قوپ ـ دئدی ـ سارسیل[2] تملیندن
الحق داش ایمیشسن ازلیندن.

* * *

حسرتله دؤلو گؤزلرینی یومدو بیر آنلیق.
آه ـ سؤیله‌دی ـ
آه، بیر داها چیمسیدیم اؤ چیلیغین[3] لپه‌لرده!

---

۱ ـ خیال ۲ ـ ست اول ۳ ـ موج سرکش

فورسایدیم اووا بیرده چیخیلمـــاز تپه‌لرده!
قوپسای بو زنجیر و داغیلسای بو داغلار!
آخسایدی سمادن گؤرونن تک بو بولاغلار--
افسانه‌دی، سحر می‌دیر بو؟
گؤیلرده بوی آتمیش قوجا قارتال
هاردان بیله‌جکدی ندی قاندال[1].

/ندی زنجیر؟!

یوخ، یوخ،بوفلاکتده فقط منده‌دی تقصیر.

* * *

آغ ساققال آتام همیشه سؤیلردی ناغیلار،
عارف قوجالاردان.
آلدانما دنیه‌ردی،
خوش نغمه‌یه آلدانما، ساغین[2]، حسّه قاپیلما.
کؤز حسلره مُدرک آغیللار،
حاکیم کسیلیب گر ونره فرمان،
اؤلماز بشر اؤلادی حیاتیندا پشیمان.

* * *

بیر گؤن دئدی اؤغلوم سؤزو ساخلا یادیندا.
وار ایندی حوانلیق گوجو خنجر قانادیندا.
آساندی سه انکین[3] افقلرده دولاشماق.
اؤ ذیروه‌لی هوندور[4] داغی بیر لحظه‌ده آشماق.
هر بیر افقی یار، اوجا داغلاردان اؤچوب گئنج.

---

۱ ـ زنجیر ۲ ـ جکین ۳ ـ سوسوز ۴ ـ اوجا ـ بلند

هر چشمه‌ده چیم،صبح چاغی باده کیمین
هر بیر بولاغین بوزلو سویوندان ...
قافقاز داغینا اوُچماولاکن
قالمیش بابالاردان بو وصیت:
قبرستانا بنزه‌ر اوراکیم گئتسه قایتماز.

* * *

شرقین ابدی مشعلی،داهی اوُلو[1] الیاس[2]
افسانه لباسیندادئیب‌دیرسه‌ده سافسانه سایبلماز.
ظلمت دیر اوْ داغلار، اوْ دئمیشدیر ـ قاتی ظلمت!
اسکندر اگر تاپماق ایچون "آب حیاتی"
ظلمتلره اوز قوْیدو، مگر تاپدی نهایت؟
قالمیشدی عؤمورلوک گونشین نورونا حسرت،
عارف قوجاگر چاره یولون سؤیله‌مه‌سه‌یدی.

* * *

ظلمتدیر او یئرلر، بلی، ظلمت؛
کیم گئتسه قاییتماز.

* * *

سؤیلردی آتام: گئتدی بابام، دؤنمه‌دی بیرده.
ایللرجه بوتون عایله‌میز گؤز یولاتیکدیک؛
اینگین گئدیب او، گلمه‌دی بیر ساده خبرده.
گئتدی اونون آردینجا بابان، من اوشاق ایکن؛
گئتدی بیزه خوشبختلیگی هدیه گتیرسین.

---

۱ ـ نوبوک ۲ ـ نظامی گنجوی نین اصل آدی

ایللر کئچره‌ک، آخیر آتام دؤندو حیاله.
رحمتله اوزوب غم ده‌نیزین، ساحیله چیخدیق؛
بیر داحمادا تیکدیک.
آخیردا سعادت اوزومه گولدو بو یئرده...

❊ ❊ ❊

ـ گئت داغلاری آش ـ سؤیله‌دی ـ گؤیلرده‌ده قیی وور؛
هر صبح چاغی قوی باده تک ایچسین ببگین نور،
آزاد هاوادان سینه‌نی صبح چاغلاری دؤلدور،
داغلاردا و دوزلرده سال ایللر بؤیو مسکن ..
گلمزسن عؤمورلوک قؤجا دونیادا زواله.
لاکین بونو هئچ وقت اؤنوتما:
قاندالداگر "آزاد" یاشاماق ایسته‌مه‌ییرسن،
دوش قاف داغینا بیر کره اؤچماق هوسیندن ...

❊ ❊ ❊

بلی! بو فلاکتده فقط منده‌دی تقصیر
آغ ساچلی اتام همه‌شه سؤیلردیسه گر، من
افسانه بیلردیم.
قلبیمده بو افسانه‌یه بعضا ده گولردیم.

❊ ❊ ❊

شن خاطیره‌لر گولشنینی سئیر ائله‌یرکن.
شاهین ائشیدیب قیی سسینی، سیچرادی بیردن
گویا یؤخوسوندان.
ال کؤزلری اود تک آلیشیب پارلادی پار ـ پار؛
ساچیلدی اوفوق رفلرینه اؤدلو باخیشلار؛
بیر حوت یانار اؤخ تک،

اونلاردا یانان آرزولارین شعله‌لریندن
آیدینجا قیغیلجیم ساچیلیردی.

• • •

شن خاطیره‌لر پرده‌سی محو اولدو گؤزوندن؛
غم اؤردوسو شنلیک قؤشونون قؤودو اوزوندن؛
جؤشدوردو دئییردین قؤجامان ائللری عصیان،
یا فیرتینادان قاینادی عمان.
قلبینده یئنه کوکره‌دی توُفان؛
چیرپینتیلار آیدین گؤرونور پنجه‌لرینده؛
باخدیقجا اوفوق پرده‌سی هردم آچیلیردی
لای ـ لای نظرینده.

• • •

سود رنگلی بنیزلرده کی خال تک،
قارتاللاری سئیر ائتجک اوفوقلرده اوچوشدا،
شاهینلری اوخلار تک اؤتوشمکده، یاریشدا؛
اونلارتک اوفوق آیناسینی یارماغا مفتون،
شاهین ده قانادلاندی کی، اوچسون.
قاندال چکیب اما آیاغیندان یئره سردی.

• • •

بیر خنجره چئوریلدی بو تحقیرایله دردی.
وار گوجله چکیب سیلکه‌یه‌ره‌ک بندی اؤزولدن:
ـ ترپن ـ دندی ـ قؤپ، تیتره، داغیل، سارسی تملدن،
محو اول ابدیلیک، پؤزول، ای ظاهیری گؤیچک.

• • •

بیلمم بو نه‌دیر: اصلی جهنم، اوزو جنت،
آلنیندا گؤزه‌ل رایحه، قلبینده عفونت.

❁ ❁ ❁

قلبیمده اومود، آرزو، تمنا و دیلکلر
آچدیقدا چیچکلر.
ائتدیکده تبسم منه ایستک،
اولدوقدا بوتون وارلیغیم آزادلیغا وورغون.
ائتدیکده حقیقت پریسی قلبیمی مجنون،
بیر نغمه بو داغلاردان ائشیتدیم؛
بیر پارچا ملاحت.
حق عالمی ساندیم بو دیاری.
حؤکم ائتمه‌ده‌دیر، ظن ائله‌دیم، بوردا عدالت.
آتدیم ده‌لی تک سئوگینی، یاری ...

❁ ❁ ❁

سسلر و ایشیقلار هامیسی رنگ‌ایمیش اما.
آل پرده‌نین آردیندا نه وارمیش؟!
سؤزله عملین بیر بو قدر فرقی اولارمیش؟!
بیلمم بو ریادان دولانیر هانسی ده گیرمان؟؟

❁ ❁ ❁

گؤیلرده اوچارکن گؤرونور هر یئری دریا،
دالغا، شپه، چیلغین حرکت، سئوگیلی توفان.
دوزلر، دره‌لر، گوللو یاماجلار، اؤلو داغلار...
حتی قؤرو جؤللر...
هر یان باشا ـ باش جانلی حیاتدیر، حرکتدیر!!!

❁ ❁ ❁

دؤنموش بو بولاقلار،
قاز، اؤردهک اوزهن خیرداجا گؤللر،
گؤیلرده اوچارکن گؤرونور دالغالی عمان.
گؤیدن قایالار، داشلار، آغاجلار، قوُرو باغلار
سونسوز برکتدیر.
گؤیدهن گؤرونن شانلی حیاتدیر، حرکتدیر.

* * *

جؤشقون لپهلر، جانلی حیات عاشیقی تک من،
گؤیدهن گؤرهرهک بونجا بوُساطی،
آتدیم او حیاتی،
یوردو، ائلی، یاری؛
تا اود آپاریم خلقیمه درمان.
قاف داغلارینین ذیروهسینه آخیری قؤندوم.
قؤنجاق یئره بیر لحظهده دؤندو،
گؤیدن گؤرونن کوکرهین عالم.
جادو اولونوبموش کیمی آناً داشا دؤندو
الوان و گونش رنگلی چیراقلار،
دریایا دوشن قؤر کیمی، بیر لحظهده سؤندو.
غم شنلیگی محو ائتدی بیر آندا، تؤیو ماتم.
حاکیم کسیلیبمیش بورایا سانکی ازلدن
ظلمتله سکونت.

* * *

قلبیمده، اینان، اؤیندی خنجر کیمی دهشت،
روحوم، اوره گیم تیترهدی مؤحکم.

تا اینکی قانادلاندیم اؤچام، ساخلادی زنجیر.
گؤزدوم کی، اسیره‌م.

❁ ❁ ❁

آلسین قانادیم بیر داها قوت، دئیه، قوندوم،
افسوس کی، دؤندوم.
زنجیری ووران کیم‌دیسه، جادوگره بنزیر!!
یوخ، یوخ! اونون آردیندا دوران گوجلو بیلک وار،
هر بیر بیلگین نبضینه حاکیم بیر اوره‌ک وار،
آردیندا او قلبین دایانیر بیر دوشونن باش،
باشدیر قارا مقصدلره سیرداش.

❁ ❁ ❁

ایللر دولانیب آرتیری تاریخه واراقلار:
گاه ظالیمی ائل، گاهدا ائلی ظالیم آیاقلار...
بیگانه‌دی لاکین قوجا شاهینه بو دؤوران.
قاندالدا کئچیر عومرو اونون، سانکی بیر آسلان.

❁ ❁ ❁

مغرور گزیشیب، کینلی گؤزوندن
نفرتلی غضب شعله‌له‌نرکن،
قاف داغلارینا اوز توتاراق سؤیله‌دی بیر گون:
سؤسماز لپه، سونسوز حرکت منبعی بیلدیم؛
دریا سنی بیلدیم؛
قلبیمده‌کی پاک آرزولاریمدان داها اوستون.
بلی! سنی دریا بیله‌ره‌ک، دالغاوا قؤندوم.
اما داش ایمیش سان.

چوْخدان بری گوْیلرده سوْنوب محو اولان اولدوز،
نورون قالیر آنجاق؛
جانسیز بیر ایشیق سان کی، سوْنوب منبعی چوخدان.
شاهیددی زامان، گوْی، قارا تورپاق
چوْخداندی کی، قلبونده سنین لاختالانیب قان.
گوْیدن گوْرونورسن اوْلو بیر دالغالی عمان،
اصلینده و لاکن،
قلبونده حیات نبضی دایانمیش اوْلو بیر بوْز.
آرتیق منه هر بیر شئی اوْلوب گون کیمی آیدین:
وجدانی سوْنوک کنچمیشیوه سیرداش ایمیشسان.

* * *

شاهین بوزامان

بیر سیلدیریم اوستونده دوران گورزه‌نی[1] گوْردو.
ـ بیچاره! ـ ایلان سوْیله‌دی ـ بسدیر بو فعانلار؛
یاتمیر گنجه ـ گوندوز قایالیقلاردا ایلانلار؛
داغلار اوْسانیب قیشقیریغیندان؛
انتمکده‌دی داشلاردا شیکایت.
فریاد ائله‌ییب زنجیری سوْیدون و نهایت
ائتدین بو گوْزه‌ل عالمی کنچمیشله برابر؟!
دقتله گوْزه‌ل نغمه‌لری دینله سنیز گر،

---

[1] ـ بیر نوع ایلان

حئیران قالیر انسان.
تار سسلری گلمکده‌دی دایم.

* * *

شاهین دئدی:

ـ بلی! بو گؤزه‌ل سسلره کئچمیشده ایناندیم،
آخیر دادا پروانه کیمین اؤدلارا یاندیم.
چوخ اینجه‌دی سسلر، کسیلیب هر یئره حاکیم.
من ده، توُ تاراق، بیردم ایناندیم اونا قلباً،
بس سؤیله بو قاندال، بو آخان قان نه دئمکدیر؟؟

* * *

گؤیلر قوُشویام من، قانادیم بوردا نه لازیم؟!
دوشدوم بورا یؤرغونلوق آلیم من؛
یوُردوم منه: ـ گل ـ سؤیله ییر ـ، اوغلوم،
داغلاردا، دوزه‌نلرده، یاماجلاردا دوُماندیر،
یاد جایناغی سینه‌مده یاماندیر،
گل، گل! ـ دئییر ـ، ای اوغلوم، آماندیر....

* * *

من!

جان وئرمگه حاضیر وطن اوُغروندا بیر عسگر.
گر دؤغرودو سؤزلر و صمیمی‌دی بو سسلر،

بس سؤیله بو زنجیر و بو زندان نه دئمکدیر؟؟

• • •

یؤخ، یؤخ، حرکت واردی دئمک بوردا عبثدیر.
هر شئی داش اولوب بوردا بلی، وارسا قالان گر،
بیر، هر یئره حاکیم کسیلن، اینجه او سسدیر،
بیرده بو قفسدیر!!

• • •

ـ گر ایش بئله‌دیر، بس نییه گلدین؟
ـ سؤرسان قایالار سؤیله‌یه جکدیر سنه آیدین؛
هر گون دئییرم، بیر داها تکرارا نه حاجت.

• • •

آزاد دوغولان انسانا قاندال نه گرکدیر؟
قانداللاری قیرمیشلارا زندان نه گرکدیر؟
دونیا! نه‌لرین وار؟؟!
افسانه‌لرین وار!!
بیچاره بشر اؤلچویه گلمز کدرین وار!!
قانلار تؤکه‌ره‌ک قاندالی قیردین آیاغیندان،
قانداللاری ییغدین و قاییردین یئکه زندان!!
دایم باشین اوستونده گزیر غم و فلاکت.
بیر گون سنی زنجیرله‌دی سلطان؛
بیر گون‌ده "آزادلیق" و "عدالت"!!

• • •

ـ بس، سنجه بو یئرلرده عدالت‌ده می یؤخدور؟
ـ بیر یئرده اگر اصل عدالت اولا سلطان،

قویماز یارانا اوردا نئرونلار کیمی مغرور،
تقصیرسیزه زندان.
حقسیز اگر اؤلدورسه بیرین، وئرسه برائت،
کیم سؤیله‌یه جکدیر بئله قانونا عدالت؟!
عاجیزلره گر وئرسه اؤلوم جامی جنایت،
قوتلیلره آد و شرافت،
واردیرمی او تورپاقدا عدالتدن علامت ؟!
انسانلاری محروم ائله‌سه کیم یاشاماقدان
جانی ساییلیر. دوغرو بو، لاکین
وجدان پریسین محو ائده‌ن اینسان
جانی ساییلیرمی؟
آیا بئله‌لر اؤرتولو بیر جانی دئییل می؟
قانون بئله حئیوانلارا سیزلرده ده وار می؟
تاریخ ازلدن،
حق پرده‌سی آلتیندا گئده‌ن،
/ فاجعه دیوانی دئییل می؟
من باشقا بیر عالم دئیه اندیم یئره گؤیدن.

* * *

ـ ال حس اولونان شئیلره قانون یازار آنجاق!
خوشبخت‌لیگه چاتدین اوجا گؤیدن یئره قؤنجاق.
بیر گون بو فضالاردا اوچاردیم من اؤزوم‌ده،
خوش گون منه، لاکن، وئریب آنجاق قارا تؤرپاق.

* * *

ـ کئچمیشده گر اوُچدونسا، قاناد تاخدیلار اوُچدون،
اوُچماز ابدا، چونکی قانادسیز دوْغولانلار.
توْرپاق بشر اولادینا ان گوجلو دایاقدیر؛
تورپاق، نه قدر عوْمر ائدیر انسان، قالاجاقدیر.
انسانلارا توْرپاق آنادیر، ائتمیرم اینکار،
هر نعمت اونون وار قوُجاغیندا:
تورپاقدا محبت گولو، تورپاقدا هنر وار،
اوْد وار قوجاغیندا؛
اینسان اونا عاشیقدیر، او انسانلارا مفتون؛
ایلکین آنادیر دوْغدوغو اولادینا وورغون ...

* * *

هر بیر آنا اولادینی ایستر کی، اوُجالسین؛
حسرت اونا گوْیلرده بولوتلار بئله قالسین،
ایفلیج بالاسین گوْرسه و لاکن، آنا آغلار،
حتی قارا باغلار،
گر یئرده سورونسم آنام اوْز قلبینی داغلار.

* * *

ـ بوش گوْیلرین آخیر نه صفاسی؟
وار طبل کیمین گوْی سوْزونون تکجه صداسی.
توْرپاقدا چیچک، اینجه گوْزه‌للر و شرابلار،
گزمک، یئییب ـ ایچمک، بو حیاتین دادین آنماق،
شهرت قانادیله هاوالانماق ...
بیر سوْیله فضالاردا نه وار؟

* * *

ـ دونیایا دەیر گؤیلرین آلماس تک هاواسی!!
گؤیلرده نه وار؟!
هر بیر گونشین ایلک شعاسیندان ایسینمک؛
هر ائرته سحر ایلک شعالاردا یؤیونماق؛
هر گون پریسیله سحر ایلک آندا گؤروشمک
/و گولوشمک
/و اؤپوشمک.
ای، ظلمتین آلودەسی، بیچاره زاواللی،
گؤیلرده نه وار؟!
/سؤنسوز اوفوقلر و اؤچوشلار!
گؤی عاشیقیدیر همەشه شاهین کیمی قوشلار.

* * *

ـ ال چک بو چوروک دویغولاریندان،
گولمز اوزووه یوخسا بو دؤوران.
ـ شاهین دوغولانلار قارا تورپاقدا سورونمز.
نوح توفانی گر قوپسادا، حقین شامی سؤنمز.
گر هاله چکه لاله تک اطرافینا قان‌دا،
حق عاشیقی باش ایمەیەجک ظلمه بیر آن دا!!
گئت یئرده سورون، گئت یاشا ظلمتده، دوماندا،
اولماز یاراسا نوریله همدم.
ماتمدیر ایشیقلیق سنه، ماتم!!

* * *

ـ بیر قاندال اولوب قلبیوه وجدان،
ائتمیش سنه، بیچاره، بو دونیانی قارانلیق.
قیر قاندالی بیر آنلیغا وجدان آیاغیندان،

اولسون سنه جنت کیمی هر یان،
بیر آندا داغیلسین بو قارانلیق؛
گز من کیمی آزاد،
گز هر یئری، عؤمرون بویو اول شاد؛
ایچ باده و ام اینجه دوداق، دونیادان آل داد.
عؤمرون نه قدردیر؟
قاندالدا کئچن عؤمر اگر اولسادا مین ایل،
ظنیمجه هدردیر.
عاقیل کیشی تاپمیش پالاس هر یئرده بورونموش،
خلقیله سورونموش.
بیر یاخشی دوشون، گؤر نه‌دیر عالم؟
لذتدیر اونون معناسی، یا غم؟
سن لذتین آل، اؤزگه‌لره اولسادا ماتم!!

* * *

شاهین گوله‌ره‌ک سؤیله‌دی: عاقیل!؟
عاقیل نه‌دیر؟ انسانلیغا بیگانه بیر عنصر؟
تا اینکی هدفسیز سورونه بیر قدر آرتیق،
هر رنگی قبول ائتمگه حاضیر؟!
عاقیل دئییل، اینسان دئییل او بیر جانا واردیر.
انسانلیغین اؤز قایداسی، اؤز اؤلچوسو واردیر.
اصل اینسان اولان مثل چیناردیر؛
هر بیر قوجامان، کؤکلو چینار باش ایه بیلمز،
شدتلی کولکلرده سینار، لاکین ایبلمز.
سایدین اؤزون آزاد،
شن ـ شن گزیسن جونکی چمنده؛

زنجیرلیسن اصلینده، یازیق، من کیمی سن ده.
- بس فرقی نه دیر؟ سؤیله، عجب عاریف ایمیش سن!
- وورموش منی گر حیله بو زنجیرایله بنده،
وجدانین اولوبدور بیله ره ک لذته بنده.
جسماً من اسیر اولسام اگر، سن
قولسان قیزیلا همه شه روحاً!
آلچاقلیغا اوخشارمی شرافت؟!
وار فرقی بلی کؤکلو، اؤزوللو:[1]
زندان اندیلیب منده بدن، سنده سه وجدان؛
من آلداناراق، سن سه کؤنوللو.
قلبونده، بلی، حؤکم سورور اصل اسارت.

❁ ❁ ❁

- بوش - بوش بو فیکیرلردی کی، ائتمیش سنی زندان.
گویا من "اسیره م" دئدیز. آنجاق،
اولسام من اگر سن کیمی دوستاق،
بس جاه و جلالیم؟!
قالخیر هامی من مجلسه گیردیکده یئریندن؛
میزلرده، چیراقلاردا اندیر شخصیمه حرمت؛
حتی ائله سلطاندیر عیالیم،
تیتریر هامی هر یئرده آدیندان.
هم جاهیل ایبر باش منه هر یئرده، هم عالم؛
هم ملته من دردهم اؤزوم، همده کی درمان؛
گاه اؤلدوره ره م، گاهدا کی، عیسا اولارام من؛

---

۱ - اساس = بنوره

توپلانمیش الیمده اولو قدرتله، حکومت؛
جان تئللرینه حؤکم ائله‌ییر سانکی اراده‌م.
امر ائتسم اگر، توی توتار ائل، یوخساکی، ماتم.
هر نعمت الیمدن کئچه‌جکدیر.
ایلک عشق جامین اینجه مارالار
/بو الیمدن ایچه‌جکدیر.
قولدور منه ثروت؛
حئیرتده قالیر هامی منیم ائو ـ ائشیگیمدن.
اونلارجا ائویم وار، هامیسی دوپ ـ دولو ثروت،
هر ائوده اوتاقلار،
دیوارلاری گوللو،
آخشام بزه‌ییر هر ائوی بیر رنگده چیراقلار؛
رنگینده لطافت؛
آلتیمدا تمیز، قارکیمی شاهانه یاتاقلار؛
هر بیر طرف الوان قالیدیر، پرده‌م ایپکدن؛
سفره‌م دولودور همه‌شه شاهانه یئمکدن؛
قابلار بلور، اوستونده قیزیلداندی پیچاقلار؛
کؤنلون نه شراب ایسته‌سه، واردیر؛
سؤز آچمادا هر ائوده کی بیر اینجه ملکدن.
دؤرد فصلده هر ائوده باهاردیر؛
مئی ناب ایچیره‌م هر گئجه بیر اینجه گؤبکدن؛
اون دؤردو نه چاتمیش بالاجا غؤنچه ببکدن
هر گون ایچیره‌م آب حیاتی ...

* * *

بونلارلا برابر دئییسن من ده اسیره‌م؟!

قاندال سنی ازمیش، دانیشیرسان بئله سرسم.

* * *

ـ مظلومو ازه‌ن کس اولار اربابینا تورپاق.
موزد آلمالیدیر بوللوجا البته کی، یالتاق!
آرزون، دیلگین دونیادا لذت قانیر آنجاق.
وار ائولرین البته، او ائولرده‌ده هر شئی،
جئیران کیمی دلبرله قدحلرده گولن مئی.
قلبونده نه وار، بیر دئ گؤروم هئی؟
آزادلیغا قلبونده سنین واردیمی رغبت؟
یوخ شبهه کی، یوخ ایزده، نیشان دا.
واردیرمی وطن سئوگیسی اوندا؟
سالماز یووا بیر گوشه‌ده ترلان دا،
/ ایلان‌دا.
آلنین تریدیر، سؤیله گؤروم بیر، بو جلالین؟
اؤز زحمتیوه آرخالانیر شوکت و مالین؟
آغزوندا امک نغمه‌سی پئیوسته، ولی سن
زحمتکشه قلبونده گولورسن.

* * *

قلبونده سنین وارمی تمیز سئوگی محبت؟
البته کی، یوخ. بوللوجا شهوت.
انسانلیغا گلدیکده، اثر وارمیدیر اوندان؟
تاپماز او پری یئر قارا قلبونده بیر آن دا.

* * *

انسانلاری اینسان ائله‌مز گؤوده، سوموک، قان؛
اینسان ائله‌مز انسانی نه طنطنه، ثروت،

نه جاه، نه زینت،
نه باده، نه شهوت
/و نه قدرت،
/نه ده فرمان.
انسانلیق ائدهر انسانی انسان،
و گونشدن آری وجدان.

• • •

کیمسن؟ نه چیسن‌سن؟ قولاغی حلقه‌لی بیر قول.
بیر آن گزیشیب بئینیوی شخصیتین آختار.
گزدین می درین؟ سؤیله اثر وار؟
یوخدور. اونو چوخدان بری، چون، محو ائله‌ییب پول.

• • •

بونلاردی بشر اوغلونو اینسان ائله‌ینلر.
اونلاردی، بلی، قلبلره نور اله‌ینلر.
شهوتله قیزیل گر بولاری باغلایا بنده،
اوندا دئییلر بیر بئله انسانلارا بنده!!

• • •

چون من قیزیلا ایمه‌ییرم باش،
چون یوردوم عزیزدیر منه جاندان،
چون قلبیمه حاکیمدی محبت
/و صداقت؛
انسانلاری چون من ساییرام کندیمه تای داش،
ملتلری قارداش،
انسانلیغا لایق و یارارلی؛
ذاتاً ساییرام چون بشر اولادینی بارلی،

لایق‌کی، یاراتسین اؤزونه نور، سعادت،
شنلیک و عدالت؛
چون ایستیره‌م اینسان چئویره هر غمی، هر محنتی،
/ هر ذلتی
انسانلیغا،
/ قارداشلیغا،
/ لطف‌ایله صفایه
/ و وفایه؛
چون ایستیره‌م ائتسین بشر اولادی گول ایشلر،
اکسین یئرینه گؤز یاشینین اینجه گولوشلر؛
چون ایسته‌ییره‌م من
دوشمنلیگین اهریمنی بیر دفعه بوغولسون،
دوستلوق پریسی همه‌شه‌لیک خلقه دوغولسون،
اؤلسون قارا نفرت،
گولسون ابدی نازلی محبت ...
مسکن او سببدن منه اولموش قورو سال داش.

* * *

داشلار منه هم ائودی، هم اورتاق،
دلبر قورو تورپاق،
قوملار نوغولومدور،
کؤلگم کیمی زنجیرده وفالی اوغولومدور.

* * *

قیزمار[1] گونش آنجاق منه یای فصلی قوناقدیر؛

---

۱ ـ یاندیریجی = اولدو فجاایستی

فیش فصلی دؤین پنجره‌می تکجه سازاقدیر؛
هم مئیدی منه، همده سودور یاز چاغی نئیسان؛
شاهلیق تاجیدیر قار باشیما، اوستومه یورغان ...

* * *

جسمیم ده اسیر اولسا اگر، قلبیم آزاددیر؛
فریاد ائدیرمسه، اوره‌گیم همه‌شه شاددیر،
چون چکمه‌ییره‌م وجدان عذابی.
یوردسوز دئییلم، چونکی گؤزه‌ل بیر وطنیم وار.
چون من سئویره‌م انسانی، شک‌سیز سئوه‌نیم وار.
دایم منی سرمست ائله‌ییر حق شرابی،
شخصییتیم آلچالماغا من ونرمیره‌م امکان.
بلی! بدنیم بنده‌دیسه، قلبیم آزاددیر
/ منیم آزاد!!
وجدان عذابیم یوخدوسا، هر زاددی بو، هر زاد!!

* * *

ـ حس اؤزگه، عاغیل اؤزگه، حیات اؤزگه بوساطدیر.
من حسی بوغوب، عاغلا گولوب، اؤپدوم حیاتی.
منجه بشرین مقصدی لذتدی، حیاتدی.
آنجاق یاشاماق ایسته‌ییره‌م من.

* * *

ـ بلی، یاشاماق ایسته‌ییسیز سیز.
شاهین‌کیمی نفرت اندیرم منده اؤلومدن.
قیمتلیدی هر شئیدن، عزیز دیر منه بیر آن.
بئش گونلوک عؤمور بیر کره‌دیر، تا باشا چاتدی،
بیر داش کیمیدیر جانلی کی، عمانلارا باتدی.

* * *

ـ بس سن‌ده منیم تک یاشاماق طالبی سنمیش.
ـ بلی! یاشاماق ایستیرم، اما نه سنین تک.
ـ خایین بئیینین قوسدوغو بیر شبهه‌لی حکمت.
وار فرق منیم، یا کی، سنین تک یاشاماقدا؟
ظنّیمجه یئمکدیر یاشاماق، بیرده سئویشمک.

* * *

ـ صحبت اوزانار گر دانیشاق ایندی بو حاقدا،
یوخ همده بو تورپاقدا بو افسانه‌یه حاجت.
دونیادا یئمکدیرسه اگر تکجه یاشاییش،
حئیوان دا یئییر، لاکین او آدلانمایير انسان.
آذوقه اوچون کیمسه‌یه قول اولمایير حئیوان؛
اما سن اولورسان.

* * *

یوخ، یوخ، یاشاماق تکجه دئییل عیش ایله عشرت.
حئیوان کیمی بیر حالدا بیزیم نسل قالانماز.
لذتله فقط گؤیلره شاهین اوجالانماز.
شاهینلره مقصد اولا بیلمز غدالانماق،
بیر واسطه‌دیر منجه او یوکسلمگه آنجاق.

* * *

شاهینلری شاهین ائله‌ییر معنوی عالم.
اولمازسا وطن سئوگیسی، شاهینلیک، آزادلیق،
شاهینلره شاهین کیمی بیر مهر و محبت،
بدبخته آغیر گونده کؤمک، لطف، شفقت،
گر ماتمینه اؤزگه‌لرین توتماسا ماتم،
گر معنوی عالم اولا بوشلوق و قارانلیق،

بیر ییرتیجی حئیوانلی بیابان،
گر سؤنسه کؤنوللرده‌کی وجدان،
یوکسلمه‌سه حئیوان کیمی عؤمرونده قاریندان،
حاکیم کسیله عرشه‌ده گر، محو اولوب انسان.

* * *

ساکت اولا آج گؤز هوسین تاکی، بیر آنلیق،
آچماقدا اولان غؤنچه‌یه ماتم چیله‌ییرسن.
راضی دوشه تا بیر کره شهوت کانی گؤوده‌ن،
هم جنسلرین اؤزلرینه غم دیله‌ییرسن.

* * *

ـ هر کیم باجارار، جان اونا قوربان.
دید اؤزگه‌نی، گر ایسته‌مه‌ییرسن دیدیلمک.
دونیا ازلیندن اولو مئیدانلی کئچید[1] دیر،
غالب چیخار اونلار فقط اوردان کی، ایگیتدیر.

* * *

ـ تابع‌دی بو قانونلارا آنجاق ایکی وارلیق:
بیر قورخولو جنگلده گزه‌ن ییرتیجی حئیوان،
بیرده او کی، بوش سؤز دور اونا حسیله وجدان.
من عهد ائله‌دیم یاخشیلیغیم عرشه دایانسین،
تا پیسلر اوتانسین.

* * *

ـ حقدیر فقط اول کیم، کسیلر هر یئره حاکیم؛
لایق دئییل ایتگین یاشایان.

---

۱ ـ گذرگاه

ـ قیمت‌سیزی چور ـ چوپ کیمی توللار اوزه دایم،
مروارینی قلبینده ولی گیزله‌ده‌ر عمان!

* * *

ـ ال چک، آزاواللی چوروموش فلسفه‌لردن،
تا زنجیر آچیلسین آیاغیندان؛
گز من کیمی هر بیر یانی شن ـ شن.

* * *

ـ تام باشقا بو حقده دوشونوب فیکر ائدیریک بیز.
هم من چکیم ال، گل بئله افسانه‌دن، هم سیز.
بیرده او سببدندی گونش منجه مقدس،
دایم گئجه‌لر پنهان اولور، بیلمه‌سین هئچ کس
ای نور آلیر اوندان.
آخیردا دئییم قوی سنه بیر قیسا حکایت:

□□□

قارتال قوجالیب، دوشدو اوچوشدان،
خنجر قانادین بیر کره ترک ائتدی جوانلیق.
یاش اؤتدوسه‌ده، گؤرمه‌دی قارتاللیغی نقصان.
صادق اونا قالمیشدی او طینت،
مغرور طبیعت.
گویا یئنه‌ده کؤلگه‌لنیردی، اولو عمان
خنجر قانادیندان،
حاکیم گئنه کسمیشدی اونو گؤیلره همت.

* * *

بیر گون دئدی قلبینده: جوانلیقدا بولاقلار
اولموش منه مسکن؛
عؤمروم بؤیو گؤیلرده بلور تک هاوالاردان
صاف باده‌لر ایچدیم.

* * *

گؤیلرله اؤپوشمکده اولان، ای اولو داغلار،
من سیزلری بیردمده کاماندان قوتاران
/ اوخ کیمی کئچدیم؛
صبح چاغلاری من اؤز قانادیملا،
هر بیر گونشین نورونو سونبول کیمی بیچدیم؛
باخدیقدا اوفوقلرده ده توفانلاری سئچدیم.

* * *

هر یان: دره، دوز، آل اوفوق، عمان
فخر انتمیش آدیملا؛
کهلیک دؤشو اولموش یئمگیم؛
توفاندان اوشاقلیقدا سو ایچمیش ببگیم ....
بیلمم نه سببدندی کی، عؤمروم بئله آزدیر؟!

* * *

هر گون منی گؤردوکده قاچان قارقا، و لاکین،
/ وقتیله ائشیتمیشدیم آتامدان
اجدادیم اؤلرکن آغی قوشموش‌سا، جواندیر.
گویاکی، اونون عؤمر باغیندا هله یازدیر.

* * *

سؤیلردی آتام، قارقادا سیر وار.
گر من کیمی قارتال سؤروشا سیرینی اوندان،

تحقیر ائله‌ییب گولمه‌یه‌جکدیر می باخانلار؟
هرلحظه‌سی شیریندی و لاکین بو حیاتین،
هر ایل کی، گلیر اؤزگه چئشید، اؤزگه زاماندیر...

* * *

چوخ محکمه‌لر سوردوسه قلبینده، نهایت
قطع ائتدی او قارتال کی، ایشین سیرینی بیلسین.
شیمشک کیمی قارتال یئنه گؤیلرده گؤرونجک،
تئز اوددو آییق قارقانی ظلمت.
قارتاللارا لاکین بونو موشگول مودو گؤرمک؟!

* * *

آخیر چاتیب ائو صاحیبینی سسله‌دی قارتال.
گیزلندیگی یئرده‌ن قوجا قارتال دئدی در حال:
گئت ـ گئت، بالا، سندن منه دلدار اولا بیلمز.
"هئچ وقت قوجا دوشمن دولانیب یار اولا بیلمز".

* * *

چوخ تؤکدو ایناندیرماق اوچون قارقایا دیللر،
چوخ سؤیله‌دی منطقله ثبوتلار،
مینلرجه دلیللر،
چوخ اولدو بو صحبت آرا معنالی سکوتلار،
اؤز مقصدین آخیردا آچیب سؤیله‌دی قارتال...

* * *

القصه صمیمییتینه قارقا ایناندی.
جیخدی یوواسیندان، دئدی: هر دردین عیاندیر.
اجدادیوی من، سؤیله‌دیگین تک، یولا سالدیم.
گؤیلرده گؤره‌رکن اولاری حئیرته دالدیم.

روزون، بیلیرەم، کهلیک اتی، یا تازا قاندیر.

* * *

اولدوقدا بولوتلارلا اوفوق شام چاغی خال ـ خال،
توفان دەنیزین گؤی سولارین قامچیلایارکن،
شیمشک بولوتو اودلو ایلان مثلی یارارکن،
توی شنلیگی قلبون بورویور، روحونو بایرام.
ماتمدی سنه، اولسا طبیعت اگر آرام ....

* * *

چوخدان بیلیرەم بونلاری، لاکین دئییل اویغون،
چوخ عؤمر انلەمک چین نه بو قایدا، نه بو قانون.
گر من کیمی عؤمرون اوزون اولماق دیلەییرسن،
من تک الیوی بیر کرەلیک اوز اوجا گؤیدەن.

* * *

داغلاردا اسر همەشه توفانلی کولکلر،
لاکین درەلردیر کی، یاشار اوردا دیلکلر.
یوکسکلیگه فیکر ائتمەییب، آلچاقلیغا منیل ائت.
تورپاقدا سورون، اوچما اوجا ساده آغاجدان؛
هر بیر یانا سئیر ائتسه سورو، سن‌ده سورون گئت.

* * *

گیزلن قایا آلتیندا قوپان لحظەده توفان؛
داش چاخماغی چاخدیقدا سمالاردا بولوتلار،
گؤیلر یاریلیب، ایلدیریمین شمعی یاناندا،
ساکت انوی ترک ائتمه بیر آن‌دا.
چونکی بئله دملرده فقط عؤمره زیان وار.

* * *

بیر لحظه‌ده آلت ـ اوست اولاگر بوسبوتون عالم،
شهلا قانادان توز بئله قونمازسا، غمون کم.
من تک اوزون عؤمر ائتمگین اسراری‌دی بونلار.
بلی! یاشاماق ایسته‌ینه چوخدور اویونلار.

• • •

بونلارلا، بو قیمتلی عمللرله برابر
ضامیندیر اؤزون عؤمره یئمک
/ همه‌شه جمدک.
ایللرجه سیناقلار کئچیریب کؤهنه نسیللر،
گلمیش اله تا اینکی بو گوهر.

• • •

بیر عصر منیم تک یاشاماق ایسته‌ییسن گر،
یای گونلری مئیل ائتمه‌لیسن هر سحر اوندان.
اوجغار دره‌لر وار کی، دولانماز اورا انسان.
یای فصلی همیشه تاپیلار اوردا بو نعمت.
ـ ائتمکله هدایت، قویونوز بوینوما منت.
ـ قلبا منی مسرور ائله‌ییر بیر داها گئتمک.
آزمیشلاری البته کی، دوز بیر یولا چکمک،
ایللر کئچه‌جک آرتیراجاق نسلیمه شهرت.

• • •

القصه، اوچوب قارقا، اوزاقلاشدی شهرده‌ن،
آردینجادا قارتال.
دوشموشدو اوزاقلاردا هاچاندان بری بیرلئش.
آج گؤز قارا قارقا اونو گؤزه‌ل سفره باشیندا.

• • •

لاکین قوجامان قارتالی سارسیتدی عفونت.
/آلچالماز ایگیت، اؤلسه‌ده، آغ ساچلی یاشیندا.
تیتره‌تدی اوزه‌ک تئللرینی بیر آجی نفرت.
پوسگوردو غضبدن گؤزو آتش.
سکسندی[1] و اورپشدی[2] بوتون وارلیغی بیر آن.
اسدیردی خزان یارپاغی تک قلبینی حدت.
وورموشدو قیفیل لاکین اونون آغزینا حئیرت ....

* * *

باخدیقجا اوره‌ک سیلکه‌له‌ین صحنه‌یه حئیران،
قلبینده دئییردی: نئجه آلچاقدی بو حئیوان!! ...

* * *

دیمدیکله‌یره‌ک قارقا دئدی: باخ، بودو نعمت.
بیر مئیل ائله‌یيب گؤر کی نه‌دیر دونیادا لذت.
بیر عصر عؤمور سورمگه وئرمیش منه قوت ...

* * *

قارتال قوپاراق اوخ کیمی سون دفعه یئرینده‌ن:
ـ نعمت‌ده سنین، عؤمرده، قال ـ سؤیله‌دی، مغرور،
ـ یوز ایل یاشا جمدک یئ، قارانلیقدا سورون سن،
هر یای گونو اؤز قارنیوی گئت نعشیله دولدور؛
حس ائتسن اوفوقلرده قوپور فتنه‌لی توفان،
گؤیلرده شاخیر اودلو ایلانلار کیمی شیمشک،
ظلمتلی او داخماندا جا گیزلن.

* * *

---

۱ ـ دیسکندی ۲ ـ توکلری بیز بیز اولدو

اما گئدیرەم من.

بیر عصره برابردی فضالاردا کی بیر آن؛
بیر عؤمرودو هر گون گونشی صبح چاغی گؤرمک؛
بسدیر منه اون یاز چاغی توفانلا گولشمک ...
بسدیر منه اون ایل ـ دئیه، قارتال
یوکسلدی کاماندان قوتاران اوخ کیمی گئتدی،
تا اولدو سمالاردا کی اولدوز کیمی بیر خال؛
گؤزدن‌ده نهایت، آخان اولدوز کیمی ایتدی.[1]

□□□

ـ توتماز سؤزوموز، قارقا و قارتال کیمیییک بیز.

ـ چوخ عارف ایدی قارقا، ـ ایلان سؤیله‌دی ـ، احسن.

ـ یوخ شبهه کی دایم ده‌لی دیوانه‌نی خوشلار.

ـ دیوانه منم، سن؟

بیچاره، گولورسن گنجه یاتدیقدادا هردن؛
بعضا ده تؤکور گؤزلرین عاشیق کیمی یاشلار.

* * *

شاهین گولره‌ک سؤیله‌دی:

/ فریادیما سیزلرده آییلدیز؟

گؤردوم یوخودا ناله گلیر "نای" قالاسیندان:

"عؤمرومدن اوچ ایل قویمادی دیوانیما بیر ایز،
آلچالتدی جوشان غئیرتیمی بیر اولو زندان".

---

۱ ـ بو افسانه آلکساندر پوشکینین اثرلرینده وار. اونو فارس شاعیرلریندن "پرویز ناتل خانلری" و "توفان"یردا اثرلرینده اوخوموشام. افسانه‌نین آنا دیلیمده سسلنمه‌سینی آرزولاردیم.

گولدوم بو سؤزه، چونکی بو زنجیر و بو داغ ـ داش،
اون سگیز ایل اؤتموش کی، اولوب‌دور منه سیر داش.
بیر ذره‌جه‌ده سارسیمامیش لاکین ایرادەم.

❁ ❁ ❁

گؤردوم یوخودا سونرادا دهشتلی بیر عالم:
هر یاندا قوپوب قورخولو توفان،
هر یئر: تپه‌لر، چؤل، دره، داش، داغ ...
تیتریردی آغاجلارادکی یارپاق کیمی زاغ ـ زاغ.
کوکرردی دەنیز تک قوجامان ملتیم آذر؛
زحمیندن اونون تیترەر
/ آچیق دونیا سراسر؛
دوغما وطنیم ایران اولوب بیر ینکه وولقان:
کوردو، عربی، تورکمنی، فارسی، بلوچو
وئرمیش ال ـ اله شاهلیغی قازسین تملیندن،
چونکی اودو هر ذلته علت ازلیندن.
ملتلری زنجیردن آزاد اولاجاقدی،
دایم باش اوجا، همه‌شه دلشاد اولاجاقدی....

❁ ❁ ❁

ـ ملتچی بیر آبدال!!
حقیندی بو زنجیرده سن قال!
ملت نه دیر، عالم وطنیندیر،
آذرده سنین، کورده سنین، روس‌دا سنیندیر.
ملت نه دئمکدیر؟ بونو بیر قان:
هامی بشر اوولادی دئییل می؟

قانون طبیعت اونون اوستادی دئییل می؟
فیکر ائیله یادان سال:
سؤیلنمه‌میش هر ملتین افرادینا انسان؟
انساندی بلی، دونیادا هر یان.
هر یئرده اولورسا، بشرین غایه‌سی بیردیر:
دوغما بو طبیعتده‌کی قانونلاری آچسین و اوجالسین.
بیزده بو یولون یولچوسویوق، بیل.
بئینوندن او ملتچیلیگین زیر-زیبیلین سیل؛
باش ای و اگیل
/اؤپ بو داغیندان،
تا زنجیری دوشسون آیاغیندان،
سونرا توتاراق بو آغاجین بیر بوداغیندان،
کئف چک، یئییب ایچ، گز، دولان آزاد؛
اینجه پری قوینوندا داد آل، داد!!
دونیا وطنیندیر؛
سئو دونیانی، دونیا سئوه‌نیندیر؛
سن دونیانین اوولادی و دونیادا سنیندیر.
ملت نه دئمکدیر؟
آسوده بشر کاروانی گئتمکده‌دیر آرام،
هن سؤیله، باشین سال آشاغی، چک کئفین، ای خام!
سئودالی، تبسوملو پریلردن آلیب جام،
ایچ، سونرادا آل کام.
آخیر هدفه چاتدیراجاق کاروانی ایام.
فیکر ائتمه دریندن.

اطرافیوی قاپسارسادا ذلّت،
دایم سنه آماده‌سه لذّت،
فیکر ائیله‌مه البت.
جمعیت اؤزو یاخشی بیلیر هر زادی سندن.

* * *

شاهین دالاراق فیکره ـ بلی! ـ سؤیله‌دی آرام:
درین فیکیری، یاخشی سؤزو سؤیله‌مک آسان،
دم وورماق اوچوشدان
/ و اوجالماقدان آساندیر؛
هر دیرچلشین عاملی، البته، کی انساندیر،
/ آدامدیر.

لاکین بونو گؤسترمیش عصیرلر، کئچن ایّام:
اوچماز، اوجالانماز بشر اوولادی یاریش‌سیز.
ضامیندی یاریش یوکسلیشه ائللر ایچینده،
قارداش کیمی ملتلر ایچینده.
قرآندان اونو آنلامیشیق بیز،
قرآن ایسه حکمتلی کلامدیر.[1]
یوکسلمک اوچون یول بودو یالنیز.
یوکسلمگه لازیمدی چیچکلنسین هر ائللده،
ملتلرین استعدادی آزاد شکیلده.

* * *

---

۱ ـ "لوشاء اللهلجعلکم امة واحدة، و لیکن لیبلوکم فیما آتیکم. فستبقوا الخیرات" / مائده، آیه ۵۴/ آیهٔ شریفه‌یه اشاره.

انسانلارین اوز بنینی فقط درده آچاردیر،
یوکسلمگه هر ملتین اؤز یوللاری واردیر؛
بیر سوغاتی وار هر یولون انسانلیغا شکسیز.
سوغاتلار عصیرلرجه یاراتمیش مدنیت.
بلی! مدنیت دوغولوب همه‌شه ملتلر الیله،
ملتسه اوچار، یوکسلر اؤز دوغما دیلیله.
"دونیا وطنیندیر" دئیه پئیده‌ر،
ملتلرین استعدادین اما بوغورسوز سیز.
ملتلر اویانمازسا، اوجالمازسا سراسر،
یوکسلمه‌یه‌جکدیر بشریت!!

* * *

بیر عایله تکدیر بشریت.
دایم آرامیشدیر او سعادت.
/ و کرامت.
ملتلر اونون عضوو کیمیندیر؛
یوکسلسه گر اونلار، اوجالار عایله البت؛
یوکسلمه‌سه لاکن، سورونر همه‌شه کاروان،
/ اوجالانماز.
انسانلیغا لایق اولان اینسان
اؤز ملتینین دردینه بیگانه قالانماز؛
اؤز قونشوسونو غمده گؤروب، کئفده اولانماز.
اینسان دئییل همجنسینی بدبخت گؤروب، جام آرایانلار.
خلقی ازیلن حالدا سوسوب نام آرایانلار؛
اؤز ملتی زنجیره‌کن کام آرایانلار!

* * *

یوخ، یوخ!

خلقیم ازیلن یئرده منه جام گرکمز،

ائللر سورونن یئرده منه کام گرکمز؛

خلقیم ازیلن یئرده منه نام نه لازیم،

ذلتده‌سه اؤز ملتیم آرام نه لازیم!!

* * *

گؤرمورسن اؤزوندن سئوای عالمده سن انسان؛

یوخ سنجه‌ده انسانلیق، آداملیق، بشریت؛

سنجه سنه مخصوصدور عزّت

/و سعادت،

کئف مجلسی، لذّت؛

سندن سئوای انسانلارا ذلّت!!

لذّت، سنه دونیادا هدفدیر،

گر محنته غرق اولسادا هر یان؛

سنجه یاشاماق باده‌دی، کئفدیر،

دونیا باشا باش اولسادا ویران.

باشقا نه‌کی واردیر

/ هامیسی سؤزدو، شعاردیر.

انسان‌میدیر آیا بو سیاق فیکر ائله‌ین ذات؟

یوخ، یوخ، او فقط وارلیغا دوشمن جاناواردیر.

انسانلیغین اوندان اولو وجدانی بئزاردیر.

* * *

یئرسیز گئنه بو صحبت اوزاندی.

اوردایدی سؤزوم، خلقیم اویاندی،

ائللر بوتون اؤز حقینی قاندی،
یوردوم باشا باش قاینادی، وولقان کیمی یاندی ...
بیردن منی بیر سئحرلی ال قاپدی میشوودان.
اؤز دوغما دیاریمدان اوزولدوکده، باغیردیم؛
هؤنکورتو ووروب آغلادیم، ایمدادا چاغیردیم ...
اؤز آغلاماغیمدان‌دا آییلدیم.

* * *

الحق کی، دیوانه ایمیش‌سن
بوندان دا عجایب، اینانان جنته فرزانه‌ایمش.
یعنی کی خراباتین اسیری،
بوش سؤز و کراماتین اسیری.

* * *

ـ داشلاردا قازیلمیشسا نصیحت،
تورپاقدا یازیلمیش‌سادا حکمت،
قاورار اونو درین دوشونوب، عاقیل اولانلار؛
چونکی بیزه میراثیدی کئچمیشلرین اونلار.
کئچمیشلره خور گؤزله باخار دایم ایلانلار.
حکمتلی سؤزو هارداکی، گؤرسم، اوزه‌ره‌م من،
وجدان ساپینا اینجی کیمین‌ده دوزه‌ره‌م من،
بیر نغمه ائدیب، لازیم اولارسا، بزه‌ره‌م من؛
میراثیدی چون داهیلرین بیزلره اونلار؛
کئچمیش سیناغیندان بشرین مین کره اونلار،
گر اولسا عمل، نور ساچار هر یئره اونلار.
بونلار منه عالمده حقیقت کیمی، هم جان تک عزیزدیر،

زنجیرده سوسسام بئله درمان تک عزیزدیر.
حق تشنه‌سی تک ایچدیم حقیقت شرابیندان،
اما او کسرلیدی، منیم عقلیمی ایچدی.

* * *

ـ سوسماقلادا، بیچاره، اولار دردیوه درمان؟!
ـ تاجین سنین، آج قالماغی اوستون توتورام من.
حاکیم کسیلیب بئینیوه ظلمتله سکونت؛
قلبون اؤلوب آرتیق.
چون قلبینه نور آللاهینی سئوگیلی سئچدی،
عؤمر ایللرین حق عاشیقی زنجیرله کئچدی.
من آختاریرام نورایله عصیان.

* * *

سارسیتمایاجاق قلبیمی زنجیرایله محنت،
چونکی حرکتله ابدیلیک دولوب آرتیق.
داش، داش یارانیبدیر، بلی، عمان ایسه، عمان.

* * *

سن اوز چئویریبسن ابدی کوتله‌ده‌ن، ائللده‌ن،
سن نفرت ائدیرسن حرکت منبعی یئلده‌ن،
دهشت بورویور روحونو سئلده‌ن.

* * *

ـ ائل صحبتی کؤهنلدی، بو افسانه‌دن ال چک.
بیر رنگیدی زحمتکئش الینده‌ن توتوب اؤپمک.
ـ یانسامدا، کولوم سؤیله‌یه‌جک خلقیمه بیر گون:
گوج منبعی‌سن، هئچ نه گلنمز سنه اوستون.

* * *

ـ دویماز قورونون لذتین عماندا بالیقلار.
ترک انتمه‌یه‌جکدیر شعورون کؤهنه قالیقلار.
آخیردا بو زنجیرده اؤلوب، محو اولاجاقسان.

* * *

ـ اؤلسم‌ده بو زنداندا‌جا آزاد اؤلره‌م من؛
انسانلیغی آلچالدانا قلبا گولره‌م من.
اؤلسم، انله اؤللم کی دیریلسین قارا زندان.

* * *

ـ بیر فایداسیز ایش، هئچ یئره چاتماز قورو فریاد.
تاریخلره چاتدیردیمی فریادینی فرهاد؟
دوغرانمادیمی آخیری سامره‌ده بابک؟
ائللره‌ن کی، دئییرسن، نه گؤروب آخیری سردار؟
محو اولمادیمی قولدور الیلن قوجا سالار؟
ـ اولموش هم او یئرلرده ختایی و قیزیلباش.
ایللر بویو داغلار، قایالاردیر منه سیرداش.
اؤز قلبین آچار آخیری فریادیما بیر داش.
سونگیله اولار هر ایشی یاپماق،
مومکون دئییل اما اونون اوستونده اوتورماق.

* * *

اؤلسم انده‌ر ائللر بو قارا زنجیره تعظیم.
اؤلسم انده‌ره‌م قاندالا آزادلیغی تعلیم.
من سن کیمی آزاد اولاراق قوللوغو سئومم.
زنجیرده‌ده آسان اولار آزادلیغا همدم ...

* * *

گون باتدی، قارانلیقدا، گئنت اؤز گؤیده‌وی گیزلت؛
قوی گئنچسین عطالتلی حیاتین نئچه ساعت.
من نورا گؤنول وئردیم ازلده‌ن؛
وجدانیم اسیر اولسا، نه لازیم منه گولشن.

* * *

گر هاله چکه لاله تک اطرافیما قان‌دا،
باش ایمه‌میشم، ایمه‌ییره‌م ظلمه بیر آن‌دا!!
گئنت یئرده سورون، گئنت یاشا ظلمتده دوماندا؛
اولماز یاراسا نورایله همدم.
ماتمدیر ایشیقلیق سنه، ماتم!

* * *

ده‌نلیردی سحر ترلانی اولدوزلاری بیر - بیر،
زنجی گئجه اؤز گؤزلرینی آستا آچیردی،
آغ پرده کیمین دان یئری مشرقده ایشیلدیر؛
مغربده سه، ظلمت قوشونو آستا قاچیردی.

* * *

چوخدان بریدیر شاهین اویانمیش یوخوسوندان؛
آسلانمیش اوفوق پرده‌لریندن ایتی گؤزلر.
گویا کی، شفقدن آلیر ایلهام.
بیر تشنه‌یه اوخشوردو کی، بیردن گؤروب عمان.

* * *

اوچماقدان اؤتور هئی آتاراق جان،
تورپاقدا جیزیر جاباغی ایزلر.
گئچمیشده کی تک ایسته‌ییر اوچماق.

آلماس گونشی توپ کیمی قوجماق.
لاکین یئنه زنجیر،
داش قلبلی جلاد کیمی، دارتیر.

• • •

شاهین جوشاراق، قالدیریر عالملره عصیان:
ای، دوغما طبیعت، بئله قولدورلوغا تدبیر!!
آلت ـ اوست ائله‌سین هر یئری، قوی بیر داها توفان.
زاغ ـ زاغ اسه‌ره‌ک، قوی، سپه‌لنسین اوجا داغلار،
آخسین گئنه تا اینکی بو کهلیکلی بولاغلار؛
دوشسون یئره گون، تورپاغا سالسین ائله یانقین،
سون آرغاجا تک تاکی، ریا پرده‌سی یانسین.

• • •

واردیرمی گوناهیم!؟
آخیر سنی بیر گون توتار آهیم!
آزادلیق اومیدیله بو تورپاقلارا گلدیم؛
لاکین بئله بیر سئحرلی زنجیره ساریلدیم؛
ظن ائتمه دیگیم،
بیر جایناغینان میخلاناراق بورداجا قالدیم!
اوچماق یئرینه،
گؤیلرده، فضالاردا، اوفوقده قاناد آچماق یئرینه،
بیر ذره‌جه‌ده اولسا ایشیق ائللره ساچماق یئرینه،
اؤز ائللریمه سایه سالان ظلمتی بیچمک یئرینه،
خلقیمله سعادت گونون ایچمک یئرینه،
ائللرله ایشیق گونلره کئچمک یئرینه،

ایللر بویو قاندالدا سارالدیم.

* * *

ای!

اودلار وطنی! بابکه سود امدیرن، هئی، هئی!!

افسانه دئییلمیش

قاف داغلارینا میخلانان او قانلی پرومتئی.

ای!

آذر ائلینین فخری ایگیتلر، قوجامانلار!

قارتاللارین آزادلیق اوچون هر کولک ایله،

دونیالارا مین بیر دیلک ایله

/ اوچورانلار!!

هر گون دیدیلن سینه‌سی خنجرله منم، من!

باش ایمه‌ین اغیاره بو سنگرله منم، من!

هر مؤحنته اوغروندا ایگیتلر کیمی دؤزموش،

قوینوندان آزادلیقدان اؤتور غربته اوچموش

بیر بنده دوشن قوش!!

* * *

بلی! منم ایندی اوجا داغلاردا پرومتئی؛[1]

---

۱ ـ پرومتئی - پرومتئتئی: قدیم یونان افسانه‌لرینده آللاهلارلا دؤیوشن و انسانلاری مدافعه ائدن بیر قهرمان ایمیش. یونان افسانه‌لرینه گؤره، گویا آللاه "زئوس"ون باشچیلیغی آلتیندا آللاهلار انسانلارا غضب ائدیب اودو اوبلاردان آلیرلار. "پرومتئی" زیرکلیکله اودو "اولیمپ"دن اوغورلاییب انسانلارا گتیریر. "زئوس" غضبله‌نیب "پرومتئیی" قافقاز داغلاریندا چارمیخا چکیر و بیر قارتالا امر ائدیر کی، هرگون اونون دؤشونو سؤکوب قارا جیگرینی چیخارتسین. قارتال هر گون بو ایشی ائده‌ر و "پرومتئیین" قارا جیگری گئجه تازادان گؤیه‌ره‌رمیش. هر گون "پرومتئی" بو عذابی چکرمیش. بو عذاب او وقته قدر داوام ائتمیشدیر کی، "هراکل" او قارتالی اؤلدورموشدور.

افسانه ایمیش سه،
فافقاز داغینا میخلانان او قانلی پرومتئی.

* * *

تک بیلمه منی، اون دئمه، یوزلر نه‌دی، مینلر؛
من، سن، او کیمینلر،
هر اؤلکه‌ده ایتگین کئچینلر،
اودلار وطنینده‌ن دوغولانلار،
مینلرجه‌دی، مینلر.

* * *

ای!
غربتده کی ارلر!
خوشبختلیک آختارمایینیز اؤزگه دیاردا،
ائل دارادی، داردا،
یئرسیزدی سعادت دنیه دونیانی دولانماق؛
آزادلیق او تورپاقدادیر آنجاق.
لازیمدیر او تورپاقدا ایتن گوهری تاپماق!

* * *

ای، ترک ائله‌ییب ارکی اوچانلار!
ای، باش گؤتوروب هر بیری بیر سمته قاچانلار،
دونیا اویانیب، زنجی‌ده طبلین چالیر آرتیق،
وولقان کیمی اود پوسگورور هر یان؛
اورمانلارا سس سالمیش آزادلیق؛
دورموش اویویانلار!
اؤز حقین آلیر هئی ازیلیب، تاپدالانانلار!!

* * *

ائللر آراییر الده سیلاح دردینه درمان.
اؤز دوغما دیاریندا، اوشاقلیق بئشیگینده،
اؤز منلیگینین دورموش ایگیتلر کئشیگینده.
آل قانلا دفاع ائیله‌ییر ائل اوز شرفیندن.
آل قانلا یازیر خلق آدین عصیان کتابیندا.
ائللر آراییر حق آچارین انقلابیندا!!
قورشون تؤکولور سئل کیمی، دؤنمور هدفیندن.
مولا دئییب آل حقیوی، چون حق وئریلمز.[1]

❁ ❁ ❁

اودلار وطنی!
ای، بابکی، ستاری بئجرمیش قوجاغیندا!
تاریخ بویو اولسان‌دا آزادلیق سوراغیندا،
یوخ ایندی آدین ائللرین عصیان واراغیندا!!

❁ ❁ ❁

ای، ترک ائله‌ییب ارکی اوچانلار!
ای، باش گؤتوروب هر بیری بیر سمته قاچانلار!
دؤنسز وطنه، محو اولاجاقدیر بو دومانلار.
سئل تک آخیشین، بیرگه گلین دوغما دیاره،
تنها آنانین بلکه ائده‌ک دردینه چاره.

❁ ❁ ❁

ایللر بویو زنجیرده قالسام‌دا، وارام من،
قلبیمده منیم سارسیمامیش ذره‌جه ایمان،
بیر گون قارا زنجیریمی آخیر قیرارام من،

---

۱ ـ مولای متقیانین "الحق یؤخذ و لن یعطی" کلامینا اشاره‌دیر.

ارکین باشینا قانلا قیزارمیش قانادیمدان
بایراق وورارام من!!

* * *

شاهین گئنه زنجیرینی دارتیر.
قوپ، قوپ! ـ دئییر ـ، آخیر قیرارام من سنی، زنجیر!
چون قیرمالییام من سنی آخیر!!

باکی
دی‌ـبهمن ۱۳٤٤

پروانه‌نین سرگذشتی !!

... شمع از شعله آتش
چو دارد زندگی. آتش بهست از آب حیوانش.
فضولی "انیس القلب"

سئودا گولونون رایحه‌سین تازه‌جه قانمیش.
گول ـ گول قانادیندان آزاجیق شعله‌ده یانمیش
پروانه‌نی گؤردوم.
سرمیشدیسه یانمیش قانادین تورپاغا یورغون،
دوشموشدوسه دیلدن، گئنه‌ده آتشه وورغون،
باخماقدا ایدی حیرصیله، اولدوزکیمی، گؤزلر.
اوددان نه گؤروبسن، آزاواللی؟ ـ دئیه، بیر آن
توتدوم قانادیندان.
ساپدیرمایاراق گؤزلرینی بیردم آلوودان:
ـ بیگانه‌سن، ای ـ سؤیله‌دی ـ افسانه‌لریمدن،
قالدیردیغیم اولده‌کی پئیمانه‌لریمده‌ن.
احوالیمی بیلسه‌یدین ازلدن گر آدیمدان،
توتمازدی الین ایندی بو یانمیش قانادیمدان.
ـ عاشیق تانیمیشدیر ـ دئدیم ـ آنجاق سنی دونیا،
ائتمزسن، آدیندان گؤرونور، دهرده پروا

اوددان و آلوودان.
اما دئی کؤره‌ک حالیوی، افسانوی بیر ـ بیر،
قصدین نه‌دی یانماقدان اود ایچره، اونو بیلدیر؟
ـ من سؤیلرم اما ـ دئدی ـ ال چک قانادیمدان؛
لایق دئییل آزاد اولان انسانلارا زندان:
"دایم منی اوخشاردی آنام کؤرپه اوشاقکن.
تک لایلالاریندان بونو خاطیرلاییرام من:
"آتشله یاراندیق!"
اؤرتردی عصیرلرحه یئری قاپ ـ قارا پرده،
مطلق او قارانلیقلاری یلدا گئجه‌لرده،
شیمشکلر عجایب سسیله گورلاییب، هردن
اؤز اودلو قیلینجیله بیر آنلیقجا یارارکن:
ـ باخ، گؤر، بودور آتش ـ دئیه، سؤیلردی آنام؛ من
فیکره دالیب، آتش دئیه، قاچماق دوشونرکن،
اوخشاردی و سؤیلردی منه قایغیلی گؤزله:
تئزدیر، هله گؤزله!!

* * *

آخشام چاغی بیر گون بوتون عالم قارالاندا،
ظلمت قوشو هر بیر طرفه کؤلگه سالاندا،
خلوتده آنام سؤیله‌دی:
ـ دولدون یاشا آرتیق،
کئچمیشدیر او گونلر، بالا، کئچمیشدیر اوشاقلیق،
عقلین کسیر آرتیق، قولاق اس سؤیله‌ییم ایندی
قلبیمده نی سیرری:
بیر آخشام آتان، گؤستره‌ره‌ک شمعی اوزاقدان،

ـ هر وقت ـ دئدی ـ کؤرپم اولار بیر ایگیت آسلان،
سؤیله، اوسانیب تنگه گتیرسه اونو ظلمت،
بیلمک دیله‌یب سورساکی، بس هاردا حقیقت؟
قوی گئتسین اورا، اوردا حقیقت نه‌دیر آنلار.
گر بیر آتا تک اوندا منیم حق ـ سعییم وار،
گئتسین کی، ینتر نسله بو گئتمکله شرافت.
کئچمیش بابالاردان منه چاتمیش بو وصیت ...
قورتارجاق آتان اوددو اونو قاپ ـ قارا پرده؛
دؤنمه‌دی بیرده.
دوزدور بالا اونلار، دئمیره‌م بیر داها تکرار،
کئچمیش آنالاردان منه قالمیشدیر اینان بو؛
حق یول بو. حقیقت بودور، اسرار ـ جهان بو...
ظلمتده، بونو سؤیله‌رک، ایتدی بیر آندا،
گئتدی آنام دا...

* * *

گون کئچدی، زامان کئچدی، قارانلیقدان اوساندیم؛
شیمشک چاخان آن یاتمیش ایدیم سانکی، اویاندیم،
آخشام چاغی، ائتجک بالاما من‌ده وصیت،
آتش دئیه گئتدیم.
تاپدیم من اؤز آختاردیغیمی اوردا نهایت؛
هر بیر شئی اینان: شعله، ایشیق، نور، حرارت ...
ـ بیلدیم، دئ ـ سؤال ائیله‌یه‌رک، بیرده دایاندیم:
ـ قاندین می حقیقت نه‌دیر آخیر؟
/ ـ بلی، قاندیم؛
لاکین او زامان سیرینی آنجاق اونون آندیم

کیم، اودا یاندیم.
چونکی قانادیم اوددا یانان دمده، بیر آنلیق
کؤردوم نئجه محو اولدو ایشیقلاردا قارانلیق!!
ـ یانماقدادا، بیچاره ـ دئدیم ـ وارمی حقیقت؟
ـ یانماقدا حقیقت سنه افسانه‌دیر البت،
اما منه یوخ، چونکی، قارانلیقدان اوساندیم؛
اودسوز عؤمورون قلبه ماحال اولدوغون آندیم؛
آتش دنیه گئتدیم و نهایت اودا چاتدیم،
ظلمت تورونو نورینه بیر لحظه‌ده آتدیم،
بیر دمده ایشیقلاندی باشیم دا، بدنیم ده...
فیکریمدن اوزاقلاشمادی اما وطنیم‌ده.
ظلمتلره قلبیمده درین نفرت اویاندی،
فیکریم او قارانلیقلاری بوغماقدا دایاندی.
جومدوم اودا، آچدیم قولومو اودلو هوسله،
تا بیر قوجاق آتش گتیریم یوردوما تحفه؛
رحم ائتمه‌ییب عصیان آلووو جسمیمی یاخدی،
شر قوه‌لر آت چاپدی قانیم سئل کیمی آخدی.
یانماقدادا، عشقیم کیمی، دیلدن ـ دیله دوشدوم؛
قان دالغاسی آتدی بو آزاد ساحیله دوشدوم...
ال چک قانادیمدان، گؤروسن بیتدی حکایت.
ـ الدن سنی سالمیش بو آغیر گون، بو فلاکت؛
مرهم قویارام، دؤز بو گونو ـ سؤیله‌دیم آرام ـ
قورتارمادی گون، وار یئنه‌ده آیری بیر آخشام.
ـ یوخ، یوخ ـ دئدی ـ سن آنلامادین قلبیمی، هئیهات!
هر عصره یاراشماز نه او مجنون، نه او فرهاد؛

هر بیر گونون اؤز حؤکمو، اؤز افسانه‌سی واردیر؛
هر آیری اودون، آیری دا پروانه‌سی واردیر؛
هر بولبول‌ایله بیر گول آچیر عشق باغیندا،
هر قیز گلین اولمازمی مگر اؤز اوتاغیندا؟
آچمیش بو گولون‌ده ده‌لی ـ دیوانه‌سی‌یم من،
ایندی بو اودون، قان بوَنو، پروانه‌سی‌یم من،
ال چک قانادیمدان!!
ال چک کی، دوغولموشکن اؤزوم فیرتینالاردان،
ساکیت باخا بیلمم ده‌لی عمانا کناردان.
هر دالغاسی بیر عؤمره برابر هیجاندیر،
هر نعره‌سی خلق عاشیقینه بیر تازا جاندیر...
باخ کوکره‌ین عمان نه دئییر اودلو سسینده،
مین نغمه‌سی، مین آتشی وار هر نفسینده.
من گرمه‌لی‌یم سینه او چیلغین لپه‌لرده،
گول ـ گول قانادیمدان گرک اونلار اؤپه‌لرده.
چارپیشماسا قول اوردا، پولاد تک سووواریلماز؛
شیمشک کیمی قول اولماسا، ظلمت کی یاریلماز...
ـ اوددور او، یاخیب وارلیغیوی یاندیراجاقدیر!
ـ یاندیرماغینا جاهیل اونون کؤرپه اوشاقدیر.
اوددا یاناراق، ظلمتی بوغماق دیلرم من،
آل شعله اولوب، عرشه اوجالماق دیلرم من.
اوددان و آلوودان دوغولوبسوز اؤزونوزده؛
واردیر هله‌ده اودلو قیغیلجیم گؤزونوزده؛
اوددان بو ساغیندیرمازا بیلمم نه سبب وار؟
ـ آلقیشلامیش آتشلری پئیوسته ازلدن

دوددان دوغولانلار.
الفیش دئییره‌م من ده او وولقانلارا قلبا.
وولقان گوجونه قورموش الیم گوللو گولوستان؛
قوی سن کیمی اود یاوزولاری فیض آلا اوندان.
ـ قورموشدور الین بیر تازا گولزار، بو دوزگون؛
غواص تک اوبلار کی، و لاکین دور آرارلار.
گولشن دئییل، سهو ائتمه‌سم، عمانه وارارلار!!
ـ بیر آرزودو هر شخصه حیاتین دادین آنماق.
ـ لذت! نه گؤزه‌ل سؤز! بونا شک ائتمیره‌م، آنجاق،
فرض ائت بورادا حیصر قدر اولدو حیاتیم؛
هر فیرتیادان، فرض ائله‌یک، اولدو نجاتیم؛
عؤمروم کئچه‌جکدیر، توتالیم، هر یئنی گونده
مین تویدا، دویونده...
آخیر منی بیر گون اوداجاقدیر قارا تورپاق.
بس اوندا وطن قلبینه باتمیش قارا جایناق؟!
بس وارلیغیمین، منلیگیمین خالیقی ائللر؟!
بس گنج اولاراق چیمدیگیم افسانوی گؤللر؟!
روحون، کؤنولون، حسلرین دایه‌سی گوللر؟!
بس اوندا سویون ایچدیگیم او گوزگو بولاقلار؟!
بنیوسته بولودلا اؤپوشن نازلی او داغلار؟!
بوربار وئرن هر شاخه‌ده جنت کیمی باغلار؟!
چوللر، دره‌لر، یام ـ یاشیل اطلسلی یاماجلار؟!
قاققیلداشاراق گؤیده سوزه‌ن نازلی توراجلار؟!
آزادلیق اوچون چاربیشان ائل؟ قان تؤکن انسان؟!
ترک ائتدیگیم ال قانا بویانمیش اولو منیدان؟!

زحمت آناسیندان مدنیت دوغورانلار؟!
بس وارلیغیمی قانلی تر ایله یوغورانلار؟!
بس اوندا حالال سود کی، اوشاقلیقدا دؤشونده‌ن
امدیم آنامین من؟!
بس بونلارا بورجوم؟!
بس اوندا وصیت؟ اونودولسون مو وصیت؟!...
ترک ائتسم اگر، مین کره نفرت منه نفرت.
یوخ، یوخ، منه گولزاردا پئیمانه گرکمز،
شهلا، جان آلان نرگیس ـ مستانه گرکمز،
دلبر دوداغیندان امره‌ک مست اولوب اؤلمک
من ایسته‌مم، آللاهی سئوه‌رسن، بوراخ، ال چک.
دایم تازالیقلار گونونون ایلک ایشیغیندا
چیممک و ایسینمک دیله‌ین تشنه بو کؤنلوم،
ائل آرزوسو عمانینی بیردمده، بیر آندا
کوثر دئیه، ساغر کیمی، ایچمک دیله‌ییر، قان!
ال چک قانادیمدان!!

باکی
آذر ۱۳۳۶

کیچیک قارداشیما مکتوب

سئویملی، مهربان کیچیک قارداشیم!
قارداش‌دان‌دا یاخین بیر مسلک‌داشیم!

یازمیشدین: دندیگین کیمی، هر یاندا:
اوزاق سورگونلرده، قارا زندانـدا،

باشیم سهند اولدو، ارادم پولاد،
هئچ یئرده دیلیمدن دوشمه‌دی فریاد.

هر یانی زنجیرله گزیب دولانسدیم،
نهایت دؤیوشده ظفر قازاندیم.

قاییتدیم سئویملی، عزیز وطنه،
اؤپدوم توپراغینی من دؤنه ـ دؤنه.

واریمیز، یوخوموز تالان اولموشدو،
باغلارین چیچگی تامام سولموشدو.

چیرمایب قولومو، گئنه نئچه ایل،
تریمدن آخیتدیم توپراقلارا سئل.

گئنه ایشیق چیخدی چیراغیمیزدان،
توستوده اوجالدی اوجاغیمیزدان.

بیلیرمن، دئمه‌گه نه احتیاج وار،
توپلاندی ایشیغا چاققال، جاناوار.

زه‌لی ده دوغولدو در حال، گورزه ده،
ایشیقلا دوغولدو مبارزه ده.

قوی دنسین ایگیتلر اویلاغی تبریز
نه زامان آنادان دوغولموشوق بیز.

کی، ساده حیات چین دؤیوشک گرک،
گاه زنجیر داشییاق، گاه دارا گندک.

بیلمیرم اؤزومون دردیمی چه‌کیم،
یوخسا یتیملرین آغیسین ایچیم؟

نه ساحیل گؤرونور، نه گونش دوغور،
هر اینسان باشیندان مین اؤلوم سوغور.

حلقه هئنی دارالیر بوغازیمیزدا،
نغمه‌لر سوسورلار هنی سازیمیزدا.

گونوموز کئچمه‌یر آسوده بیر دم، اولموش چیچکلیکلر بیزه جهنم.
باشیما دوشموشدور چوخداندی کی دن، منی باغیشلایین، اولور کی هردن،
محبت، عایله، شن حیات اوچون، معصوم گولومه‌ین بیر اولاد اوچون.
گؤینه‌یر بورنومون اوجو، خیالدا اؤپورم اوغلومو قوجایان حالدا.
لاکین هر زاد بیزه یاساقدیر هله، اینسان کیمی سئویب، سئویلمک بئله.
حتی آچیق چیخیب گزه بیلمیرم، بیر سؤزله بو حالا دؤزه بیلمیرم.
بورا اؤلکه دئییل، بیر جهنمدیر، هر یانی محنت‌دیر، غمدیر، المدیر.
مندن کؤمک اومور اوددا یانانلار، لاکین باغلی قولدان باشقا نه‌ییم وار؟
ای شعور گؤزومو دونیایا آچان! عزیزیم، مهربان داداشیم، اینان،
حیات اوساندیرمیش بوسبوتون منی، ایستیرم ترک ائدم آنا وطنی،
باش گؤتوروب قاچام بیر دفعه بوردان اورا کی، حؤکم ائدیر اورادا وجدان.
حیات اولدوزلاری سایریشان یئره، کؤنوللر سئوگیدن آلیشان یئره.
اولدوزلار عالمی، آزاد جهانا، حقیقت مسکنی بیر گولوستانا.
بلکه سعادتدن بیر نیشان تاپام، ائلیمه مناسیب ارمغان تاپام.
گؤزوم گؤره ـ گؤره نییه درد چه‌کیم. نه گؤزل دئمیشدیر شیرازلی حکیم:
"دوغرو اولارسادا عشق آنا یوردا، اؤلمک‌ده اولماز کی، دوغولدوم بوردا"
یاز گؤروم دوغرودور بو فیکریم، یا یوخ. قطع ائده بیلمه‌دیم، دوشوندومسه چوخ.

***

سئویملی، مهربان کیچیک قارداشیم! قارداش‌دان یاخین بیر مسلک‌داشیم!
اؤیوندوم گؤردویون ایشلرینله من، اوره‌گیم آچیلدی سئویندیگیمدن.
وفادار قالمیسان دئدیگیم سؤزه، دوشمنله دایانیب دایسیم اوز ـ اوزه،
اونون قارشیسیندا ایسیلمه‌میسن. چوخ ساغ اول بونودا گؤزلردیم سندن.

نه ائدک، ایکی یول وار ایندی بیزه: یا دوشمن اؤنونده دوشه‌رک دیزه،
ابدیلیک سوسوب، محو اولوب گئتمک، گئنه‌ده یادلارا کؤله‌لیک ائتمک،
یا خود دا بیر یانار اود اولاق گرک، یادلارلا دؤیوشک، اؤلک، اؤلدورک.
آزادلیق بایراغین گؤیه قالدیراق، هر یاندا آزادلیق فیدانی آنجاق،
دؤیوشلرده گئیمیش اطلس دونونو، ائل دئییب: حقی آل، وئرمزلر اونو.
جمعیت بئله‌دیر، اینله‌مه‌یک، گل، حیات دوشگونلرین دینله‌مه‌یک، گل.
نه قدر آغارسا ساچیندان سنین، قارا توکلریمدن چوخ اولماز یقین.
تکلیک جهنمدیر، دؤیورام سنی، قوشلاردا دولانماز تک بیر چمنی.
قوشا یاراتمیشدیر انسانی توپراق، تنهالیق کؤنوله سازاقدیر، سازاق.
قوی دیلسیز حئیوان دا تک دولانماسین، بو یانار اود ایچره بیر آن یانماسین.
من سنی دریندن دویورام، قوزوم، چونکی یئددی گؤیده یوخ بیراولدوزوم.
ائویمله عایلم یاتاقخانادیر، ان یاخین سیرداشیم کتابخانادیر.
بونونلا بیرلیکده من شادام قلبا، بو اوددا یانماساق گر سنینله من،
ائلین حیات گونودوغمایاجاقدیر، شفقلر ظلمتی بوغمایاجاقدیر.
جمعیت بئله‌دیر، اینله‌مه‌یک،گل، حیات دوشگونلرین دینله‌مه‌یک، گل.
ائل اوچون ووروشاق، عینی زاماندا چارپیشاق بیر ساده حیات یولوندا.

***

ائله‌کی ترک ائتدیم آنا وطنی، دالغالار قوینونا آلاراق منی،
گزدیردی هریانی دیار به دیار، گاه اوزه قالدیردی، گاه اوددو سولار.
چیرپیندیم غضبله سیلدیرملارا، آلیشدیم اودلارا، ایسلدیریملارا.
گاه گؤیه اوجالدیم، گاه یئره اندیم، گؤزومو یوممادیم، باخیب اؤیرندیم.
نه قدر سیرلر بیلمیرمیشم من!! گون گؤروب اؤیرنمیش اینسان ازلدن.

آتالار کئچه‌نه گذشت دئمیشلر، لاکین نتیجه‌لر آلماساق اگر،
شعورسوز بیر حیات سورموش اولاریق، ابدی اولاراق اسیر قالاریق.
هر نه کی من سنه دئدیم او زامان، اؤیرنه بیلمیشدیم او گون حیاتدان.
ایندی‌ده دئمه‌لی سؤزوم وار سنه، حیات معلیمی اؤیرتدی منه،
سنین بیر سوالین منی آچمادی، قلبیمه سئوینجلی ایشیق ساچمادی.
وطنی ترک ائتمک خیالینداسان، من‌ده دوغرو ساندیم اونو بیر زامان.
ائلین اعتمادین قازاناراق، سن اؤزووو کوراوغلو حساب ائدیرسن.
لاکین لوغالانیب آنا تورپاقدان اگر آیاغیوی آییرسان بیر آن،
خیال تک محو اولار آدین حؤرمتین، چونکی تورپاقدادیر گوجون، قدرتین.
بو گون آرخا کیمین آرخالاندیغین، ظاهیرده بیر قارا تورپاق ساندیغین،
قارا تورپاق دئییل، قوتدیر، سدیر، کولکدن، توفاندان گوجلو نفسدیر.
قوت منبعی‌دیر جقیر آلاچیق، تورپاق بیر ده‌نیزدیر، سن ایسه بالیق.
هر زاددان گوجلودور، اوزسن آیاغین، گئده‌جک الوندن حیات دایاغین.
اوجا مینارەلر، آغ باش ذیروەلر، اونون چون گؤرمزلر توفاندان خطر
کی، دوغما تورپاغا آرخالانارلار. بو سؤزده بیر دونیا حکمت وار، سیر وار.
یوردوندا نه قدر اولسان قهرمان، توپراقدان آیریلجاق مکین اولارسان.
توپراغین گوجویله فانتان سولاری ووقارلا اوجالار گؤیلره ساری،
اوزر علاقه‌سین چون آناسیندان، ذلیل تک توپراغا گتیرر گومان،
گئنه‌ده توپراقدان گوج آلیب قالخار، سئللر یاراداراق، ده‌نیزه آخار،
سعدینین سؤزونه آرخالانمیسان، او سایاق دوشونوب آنا یوردوندان
غربت قوجاغینا آتیلان ادیب بیلیرسن غربتده نه دردلر چه‌کسیب؟
ساتدیلا قول کیمی اونو زنجیلر، گؤزوندن سئل کیمی آخان اینجیلر

بوینونون زنجیرین ایلاتمادی می؟ پالچیق ایشی اونو قوجالتمادی‌می؟
زنجیرلی، یئر آیاق کاروان ایزیله اسیر تک سورونن قانلی دیز ایله،
قلبینده مین اینجی، مین‌سؤز،مین چیچک کیم ایدی سعدیدن باشقا، دئ گؤرک؟
نهایت گئنه‌ده وطنی شیراز گونشله ائتمیشدیر اونو هم طاراز.
وطندن آیریلان، ایتر هنرین، یانار دیلکلرین، خیال شهپرین.
دیازلار بیلیگین، علمن گولرلر، هارا ایسته‌سه‌لر، اورا سوررلر.
قوناق چاغریلماسا، بیر سؤز وار ائلده، قالار آستانادا، سوپرولمز یئرده.
قانون پئلله‌سیله یوکسلن کسلر سنه چوخ اوجادان ائدرلر نظر.
گلجک گونووه قوردوغون تمل، حیاتین بویونجا یاخدیغین مشعل،
غربت سؤیله‌نیلن قارلی توفاندا داغیلار بیر دمده، سؤنر بیر آندا.
اولسا باجاریغین، اولسا ارادن، فیرتینالار ایچره گر اوزه بیلسن،
اومودسوزلوق سنی سارسیتماسا گر، نهایت بیر یئنی ساحیل گؤرونر،
او، خیال ائتدیگین بیر ساحیل اولماز، اوردا باشقا اولار هم پاییز، هم یاز،
مخصوص یولو اولار، مخصوص زحمتی، مخصوص یاشاییشی، مخصوص حؤرمتی،
دیزلرین بو یوکه طاقت ائدرسه، گؤزون یئنی نورا عادت ائدرسه،
اومودا اولدوزون گر سؤنمه‌میش اولسا، گنجلیک قوتین دؤنمه‌میش اولسا،
لازیمدیر تازادان قالدیراراق ال، قوراسان اؤزووه تازا بیر تمل.
نئجه‌کی بیر اوشاق قورماغا باشلار. نه تئز آغارارمیش بو گونده باشلار!!
ساچی آغ طلبه گنجلیک ایچینده، باغلی قاناد قارتال کهلیک ایچینده!!
هر کس اولار سنه فیکرینجه هم راز، لاکین قلبونده‌کی دردون آراماز.
دەنیزتک آرزولار، داغ تک هدفلر بیر یاتاق یئرینه قدر کیچیلر!
آلچاقلار باشیوا تاج ـ سر اولار، آسلانلار کیریر، تولکو نر اولار.

دؤیوشده آسلانلار قازانان تاجی غربتده ایلانلار قویار قیقاجی!
وطنی آتماغین مین بلاسی وار، قاوالین اوزاقدان خوش صداسی وار.
یاشاییش غربتده سرابا بنزر، اؤتن گونلر ایسه بیر خوابا بنزر.
غربتین فایداسین ائتمیرم اینکار، پولادی کوره‌ده آلاو سووارار!!
کامیل اینسان اولماز غربت گؤرمه‌ین. بو سؤزده ذره‌جه شک ائتمیرم من،
سؤزومده ضدیت دئیه دوشونمه، یوخ، یوخ قارداشیندان تئزده اوشونمه.
غربت وار وطندن داغلی گئدرسن، غربت وار وطنه باغلی گئدرسن.
قارانلیق قویویا داش آتار گئدن اوره‌گی یارالی آنا وطندن.
اونون سرنئویشتین سؤیله‌دیم سنه، اوخوسان، بیلرسن گر دؤنه ـ دؤنه.
وطنه باغلی اول ایللرجه دولان، بوتون یئر کوره‌سین دولان باجارسان.
بو سنین آرتیرار علمین، هنرین، آچیلار رنگ به رنگ فیکیر گوللرین.
یارارلی اولارسان وطنه، ائله، دؤنرسن غونچه‌نی آچان بیر یئله،
آچارسان قلبلرین دیلک غونچه‌سین، ازیب محو ائدرسن دوشمن پنجه‌سین.
نئجه هر آغاجین بیر ثمری وار، هر ائلین، ملتین بیر هنری وار.
اؤزگه‌نین هنرین منیمسه‌ین ائل اولار گئری‌لیگی داغیردان بیر سئل،
گؤروب اؤیرنمیشدیر ازلدن بشر، "دونیا گؤر گؤتوردور" دئمیشدیر ائللر.
لاکین هر دیارین بیر عادتی وار، اونا اویغون اولان سعادتی وار،
هئچ یئرده، هئچ ائلده، هئچ بیر دیاردا، هئچ بیر گولوستاندا، هئچ بیر گول‌زاردا
ایللرجه آرایب آختارساندا هئی، تاپیلماز سعادت آدلانان بیر شئی.
سعادت یوردونا گئتمک آساندیر، سعادت گتیرمک لاکین یالاندیر.
گونش دیارینا گئت، گز، گؤر، دولان، قلبیوی ایسیندیر گوندن آلاودان،
اودون یاندیرماغین، یاخماغین اؤیرن، لاکین خام خیالدیر اگر دوشونسن،

گونشله فیتیلی آپاریم هدیه، تاریخ گؤسترمه‌میش بیر بئله تحفه.
هر خلقین سعادت گونشین آنجاق او خلقین اؤزوندن گرک آراماق.
نه داغلار، ده‌نیزلر، نه اوزون یوللار، نه تپه‌لار توفنگلر، نه گوجلوقوللار
مانع اولا بیلمز هئچ وقت، هئچ زامان دونیا گونشینین نور ساچماغیندان،
او، نوردا ساچاجاق سنین یولووا، قوت ده وئره‌جک ایگیت قولووا،
ایلهام وئره‌جکدیر، تا سن تاپاسان، سعادت گونشین ائلدن، اوبادان.
سعادت گونشین بیزده بیر زامان باشقا اؤلکه‌لرده ائدرک گومان،
گزدیک دونیالاری دیار به دیار، و لاکین نهایت گؤردوک کی نیگار
ائوده‌کسن دونیانی گزیرمیشیک بوش، سویوموز کوزه‌ده گزمیشیک سرخوش.
زندانلار، قورشوندان آغیر فیللر، چووغونلار، بورانلار، کولکلر، یئللر
گلیب باشیمیزدان کئچدیلرسه‌ده، گئجلیک گونلرین ایچدیلرسه ده،
باشیمیز قار کیمی آپاغ اولدوسا، آلنیمیز لای با لای چینچه دولدوسا
بیزه یاد اولدوسا سئوگی، محبت گونشین یئرینی تاپدیق نهایت.
گلجک نسیللر اوجالدیب سین، قوی گونش آردینجا سه‌لنمه‌سین
شمالدان جنوبا، غربدن شرقه، قوی داها اولماسین هر ائله خلقه
حؤرمتی اولمایان دعوتسیز مهمان، اونا خور باخماسین هر لؤوغا نادان،
چاغیریلان یئر یئردن، قوی،عارائتمه‌سین، چاغیریلمامیش یئری، قوی،دارائتمه‌سین،
گونشین یئرینی قوی دئییم سنه، سؤیله بو سؤزومو هر بیر یئته‌نه:
گونش اؤزونوزده، الیزده‌دیر، سهند اتگینده او تبریزده‌دیر.
بو گونش تبریزده باتمیش بیر زامان، نهایت اوردان‌دا اولاجاق عیان.
ایندی‌ده سوالان بیر جواب یازیم. نغمه‌سین ده‌یشمک ایسته‌یر سازیم.

* * *

یوز دفعه اگر اؤلچمه میسن، بیر کره بیچمه،

الوان قدحه هر تؤکولن باده‌نی ایچمه،

گر یوخلاماسان بیر یولو، کئچمه،

هئچ بیر کسی، حتی ملگی

پیس گونده اگر یوخلاماسان، دوستلوغا سئچمه،

هر بیر طرفین یوخلا ایشین، سونرا قدم‌قوی،

یوخلانماسا عقلیله، سونو یاسا دؤنر توی،

بیر سؤز دئمک ایسترسن اگر سن ائل آدیندان،

دیوانه‌لیگی بوشلا، ان اول یئل آدیندان،

رهبر توتاراق عقلیوی، خلقینله حسابلاش،

هر ایشده سنه اولمالیدیر ائل گوجو یولداش.

ائلسیز آیاغین جنته باسما،

ائل گئتسه اودا، گئت قولاق آسما،

ائل‌لیک یاسی توی بیل،

گر گوله ائلین، گول.

تک الده، ائلین بیر سؤزو واردیر کی، سس اولماز،

ائل قوه‌سینه قارشی دوران باشلی کس اولماز،

موشگول دئییل ائلسیز بیر ایشه باشلاماق، آمما

ائلسیز سونا چاتدیرماغی هئچ بیر زامان اومما.

گر ائل دورور آرخاندا گوجون سئلده‌ده یوخدور،

دریالاری لرزان ائله‌ین یئلده‌ده یوخدور.

اؤزگه آتینا مینسن اگر، تئز دوشه‌جکسن،

اولماز کوره‌کی اؤزگه حناسینان، اینان سن،

حه قاپیلیب، یئل کیمی مئیدانا آتیلما،

شهرتله مقاما، پولا چوخ گؤزله ساتیلما،

خلقیله برابر ائل اوچون، قورخما، قیام ائت،

تا بیر ایشه قویدون قدمین، ایزله داوام ائت،

هر یئرده‌کی، عصیان، حرکت دوردو، دایاندی،

محو اولدو بوتون، زحمتینیز آتشه یاندی،

عصیانچیدا زیللەنمه‌لیدیر قارشییا گؤزلر،

چونکی قاچانی تکجه اؤلوم آرخادا گؤزلر،

یا اینکی اسارت

/و رذالت.

گئتمزسه مورادین کیمی گر حادثه بیر گون،

دؤنه جریان، اولسا سنه دوشمنین اوستون،

آرخان سنه ایلکین ائو اولان داخمایا دؤندر،

قاز دوشمنه نفرت یاغیران کینه‌لی سنگر،

هر بیر قاریشیندا وطنین شیر ـ نر اول سن،

هر دؤنگه‌ده اؤز دوشمه‌نیوه بیر خطر اول سن،

آخیر سیغین اول داخمایا کیم، اوردا دوغولدون،

بیر گون اورادا اؤز آناوا نازلی اوغولدون،

سؤیکن دیوارا، مغلوب اولونماز گوج آل اوردان،

قوی اولسون ائوین هر دئشیگی دوشمنه وولقان،

جهد انتسه آییرسین بدنین گر قورو یئردن،

بیل کی، ابدی محو انده‌جکدیر سنی دوشمن،

دیرناقلاریوی خنجر اندیب، گؤزلرین اوی، تؤک،

آزادلیغین اوغروندا دؤشون سؤک، جیگرین‌سؤک،

لاکین کوره‌گین تورپاغا وئر، اوزمه او یئردن،

قوی اود ووراراق یاخسین انوی آخیری دوشمن،

قوی ایلک نفس آلدیغین انو قبریوه دؤنسون،

قلبین قوی انله اورداجا سون دفعه دؤیونسون،

بیهوده خیال انتمه کی، سن محو اولاجاقسان،

دوغما وطنین وئرمه‌یه‌جکدیر بونا ایمکان،

بیر مشعل اندر قلبیوی توپراق کی، عصیرلر

گر سئل کیمی جاری انده ایللر و فصیللر،

سؤندورمه گه قادیر اولابیلمز اونو بیردم،

توپراقدا اولار چونکی اونون ریشه‌سی مؤحکم.

تاریخ دئییر: ائل اوچون هر کیم هلاک اولدو،

چووغونلو زامان دریالاریندا مایاک اولدو.

یول گؤسترمه‌جکدیر گلجک نسله سراسر،

ایلهام آلار اوندان دؤیوشن شانلی ایگیتلر.

سن بیرده دوشون، باخ، بئله‌دیر ایندی جوابیم،

حتی بئله‌دیر ایندی جوان نسله خطابیم!

باکی

بهمن ۱۳۳۶

یوخو

"شاعیر دوستوم جعفر افتخارا"

عزیزیم، افتخاریم!
دونن آخشام اوخودوم بیر قدر "حیدربابا"دان،
یادیما دوشدو اوشاقلیق زامانیم،
اؤز ائلیم، اؤز دیاریم.
قاییدیب بیر داها اولموشدوم اوشاق:
ائله‌بیردیم اوتاغی زیر و زبر،
دار ایدی جوولانیما گئن کوچه‌لر،
مکانیم گاه گؤل ایدی، گاهدا بولاق ...
یاکوسوب ناز ائله‌بیردیم آناما،
یا دا قوینوندا گئدیردیم یوخویا،
یا آغاجدان مینیب آت
قوپاریردیم سحر، آخشام کوچه‌ده هئی فریاد،
یادا، دولدوقجا یاشا،
دولانیردیم وطنین داغلارینی،
و یاشیل باغلارینی ...
سالالایان وقتده گؤی قاش ـ قاباغین،
چاخان آنلاردا بولوت چاخماغینی،
آتی چاپدیقدا سمالاردا ملک،
سیغینیردیم آنامین قوینونا تئز.

او دنیردی منه گور ـ گور بابادان،
آغ بولوتلاردی ـ او سؤیلردی ـ ده‌نیز،
اوجاگؤیلر بیر الک،
سو الکدن اه‌نیر،
/ لئیسان اولور،
یاغیشین هر کیچیک دامجیسینی
گؤتوروب بیر پری گؤیلردن انیر...
یاخیر آللاه چیراغین،
بیر ملک اوینادیب اؤز قامچیسینی،
چاپار آت، گؤی تیتیرر،
/ توفان اولور...
بو شیرین سؤزلرینن،
بو خیاللار، بئله لایلایلارینان
یوخولاردیم گئجه‌لر آخیری من.

بلی، ای افتخاریم!
اوخویاندان سورا "حیدربابا"دان،
اوره گیمدن سیلینیب گئتدی الم،
فیکیریمدن چه کیلیب اوچدو دومان.
ائله بیل دوشموش ایدیم سود گؤلونه
/ بیرجه ساعات،
نه تهر گئجدی زامان،
/ بیلمه‌دیم هئچ ...
نه دنییم من، گؤره‌سن سن ده اؤزون گر اوخوسان!

* * *

آغیر ایامین عزیز دوستو، یاری،
قره دؤورانلاین آغ یادگاری!!
ذوبصر عماتینین محروم اولوالابصاری،
ای عزیز یولداشیم، ای افتخاریم!
سؤزومون مختصری
اوخویاندان سورا "حیدربابا"دان
/ بیر نئچه بند،
ائله بیل قلبیمه آغنیردی شکر،
یا دندیم بس قانیما اوغدولا قند!
ووراراق خاطیره‌لر فیکریمه بند
/ ائتدی روان
یوخو دونیاسینا آخیردا منی.
منه غربتده اگر اولدو خوش آن،
بو یاد ائللرده منیم گر لبیمه
گولوشون شکلینی نقش ائتدی زامان،
گنجه‌لر گر یوخو سینمیش جانیما،
اوندا اولموش کی، منیم
خیالیمدان کئچیب آنجاق وطنیم،
یا اوشاقلیق زامانیم!
دئ گؤروم، سن نئجه‌سن،

/ افتخاریم؟!
یوخودا سئیر ائله‌ییردیم وطنی:
گؤرونوردو گؤزومه گاه ساوالان،
گاه اوجان، گاه میشووم، گاهدا سهند،
آچیق آلنیله سالاملیردی منی

هم اهر . هم ماراغا، همدن آلان.
اورومه عطر سه‌پیر یام، سوفییان،
گول اوزالدیر منه گاه دوغما گونئی، گاه دا مرند.
اوجا بیر داغدا گؤروردوم کی اؤیور
دوداغی کهکشانی؛
یوخ ایدی هئچ کیمین اوندان خبری.
سالیری کؤلگه بولود گاه دوزونه،
ساری مخمل چکیر آی گاه اوزونه،
گون اؤپور آلنینی هر یاز سحری،
آغ ایپکدن گئیینیر پالتارینی،
اؤپوشن وقتده گاه یاز بولودو،
یاراراق سیخ دومانی،
داغدا شیمشک شاخیری،
اله‌نیر ذیروه‌یه لئیسان یاغیشی.
اته گیندن یازییا لرزه سالان سئل آخیری،
باغلاییب صف سئله قیزلار باخیری ...

تا سوروشدوم آدینی،
دئدیلر کی، قوزولار اویلاغیدیر،
آذرین نووراغیدیر،
بو داغ "حیدربابا" دیر!

دولانان گؤردوم او یئرلرده بیزیم شهریاری.
قوجاغیندا سه تاری،
ائشیدیر سؤزلرینی سارلاردا!!

دئدیم: ای شهریاریم!
قلمیندن جوان اولدو قوجامان فارس غزلی،
بو گونون حافظیسن.
نئجه اولدو یادا سالدین بیزی سن؟
یونوب "حیدربابا" تک بیر گؤزه‌لی،
ائله‌دین بوسبوتون حئیران گلنی!
دئ کیم اؤیرتدی سنه تورک دیلینی؟
یاشاریب گؤزلری، آز کئچدی، دئدی: گل منینن.
او گئدیردی من اونون آردینجا...
باخیرام لاله‌دن الوان یاماجا،
باخیشیملا اؤپوشور گوللو چمن ...

چاتیب "حیدربابا"نین ذیروه‌سینه،
دئدی: باخ!
یئری مین رنگلی چیچکدیر، دورو سو...
وئررک سونرا نیشان
الینن بیر مزاری:
ـ منه اؤیرتدی ـ دئدی ـ تورکونو بو!
قبیر اوستونده داشا
قازیلیب: شهریارین ائل آناسی!

منی سارسیتدی یامان دغدغه‌لر....
ائله‌دی قلبیمه تا شبهه هجوم،
آرالاندی او مزار.
اورادان آستاجا بویلاندی وقاریله، حزین

داغینیق ساچ بیر آنا!
ائله بیر ساچلاری قار،
باخیشیندان سوزولور غصه، کدر،
غمه باتمیش گؤز ایله سوزدو بیزی،
دندی: اوستادی منم شهریارین،
کیم ائدیر شبهه بونا؟!
"سو دئییبدیر سنه اولده آنان، آب کی یوخ!
یرخود اؤیرتدی اوشاقلیقدا سنه، خواب کی یوخ!"
بولاغیمدان سو ایچیر افتخارین،
بو دیار اؤلمه‌یه‌جک،
کئچن ایام اولا بیلمز گلجک،
اگر آلمازدیسا "حیدربابا"سین
قلمه شهریاریم،
ائله‌یردیم اونو عاق ....
قالا بیلمزدی بو تورپاقدا ایزی،
کیمسه توتمازدی سوراق.
کیم ائلین سایماسا، سایماز اونو ائل!

اوز ائلیم ائل می دئییل؟!
یا سنلیم سنل می دئییل؟
ساغ الین قووزایاراق سؤیله‌دی: باخ،
بو حیاتی یارادان من اؤزومم.
وطنیم اولدو عیان:
بولوت آغلیر، سنل آخیر،
قووشور چایلارینا ....

دولانیر داغدا دومان،
یاماجی شیمشک اؤپور، لاله باخیر،
بولاق آغلیر گول آچیر.
قیشی قیشدیر، یازی یاز
گؤیو گاه سپمه بولوتدور، گاه آیاز....
چؤره گیم آزدی مگر؟
بورا جنت دئییر هر کیم کی، گلیر.
سول الین قووزایاراق سؤیله‌دی: باخ،
قوجاغیمدان بئله نعمت یارانیر.
یازیلار اولدو عیان:
هر طرف توم منشه تک،
باغینین نعمتی حدیندن آشیر،
دره‌لر بوغدا، پتک،
تپه‌لر ایلخی، سورو،
بولاغیندا سو دورو،
دره‌لردن سوزولور چشمه‌لری گؤز یاشی تک،
زینه‌لردن چای اولور،
دؤیونور قلبلر، آهلار یارانیر،
توپلانیب آخیری آهلار، های اولور، فریاد اولور...

آذری ائل می دئییل؟
یا دیلی دیل می دئییل؟

بو یئرین هئچ چیچگه اوخشامایان گوللری وار،
بو دیلین اؤز ساری بولبوللری وار.

المیم دریا قدر،
کیمدی سیزلردن، عجب! سؤیله‌یینیز
کی غمیمدن توتور عؤمرونده خبر؟
"کیمه اظهار ائله‌ییم دردیمی پنهان گؤره‌سن؟
مین غمیم واردی، ولی فرصت اظهاریم یوخ"

کدر عوممانجادی قلبینده ائلین،
بئجریر هر بیر اورک،
ازیلیب دامقالانان اودلو دیلک
/ایللرجه.
بو ائلین
نه گؤرن گؤزلری وار،
نه ده اؤز مؤحنتی‌نی آچماغا گور سؤزلری وار،
اونا چون پرده آسیب بیگانه،
بونو چون بنده ووروب افسانه.

ائلینین کیم کی، دویور مؤحنتینی
ائله‌ییر یوردونو ترک،
قووور اؤز لذتینی.

منه رحم ائیله‌میسیز گر، گئنه‌ده
گؤزوم آردیزجا گزیر سایه کیمی.
نیشان اولموش سیز اوچون تهمت اغیارا سینه‌م،
سیز ایسه غئیر ایله همدم، منیله بیگانه!
"یوخ مو وهمیز کی، قیامتده توتام دامنیزی؟!"

قوجا دونیا منه گر اولسادا بیر غمخانه،
گئنه حاشا ایلم!!
یاد الیله قوجاغیم اولسادا عشرتخانه،
گئنه حاشا ایسینم!!

سیزه تحقیر اوخو سولدان دا یاغیر، ساغدان دا،
باشیزا داغ کیمی داشلار ده‌یر دورتاقدان دا،
"دیدهٔ عقلیز اویانماز، نه عجب اویقولودور!!"

هر دیارین آدی وار،
اؤیونون واردی گؤزل بیر وطنیز،
"لئیلینین مجنونو، شیرین‌ین اگر فرهادی وار"
نه اوچون ترک ائدیسیز دوغما بو جنتلری‌سیز؟
"وطنیزدیر، وطنیزدیر، وطنیزدیر، وطنیز!" [1]

بو دیارین قوجاغیندان یارانان گور چایلار
نییه دارتمیر گؤره‌سن اؤز ده‌نینی؟!
نییه سیراب ائله‌میر اؤز چیچگین؟!
سوواریر اؤزگه‌لرین گولشنینی؟

بوغولان حالدا قارانلیقدا ائویم، اؤز اوتاغیم،
نییه مسجیدلری یاخسین چیراغیم؟؟

---

۱ ـ دیرناق داخلینده، کی میصراعلار "فضولی" دن‌دیر.

آذری ائل می دئییل؟!
یوخ اونون کئچمیشی، تاریخی مگر؟
ائلیزین شانلی ایگیتلیکله دولو تاریخی وار.
ـ سالینیز بیرجه نظر ـ
دئیه‌رک،
گؤتوروب آتدی فضایا بیر اوووج تورپاقدان.
ائله بیلدیم آچیلیب "اود گلینیندن" پرده:[1]
بورویوب "بذ" قالاسین بیر قارا اؤرتوکلو دومان،
سو کیمی آخمادادیر قان یئرده ....

"سامره" شهری، سارای، بیر مئیدان،
هیجان ایچره هامی ....
چیخیب عرشه عربین احتشامی ....
دایانیب تختینه فرعون کیمی معتصمی،
باشی اوستونده قارانلیق گئجه‌نین رنگینه گیرمیش علمی.
قوپاریر بیر جلاد
بابکین ساغ قولونو،
سول الیلن اوزونه قان چکیر او،
کی اؤلن دمده باری
یاد اونو گؤرمه‌یه تا رنگی ساری ...
اوجالیر چالدیرانین گؤیلرینه توستو، غبار....
آلیشیب ائلدیریمین قامچیسی تک توزدا یانیر
/بیر شمشیر

---

۱ ـ جعفر جبارلینین مشهور بیر اویون اثریدیر.

و اونون ضربه‌لریندن یاریلیر
توپلاری حلقه‌لەین مین زنجیر ....

بورویوب حلقه کیمی
قوجامان تبریزی دؤرد بیر طرفیندن
قوجا دوشمن.
قجرین حؤکمو راوان،
گئییینیب داغ، دره گویا کی، کفن،
اله‌نیر قار دن ـ دن ...
وورولوب تبریزه آغ بایراقلار....
اؤز الیلن اولاری
قوپاریر ستارخان ....
گؤروسوز کی، بو اثلین کئچمیشی وار...
دئدی اثللر آناسی
ـبو و بونلار کیمی مینلرجه ایگیت سردارلار
یارادیبدیر بو دیار،
گؤیون اولدوزلاری تک.
اونلاری چکسه ایدی کامیناگر
سحرین اژدهاسی،
منه انتمزدی اثر.
اولا بیلمزدی غمیم،
دوغولار چونکی، دان آردینجا گونش،
اثل اورکدن گولوشر،
آچار آمالی چیچک ...
اودوب آنجاق ابدی اونلاری نسیان ده‌نیزی،

عصرلر، توز کیمی، اؤرتوبدور ایزی،
کی، گؤروب بیلمه‌سین ائل،
گؤزونون قان یاشینی سیلمه‌سین ائل ...
کئچیریب اؤز الینه یاد قلمی،
قارا ائتمیشدیر آغی،
ده‌نیز ائتمیش بولاغی،
چؤپ ائدیب قارلی داغی،
گؤرونوب عالمه گاه داغ کیمی بیر ذره سامان،
او یازیب دایم عدالت ستمی،
یاسی توی گؤستریب، آغلار گؤزو شن،
فرح آدلاندیریب او دردی، غمی،
کتابا یاخشی یازیب، ائتدی یامان،
ائله اوددوردو او قان ....

بو قلم
ائله‌ییبدیر سیزی یولدان ائله خم
کی، ائدن عصرده هر زنجی قیام،
قانی ظلمت گؤرونور سیزلره دان گؤزلو سحر،
/ زنجیرینیز بیر زیور.
باخین آفریقایا بیردم اوتانین.
ساغ الین قووزایاراق سؤیله‌دی: باخ،
منشه‌لر اولدو عیان:
قوروموش قوللارینان زنجی چالیر اؤز طبیلین،
اوجالیر عرشه آلاو،
آخیدیر زنجی قانین

کی، منیمدیر بو دیار،
منه لازم دئییل ارباب، سرور،
منیم اینسان کیمی آزاد حیاتا حقیم وار...

اوجا بیر یئرده چالیر زنجی جوان
قورقوموش قوللارینان اؤز طبیلین،
کی، دورون هئی، اویانین ...
اویانین ـ سؤیله‌یرک وار گوجیلن
او دؤیرکن طبیلین، دهشتدن
اضطراب ایچره آییلدیم یوخودان ....

* * *

عزیزیم، افتخاریم!!
بو یاد اثللرده اومیدیم، دایاغیم،
قیزیلیم یوخدور اگر،
ساییرام هم کؤمه‌گیم، همده واریم
سنی و سن کیمی دان قلبلیلری.
عزیزیم، افتخاریم!!
بو عجاییب یوخونون
هله ناچار اونوتدوم چوخونو
یوخونون، دوغرودو کی، یوخ اساسی،
ولی بئینیمده گؤرولدور هله‌ده
قارانین طبل سسی!!
عزیزیم، افتخاریم!!
قارا گونلرده منیم غمگسـاریم!
تارومار اولموش عزیز لاله‌زاریم،

نه کی یازدیم، یوخودور.
گؤره‌سن رؤیادیر آیا
قارانین عصیانی‌دا؟!
حیات اوغروندا تؤکن آل قانی دا؟!

باکی
بهمن ۱۳٤٥

بدقالاسیندا

قوجا داغلارین اوجا ذیروه‌سینده باخیر ووقاریله بیر قالا.
ائله بیل کی، یئر اوره‌گین یاریب چیخاریر نهنگ اوجا بیر قایا،
قایانین باشیندا طبق کیمین قالانی قویوب آپاریر آیا؛
دئیه‌سن به‌یاکی، خطر گؤروب آلیشان آنا
گؤیه قالدیریر بالاسین، قویوب ایکی اووجونا.
سورونوب قالانین توپوغون اؤپور کوله گیله رقص ائله‌ین دومان.
بولودون امیب مه‌مه‌سین شیرینجه یاتیر قالا،
سینه‌سین ده گاه یاراراق اونون اوجالیب، بودور
گونشین قیزیل ایشیغین اودور.
گئجه اولدوزون قوجا سیرداشی،
آی اونون همیشه‌کی، یولداشی.
او گؤرر بیرینجی آلاولار اولکه‌سینه سحر سؤکولنده دان.
ساوالان ساغیندا فلکلره اوزادیر باشین،
باخیب آختاریر قوجامان سهندینی، اؤلمه‌ین قوشا قارداشین!
اوجا داغلارین قوجا ذیروه‌سینده باخیر ووقاریله بیر قالا.
مئشه‌لر اؤپور آیاغین اونون،
کولک اوخشاییر یاناغین اونون،
سایا بیلمه‌سن بولاغین اونون،
اولا بیلمه‌میش هله داشلاری یووا قارتالا!

* * *

دوشه‌رک و سؤیکه‌نرک قیلینج کیمی سالالارا
دورورام، گندیب کنچیرم داغین، چاتیرام یالا.
نئچه ذیروه‌لر، نئچه سیلدیریم، نئچه اورمانین،
قایاسین، دوزون، کنچیدین، بؤیوک مزاریستانین
کنچه‌رک یاواش گندیرم، گندینجه‌ده هر بیر آن اوجالیر قالا.
دؤنه‌رک باخاندا بیر آنلیغا کنچیلن یولا،
قارالیر گؤزوم ...

* * *

دایانیب اؤنومده بودور قالا.
اوتوروب او داغ یئکه‌لیکده شیش قایادان سالا.
ستمین اسیرگه‌مه‌میش اونا قوجا روزگار.
بوراخیب، اؤتوب کنچن عصرلر اونو یادگار،
بو آلاولار اؤلکه‌سینین دؤشوندن امنلره.
داغیلیب‌سادا، اله‌نیر گئنه عظمت، ووقار.
باخیری، سوسورسادا، داغلارا و چمنلره،
ائله‌بیل باخیر زامانین گؤزو....
باش ایب ووقارینا توپراغین اؤپه‌رک اونون
دندیم: ای قالا!
دئ نه‌دیر آدین؟
ازلینده کیم اولوب اوستادین؟
نئجه مؤحتشم ساریلیب باشان دومان، ای قالا!!
سنی قوینونا بو دیار آلیب آنا مثلی مهربان، ای قالا!
سؤکولوب دیوار، تؤکولوب داشین،
اوره‌گین یقین دولودور، بو جور چاتیلیب قاشین!
کنچیب عصرلر، دئ نه‌لر چکیبدی سنین باشین؟!

کیم اولوب ازلده کی یولداشین
و سیلاحداشین؟!
سؤکولوب دیوار، تؤکولوب داشین ....
گئنه یاز گلنده همیشه لاله‌دی سیرداشین.
گؤرونور ووروب سنه ضربه‌لر
کئچن عصرلر و قرینه‌لر...
گئنه توکجه سارسیمایيب ولی ووقارین سنین
و چکیبدی قامچیلارین زامان کوره‌گن قالا،
و چکیبدی داغ اوره‌گن قالا،
و ووروبدو زنجیرینی ایگیت بیله‌گن قالا،
کی، بوغوب سه‌سین، قویا سون بؤیوک دیله‌گن قالا...
گئنه لاله‌لر
یاز اولونجا قالدیراراق سینه‌نده پیاله‌لر،
دئییری کی، قاینایان آل قانین هله دونمامیش،
ووقارین گئنه، کئچیری مین ایکی یوز ایل، بو گون‌ده تالانمامیش.
هله سؤنمه‌میش آلاوین، اگرچه اوزون زاماندی کی، یانمامیش.
قاپاییبدی یاد قانینان، زامان توزونان گؤزون،
دوداغیندا دوندورولوبدو خنجرین سؤزون ...

گئنه لاله‌لر
یاز اولونجا قالدیراراق دؤشونده پیاله‌لر
دئییری: اینانمامیسان، قالا، اؤلن اؤزون.
و عصیرلرین کولو اؤرتسه‌ده،
یانیری ایچینده پیریل ـ پیریل غضبین، کؤزون ...

دیله گل، دی آچ اوره گین قالا!
دئ نه‌دیر سنین دیله گین قالا،
دئ نه‌لر چکیبدی باشین، داشین؟!
سنی کیم اولوب بو گونه قویان؟؟
قوجا دوشمنین، یاکی، یولداشین؟!
باشیوی اؤپوب اؤتوشن بولود
نفسین دئییل؟؟
دیریسن، دئمک، اؤلوسان قالا،
اوزو غملی سینه‌سی قان قالا!!
دئ نه‌دیر آدین؟
کیم اولوب، دانیش، قوجا فرهادین؟؟
تانیمیرمیسان بو علی‌الدوام
قوجاغان قوناق گلن اوولادین؟؟!
گتیریب بولار ووقاران سلام
کی، اؤپوب شرفلی بو توپراغین،
ائل اوچون ایگیتلیگه آند ایچه،
حیاتیندان، ائل دنسه، واز کئچه.
دئ نه‌دیر آدین؟
نییه دینمیسن؟!
نییه سوسموسان؟!

قالا دینمه‌ییر.
نه جواب، نه سؤز، نه ده بیر کلام،
نه ده سس ـ سه میر!!

قالانین گزیر سینه‌سین نسیم،
گزیشیر نسیم ایله آغ بولود.
جواب آلماینجا یانیر ایچیم ...

* * *

قالانین دیبینده اوتورموشام.
دولانیر باشیمدا فیکیر مدام،
اوره گیمده دغدغه، مین خیال،
نئچه مین سوال.
گونش اودلو توپ تک اوفوقده سالالناراق باتیر
و قیزیل دونویلا گلین کیمی به‌زه‌نیر قالا.
گئجه شرقدن چاپاراق آتین قانادین سه‌ریر
و یاواش ـ یاواش یوماراق گؤزون دره، داغ یاتیر
و طبیعت ایله ده من اؤزوم!
دئیه بیلمه‌رم نه زامان منیم یومولور گؤزوم ...

* * *

گؤزومو یوخو آپاران کیمی،
گؤزومه گؤروندو هامان قالا
کی، قیمیلدانیر قوجا شیرلر یوخودان سحر اویانان کیمی.
اوجالیردی هئی بو سوسان قالا،
اوجالینجادا، آغاریردی صبح چاغی دان کیمی.
قالانین بو هئیکلی عاقبت
دؤنوب اولدو بیر اولو قهرمان.
آتی کیشنه‌یيب شاها قالخیری،
قیلینجی الینده پاریلدایان.
او وورونجا های دره، یال و داغ

دؤنوب اولدو اوردو، ایگیت، قوچاق.
گله‌رک تلاطمه اوردولار:
بیری تورکیجه؛
بیری تورکمن، بیری کوردیجه
باغیریردیلار:
اولو بابکه
ابدی شرف، بؤیوک افتخار!!

یاییلیردی شیمشه‌گه بنزه‌ین سه‌سی بابکین
داغا، دوزلره
و ایشیق ساچیردی یاناں ببکلره، گؤزلره،
و اومود وئریردی اورکلره،
گوج اولوردو قوللارا، دیزلره.

یاییلیردی شیمشه‌گه بنزه‌ین سه‌سی بابکین:
بو یئرلر بیزیمدیر ازلدن، بیزیم.
نییه دوغما یوردومدا من قول گزیم؟؟!
نییه یاد الیلن سویولسون انلیم؟؟
نییه سوسدورولسون شکر تک دیلیم؟؟

بو یئرلر بیریمدیر ازلدن، بیزیم،
گرک اؤز دیاریمدا آزاد گزیم.
قودوز شاهلارا بیز ازلدن یادیق.
خلیفه ادبین قویسادا، شاهدیر او.
سیزین تک بشر، یوخسا اللاهدیر او؟؟!
عرب قارداشین‌دا گؤزل یوردو وار.

او یوردوندا اوز عشقی وار، دردی وار.
قوی آزاد گزه دوغما یوردوندا او.
بو آزادلیغا بیز اورکدن شادیق.
گواراسی اولسون او شیرین حیات.
و لاکین بو یئرده بیزیمدیر بیزیم.
گرک من‌ده یوردومدا آزاد گزیم!!
عرب قارداش اولسا، اونا قارداشیق،
آغیر گونلرینده اونا سیرداشیق؛
قیلینج ایله گلسه و لاکین، اولار
بو یورد اونلارا هر بیر آددیم مزار!!
قیام ائیله‌ینده بیز آند ایچمیشیک
آزادلیق اوچون هر نه‌دن کئچمیشیک.
بو یئرلرده بیز
یا آزاد گرک ایشله‌ییب دینجه‌لک،
و یا خود شرفله ایگیت تک اؤلک.
سویولسون نییه کندلینین هر زادی،
چیچکلنسین آمما اونون باغدادی؟؟!
بو ائللر آزادلیق سودوندن امیر،
ایگیت تک اؤلر، لاکین اولماز اسیر.
ائشیتسین، دوشونسون بونو معتصم:
بؤیورسون دؤیوش قصدی وار مئیدانا.
آزادلیق گرکدیر بوتون ایرانا.
گرک حر اولا فارسی‌دا، تورکوده، کوردوده.
بو ائللر حقیقت بیلیر قرآنی،
اونا سارسیماز ذره‌جه ایمانی.

* * *

گئدیر عرشه ائللرین آلقیشی.
گزیر آت بئلینده قادین، کیشی.
بو ائلین گؤزونده یوخ آسلانین
دیشی، ارکگی!!
امه گی جوشور آزاد انسانین.
قیلینج الده هم آپاریر خیشی.
چالاغان کیمین
او حاضیرلاشیر گلجک سمالارینا اوچوب هاوالانماغا.
ایش اولوب شرف و امک بولاق کیمی قایناییر.
قوتاراندا ایش قیزی، اوغلانی چالیب اویناییر...

❁ ❁ ❁

گاه آخیر دومان کیمی اوردولار،
ازیلیب، دؤنور لپه‌لر کیمین.
آزاد انسانین گوجو سئل کیمین داغیدار، ییخار.
داغیدار قارانلیغی، گون چیخار ...

❁ ❁ ❁

بو ظفر سورور دوز ایگیرمی ایل.
دؤیوشور، اکیر آزاد اولموش ائل ....

آزاد اولسا ائل امیرین حیاتی اولار قارا.
چکیلیب ایچینده خلیفه‌لیک ائله بیل دارا...

دوشونور مدام قوجا معتصم.
او کی ائتدی شیعه‌یه میں ستم،
اوره گینده کینه، اوزونده غم.
سحر ـ آخشام ایشلری مصلحت،

نه قالیر ندیم، نه ده باش بیلن ...
تاپیر عاقبت
قوجا حیله گر ظفرین یولون:
کوره‌دن ده‌میری چیخادار ده‌میر.
بوکه‌جکدی یولداشی بابکین او پولاد قولون.
ازه گر او تورکو بو توزکلر،
آغالیق قالار بیزه بی‌خطر!
کوره‌دن ده‌میری چیخادار ده‌میر!!

* * *

گئدیر افشینه قوجا ائللچیلر، بؤیوک ارمغان.
گئدیر اوزبکستانا هر سحر دولو کاروان ....
گلیب آخیر یندا اؤپور او، معتصمین الین.

* * *

عرب اوردوسو، عجم اوردوسو،
نه کی واردی شرقده، غربده:
سودانیندادا، یمنینده‌ده،
میصیر ینده‌ده، عدنینده‌ده ...
آخیشیب گلیر، قارالیر سهند،
ساوالان سؤسور، آلینیر میشوو،
بوغولور قانیندا دا مازیار،
کسیلیر آراس، سؤکولور مرند...
یورویور دومان کیمی اوردولار...

* * *

قورویور قانیله تامام بیر ایل
قوجا ایرانین شرفین، آدین

و آزادلیغین قوجامان بو ائل
و اوجالدیری گؤیه فریادین؛
سوواریر قانیله داغین، داشین.
یاد اؤنونده دیک توتور اؤز باشین.
آنالار ونریر ایگیت اوغلونو،
گلین‌ایسه سئوگیلی یولداشین.
نه گرکدی بونلار آزادلیق اولماسا ملته؟!
آزاد اولمایان ایه‌جک یقین باش اسارته.
اسیر عؤمر سورسه اگر جوان،
او، جوان دئییل، سورونن کؤله!
شیرین عشقدن نه قانار بشر،
آزاد اولماسا اؤز ائوینده گر؟؟!

* * *

قوجا سؤمباتین، قوجا تولکونون،
بو ائلین دؤزون بیر عؤمور دادان،
اوزو دوست ایکن، ایچی بیر ایلان.
بئله دوشمنین آجی خنجری ده‌ییر آرخادان.
قؤرولور کمند،
تؤتولور قوچاق.
توتولور بوتون یاری، یولداشی.
قیریلینجا ساقه، سینار بؤداق.
وؤرولور آزاد دوغولان بیلکلره عاقبت کلک ایله بند.

* * *

اوتوروبدو تخته باخیر گولر قوجا معتصم.
تاجی اینجیلی، ائوی محتشم.
سوزولور شراب،

دانیشیر کامانچا، گولور روباب،
سوزورو اسیر گلن اینجه قیز و گلینلر هئی
دولانان پیاله‌لره هر آن بوشالینجا منی ...

وئریر امر جلادا بابکین قوپاریر قولون،
آییریر سولون.
ساغ الینن او اوزونه چکیر بیر اووج قانین.
بو نه‌دیر؟ ـ دئیه، سوروشور خلیفهٔ ـ مسلمین.
انشیدیر جواب:
من ائلیم کیمی قانیله، جانیله سنه دوشمنم،
ساری رنگینن
/ قاباغیندا من،
آیاغیمدا کونده اگر اؤلم،
یازاجاقدی تاریخینیز کی، قورخودان اؤلموشم.
سیلیرم بو لکه‌نی اؤز قانیملا من ایندی‌دن!!

• • •

یوخودا بو حالته آغلادیم،
بیر ائلین اومیدی باتان گونه،
ساوالانلینین یاد الیله بختی یاتان گونه.
نییه باتدی گون، نییه اؤلدو بابک ائل اوغلوموز...؟
نییه‌لرله گؤیلره دوغرو گؤز آپاراندا من،
گؤرورم دورور گؤزومون اؤنونده هامان قالا.
گئنه بابکین اولو هئیکلی،
اوزانیب الی،
اوجادان دئییر:
اؤنه باخ، اؤنه،

گؤیه یوخ، منه!!
اؤلومون گوجو ائل اوچون اؤلنلره چاتمامیش،
یاتیب ائل، ولی قالا یاتمامیش،
چاغیرین ائلی، بوغا ظلمتی.
قیرا زنجیری، آتا ذلتی.
چاغیرین ائلی، آییدین، دورون
کی آلاولار اؤلکه‌سی شن گرک،
آزاد ائللره اولا تن گرک.
آییلین، بوغون بو قارانلیغی،
گونو میخلایین گؤیون آلتینا.
سیزه قول کیمین یاراماز حیات،
گؤزون آچ اؤزون، یاتانی اویات.
آییلین، دورون،
دؤیوشوب آزاد بیر حیات قورون ....

ائله نعره چکدی بو سؤزلری باغیران زامان
کی، اویاندی یئر، ساوالان دا اسدی، سهنده،
میشووون باشین بورودو دومان.
تر ایچینده من ده هراسیان
آییلان زامان
یوخودان دوروب قالانین بوتون ده‌ره‌سی، داغی.
گونشین قیزیل کیمی بایراغی
بزه‌ییر فقط قالانین باشین!
باش ایب اونون اؤپورم بو گون‌ده پولاد کیمین دایانان داشین!!

تبریز-بذ قالاسی

خرداد ۱۳۵۹

افسانه‌دی ئیشره دایانمازسا، آزادلیق

چکدیکده قیلینجین،
جوشدوقدا ده‌نیز تک،
توفان کیمی اورمانلاری تیترتدیگی آنلار
دوشمن کیریییب آغلادی مسکین.
باش ایدی غلام تک اونا سلطانلار، اوزانلار،
زحمت چکن انسانا اؤلوم حؤکمو یازانلار،
ملتلرینن دیللرینه قبر قازانلار...

• • •

قویدوقدا قینا اودلو قیلینجین،
سونبوللری بیچدیکده یایین ایستی چاغیندا،
دوشمن دؤنرک آسلانا گلدی،
سونگویله اونون زحمتینین یاریسین آلدی؛
آج قالدی قیشین شاختالی، چووغونلو چاغیندا،
بیر سؤز دئمه‌دی سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان
/ کیمی انسان!!
سونگویله بوتون ثروتینی چالدی، آپاردی،
زندانا چوروتدو
آسلانلاری بیر - بیر؛

حؤکمون ده یوروتدو،
بئینین‌ده قازیب اینجی قویارتدی؛
تاریخینی آلت ـ اوست ائله‌ییب یازدی تازاشدان؛
بیر آبیده‌ده تیکمک اوچون وئرمه‌دی ایمکان؛
اولکیلری ائیله‌دی ویران ...
دؤزدو گئنه ده سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان
/ کیمی اینسان!!

قلبینده سه عصیان.

* * *

بیر گون‌ده گلیب ایسته‌دی توپراقدان
/ آییرسین اونو دوشمان.
بیر فیکره دالیب سوسدو بو آسلان
/ کیمی اینسان
/ و دوشوندو:

آرخامدی بو توپراق،
شنلیکده بوساطیم دؤشنن یئر،
پیش گونده دایاق،
/ همده سیغینجاق
توپراق
/ اگر اولمازسا نه‌ییم وار و نه‌یم من؟
توفانلی ده‌نیزلرده اوزن بیر اؤلو یارپاق!
مین بیر اولو بابک کیمی اجدادلاریم آنجاق
بوردا یاشاییب، عؤمر سوروب، گؤمدورولوبلر
چیحسام وطنیمدن،

هاردان آلارام قان،
هاردان گله‌حک جسمیمه قوت.
/و جسارت
/و همییت؟
هاردا قازیلار سون بئشیگیم بس؟
کولی دئیر اولادیما هر کس ...
نفرت دولو گؤزله
بیر دوشمنی سوزدو،
"هئرکول" کیمی جانلاندی گؤزونده
ایستیر آیاغین یئردن اوزوب آنتئیی بوغسون ...
داغلار گوجو حیس ائتدی اؤزونده،
قلبینده قانی کوکره‌دی، جوشدو،
قیزغین شئره دؤندو
سانکی بو سفر سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان
/کیمی اینسان !!
آیدینجا گؤزونده آلیشان شعله گؤروندو؛
کین اؤرتوگونه سانکی بوتون وارلیغی بیر آندا بوروندو.
سیخدی کوره گین توپراغا دوشمنله دیدیشدی.
قوپمام ـ دئدی ـ اؤلسم‌ده بو یئردن،
/بو دیاردان.
کئچمیش بابالاردان،
/ آتالاردان
ارثیمدی بو داغلار،
/بو بولاقلار،

/بو اتکلر،

/بو چیچکلر...

اوولادیما ارثیم گرک اولسون بو دیاریم.

توپراقدی منیم دار و نداریم.

داغلارجا فلاکت،

عمانجادا مؤحنت

/و اذیت

بیردمده بئله آغناساگر اوستومه قوپمام ....

آز قالدی جوشا سینه‌سی میس‌تک یانان

/آسلان

/کیمی انسان!!

قلبینده یامان چاغلادی عصیان

توفانلی ده‌نیز تک!!

* * *

کئچمیشلری خاطیرلادی دوشمن،

بیر واخلاری کی، سینه‌سی میس تک یانان

/آسلان

/کیمی انسان.

چکمیشدی قیلینجین ....

ـ قوی جوشماسین عمان ـ

/دئیه، قلبینده‌جه آرام،

دوشمن گئری دؤندو....

* * *

اولدو سحر، آخشام،
کئچدی نئچه ایام،
/ قوجامان سینه‌سی میس تک یانانین آتشی سؤندو.
سؤندو گئنه گؤزلرده قیغیلجیم
/و دورولدو
گؤزلر کیمی هر یاندا بولاقلار
/و ایشیقلاندی چیراقلار؛
سونبوللری‌ده بیچدی اوراقلار؛
قیشلار دولانیب، کئچدی سازاقلار؛
بیر آزجا گولوش گؤردو دوداقلار؛
دینجلدی آیاقلار
/و باجاقلار،
هر یاندا بوساطین دؤشه‌دی دوزلره یازلار،
آذر گؤزه‌لین چولغادی نازلار،
دیللندی یاماجلاردا یئنه نغمه‌لی سازلار:
عزیزیم گولوم واردیر،
وفالی ائلیم واردیر،
وطنیم تالاندیسا،
وارلیغیم، دیلیم واردیر...

* * *

توتدو گؤزونو اویغو ایلان چالمیشین، آمما
بیر آن دا بئله یاتمادی دوشمن.
هر گون یئنی بیر حیله دوشوندو،
هر ایل یئنی بیر دوندا گؤروندو،
عاریفلرینی توپلایاراق، قوردو ییغینجاق،

تا بلکه تاپا مینمه گه بیر تازا اویونجاق.

سون تدبیری ساده:

لازیمدی ده گیشسین

زحمتله بوتون وارلیغی یوغرولموش اولان،

/ سینه‌سی میس تک یانانین اؤزلوگو آنجاق.

گر اؤزلوگون آلساق،

گر منلیگینی، کیملیگینی آلساق الیندن،

توپراق دا بیزیمدیر،

داغ ، دوز، ده‌ره، اوتلاق‌دا بیزیمدیر،

تکجه نه کی نعمت، نه کی معدن،

نعمت یارادان قول، قولوموزدور؛

آلساق دیلینی، اؤزلوگو یوخ بیر قولوموزدور ...

* * *

دوشمن یاساق انتدی، ونره‌رک بیر اولو فرمان

زحمتله سعادت آرایان،

/ سینه‌سی میس تک یانانی دوغما دیلیندن.

انسانلیغی لذتله قارین، پولدا بیلنلر،

قارین ایزی ایله سورولر تک سورونلر،

معنادا دنییل، ظاهیراً ایسان گؤرونلر،

اؤز وارلیغین افسانه سایانلار،

اینسان کیمی‌لر بال کیمی شیرین دیلین آتدی؛

نعمتلره،

/ لذتلره،

/ شهرتلره

/ چاتدی.

انسانلیغینی بیر قارینا، بیر پولا ساتدی.
آیریلدی دیلیندن،
آیریلدی ائلیندن.
کئچمیش کیمی لاکین قوجامان
/ سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان،
دایم باخاراق غملی گئدنلر دالیسینجا،
انسانلیغی، ملیتی جوشدو،
قلبینده قانی جوشدو و داشدی،
جسمینده گوجو حدینی آشدی،
ووردو بئلی قوتله بیر آرشین یئره کئچدی،
خوشبخت‌لیگین تاپدی یئریندن
/و تریندن.
یئللر پوزا بیلمز قوجامان داغلارین
/ آیدیندی ووقارین.
قانون ـ طبیعتدی درین کؤکلو چینارلار،
یارپاقلارینی تؤکسه‌ده توفاندا، سازاقدا،
آزاد گونه‌شه دوغرو دمادم بوی آتارلار،
مؤحکمدی کؤکو چون آنا توپراقدا،
/ بولاقدا؛
اؤلموش قورو یاپراقلاری
/ سالماز چیناری
/ ذره‌جه‌ده اولسا ووقاردان، عظمتدن !!
سرسم یئله اویموش
یارپاقلارین آمما،

یئللر گومورر هر بیرین آخیر
بیر گوشه‌ده، بیر قبرده ایتگین.

* * *

بئش یاپراغیله اؤزلوک آلینماز،
قیرخیلسا توک، اینسان کیشیلیکدن کی سالینماز،
"لازیمدی ده گیشسین دیلی بو سینه‌سی میس تک یانانین"
سون امرینی دوشمن بئله وئردی.

* * *

دوشمن گله‌رک سؤیله‌دی:
آت دوغما دیلین بیر کره، حتی
آت اسکی شعورون
/و دوشون تکجه منیم تک.

سن
/ منسن
/ ازلدن.
مجبور ائله‌ییبلر کی، اوزاقلاشمیسان اؤز دوغما دیلوندن.
بیگانه دیلین بوشلا سن، ال چک ....
فیکره دالاراق سوسدو بیر آن
/ سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان
/ کیمی انسان!!
مومکون‌دو مگر آیریلیم اؤز دوغما دیلیمدن؟
مومکونسه‌ده، آخیر نه سببدن؟
دیلدیر منی آنجاق ائله‌ین
/ من!!

اؤزگه کیمی، بیلمم، نئجه مومکوندو دوشونمک؟
مومکونمو قارانلیق اولا شیمشک؟!
مومکوندو مگر "آب" دئییم من سویو گؤرجک؟!
ائتمیش، دئمه‌لی، اؤزلوگومو، وارلیغیمی ایندی نیشانه.
قویمام آتا، قویموشسادا دوشمن بو اوخون ایندی کامانه.
ساکیت ده‌نیزی چالخادی توفان.
هر مؤحنته دؤزموش قوجامان
/ سینه‌سی میس تک یانان
/ آسلان
/ کیمی انسان!!
یوخ، یوخ ـ دئیه‌رک، چکدی قیلینجین
دیل؟؟!!
/ شوخلوق بو دئییل، بیل.
شمشیرلره چئوریلدی اوراقلار،
عمان کیمی چالخاندی یاخینلار و اوزاقلار،
سرنیزه‌یه دؤندو گؤزل اللرده داراقلار ....
دوشمن کیریییب آغلادی مسکین؛
آیریلدی خیالدان،
بیر امر ـ ماحالدان،
هم بیلدی کی، اولماز بیر ائلین
/ اؤزلوگونو آلماق الیندن.
اولماز کی، آییرماق بیر ائلی دوغما دیلیندن.

* * *

بیر گون دئدی اوولادینا یای فصلی بیچینده:
کئچمیش بوتون عؤمروم تر ایچینده؛

من قویمامیشام یوغرولا بیر گون خمیریم اؤزگه تریندن،
اولسون گؤزوز آنجاق ایشینیزده، قولونوزدا،
مؤحکم دایانین اؤز یولونوزدا ...
آردیندا و لاکین، امه گین اولماسا شمشیر،
هر گون چؤره گه دامجیلایار قان.
هر گون گؤره‌جکدیر شرفیز بیر یئنی تحقیر،
هر گون چکه‌جکدیر باشینیز بیر یئنی ذلت،
تحقیر ائده‌جک ساغ، ووراجاق سول سیزه تهمت،
یوردوز اولاجاق دوغما اؤز اولادیزا غربت،
هر کس سیزه ایستر اولا سلطان،
/ آغا، سرور،
دایم آج اولار قارنیز، الیز لئیک خمیرده،
شنلیک بینالی آتلی اولار، خلق پیاده،
یاس حالی اولار ائلده سراسر،
غربتده و دوستاقدا حیاتین چورودو مرد اوغوللار،
وئرمز اولارا یادگوجو مئیدان،
قولدورلارین آغزیندا اولار
آزادلیغیز، حقیز،
تحقیر اولار هر گوشه‌ده، هر وقتده انسان،
بیگانه‌لر اوینار دیلینیز، وارلیغینیزلا،
سربستلیگیز، شادلیغینیزلا،
اولماز آدینیز دونیادا ملتلر ایچینده،
شهرتلیز ایتر همشه شهرتلر ایچینده،
قلبیز کیمی ویرانه قالار دوغما دیاریز،
یول گئتسه‌ده ائل، کؤلگه کیمین قویمایاجاق ایز،
قارین سوراغیله سورولر تک گئده‌جکسیز.

اللرده اوراقلار
بیر آغزی قیلینج اولسا و لاکین،
دوشمن‌ده سیزه دوست اولاجاقدیر،
هر کس انده‌جکدیر سیزه حؤرمت،
اثللر سیزی اینسان ساياجاقلار،
چون قایدادی شمشیره دایانمیشدیر عدالت
/ و شرافت.

یوردوزلار برابر
آزادلیغیز، حقیز اولاجاق اؤز الینیزده،
تحقیر اوزو گورمز اثلینیزده،
/ دیلینیزده.

دونیا تانییار سیزلری ملت،
اثللر اثله‌یر ملته حؤرمت.
حقین قیلینجی وارسا اگر حق تانییارلار.
قدرتلی و آماده گر اولسان،
دایم سنی اینسان سانایارلار،
هئچ کیمسه‌ده جرات اولا بیلمز
/ آغالیق فیکرینه دوشسون
/ سنه بیر آن!!
بلی، بالالار، قوی قالا دایم قولاغیزدا
ایش وقتی‌ده شمشیرینیز اولسون قوجاغیزدا!!
افسانه‌دی شمشیره دایانمازسا آزادلیق!!....
هئچ وقت قینا قویما قیلینجین!

باغداد
بهمن ۱۳۵۶

آذرلریم و بابکلریمه!

بختی یاتمیش....؟

٦

(باغلی قانادلاردان)

گیریش

اؤز آرزوسونون دورماسا هر کیم کئشیگینده،
آمالی اؤزوینن یاتاجاق سون بئشیگینده.
بوندان اؤتور افسانه یاراتمیش بیزیم ائللر.
آیلار دولانیبدیر، کئچیب ایللر،
لؤلؤکیمی بسلیب اونو قلبینده نسیللر،
یونموش اونو آلماس کیمی دیللر،
ائل ثروتینین آخیری بیر اینجیسی اولموش.

من

یازدیم اونو، مین بیر خطره قارشی دورارکن،
غربت قوجاغیندا.
شاید اوخوسونلار هم اوشاقلار،
هم برک اویویانلار،
همده باشی قار دردی دویانلار!!

کیمدیر اوشاقلیقدا ناغیل سئومه‌یه،
ایسته‌مه‌یه هر گئجه بیر داستان؟
اولمایا کوراوغلو کیمی قهرمان؟
قیر آتینان اوچمایا قوشلار کیمی؟
کیمدی ناغیللار هله قورتارمامیش،
خان باجیسیا سؤیکه‌نه‌رک یاتمایان؟
رؤیادا سنیر ائتدیگی گولشنلرین
گوللری دریالارینا باتمایان؟

من ده سئوردیم ناغیل،
سیز تک اوشاقلیق چاغی.
ترک الله‌یردیم، ناغیل اولسایدی گر،
اوینا ماغی، قاچماغی.

نادری ساققال او معلیم بابا
تاکی گلردی، بیر الینده دؤشک،
دیگر الینده عصا،
چشمه‌یه دینجلمه گه،
حاضیر اولاردیم اورادا هؤوله‌سک.
بیر او قدر کئچمه‌میش،
بیر ـ بیر اوشاقلار گلر،
دؤوره ووراز،
ساکیت و آرام اوتورار،
چهره‌سی نورانی معلیم بابانین
دؤوره سینه تا چکیلردی نئچه الوان حیصار.

چشمه باشی، دؤرد یانی یاشیل چینار،
هر بیرینین عؤمرو اوجا داغ قدر.
گلسه دیله گر بولار،
وئرمه‌لیدیر نوح نبیدن خبر.

یایدا معلیم بابا
بیر چینار آلتیندا گلیب ایله‌شر،
بیزلره سؤیلردی شیرین قصه‌لر.

یایدی. سؤیود تورپاغا یورغون باخیر؛
چشمه سویو لام آخیر؛
قایناییر ایش یازیدا؛
کندده یوخ سس ـ سه‌میر...
گرچه ایلین غارت ائدیبدیر زامان،
چیخماییر هئچ وقت یادیمدان ولی
یاشلی معلیم بابانین
بیر بئله گونده دئدیگی داستان.

* * *

... چوخ دئمیشم دونیا قدیم دونیادی،
داغلار اونون شاهیدی؛
هم بؤیودر، همده ییخار شمشادی.
یئللر اونون آهیدی.

پرده‌لری رنگ به رنگ:
وار گئجه‌سی، گوندوزو،

انسانا گاه شهد ایچیدر، گاه شرنگ،
هم داغی وار، هم دوزو....

دونیادا ظلمتله ایشیق چارپیشیر؛
هردن ایشیقلار بوغورو ظلمتی؛
آرتیری گاهدا گنجه‌نین قدرتی.

ظلمت الینن توخونار،
آی بالالار، هر گنجه دان اؤرتوگو.
مشریقین آلماس توپون
قیرکیمی ظلمت یونار.

ظلمت الینن بیچیلر
دان قیزینین سود کیمی فیستانلاری،
ظلمت ایچینده سنچیلر
آل شفقین بایراغی، وولقانلاری.

اینسان اولان همدم اولوب نور ایله؛
اصل بشر ظلمته یار اولمایيب.
سیخسادا ظلمتلر اگر انسانی،
چاره‌سی یوخ درده دوچار اولمایيب.

اهرمنین دئولری
قان چیله‌یيب داشلارا، توپراقلارا،
اودلاسادا ائولری ،

یول آچیب اینسان قارا دوستاقلارا؛
آخیر آچیب یئرده سعادت قاناد.
نور آراییبدیر بو دیار ائللری،
ایسته‌گی اولموشدور آزادلیق، حیات،
لاکین اونون اولدوزون
پارلاماغا قویماییب
دؤرد طرفین یئللری،
فتنه‌لری، سئللری.

ائل دایانیب، دورماییب؛
یاتماییب آغ باشلاری،
عصرلری ساده باشا وورماییب؛
شاهیدی‌دیر لاله‌لی داغ ـ داشلاری.

فیکره گئدیب نسللر
دردینه درمان اوچون.
چوخ یورولوب عقللر
خوش بیر عؤمور تاپماغا اینسان اوچون.

هه، بالالار، همتین
ایسته‌گی سونسوزدور آخار چای کیمی؛
قدرتی هر ملتین
سون تانیماز سای کیمی.

هر بیر ائلین همتی ترپنسه‌گر.

داغ دا اونا باش ایر.
هر شئیه غالیب گلن
ائل گوجودور،
/ یئل گوجودور،
/ سئل گوجو.

دؤش وئریب ائل یئللره، توفانلارا؛
موفته سعادت قوشو گلمز اله.
حق وئریلمز، آلینار؛
حقی سئون ال آتار عصیانلارا؛
بختی یاتان ال اوزادیب مشعله.
حمله ائدر ظلمته ایمان ایله.

بخته گلیب چاتدی سؤزوم مختصر،
یاخشی قولاق آسساز اگر،
نقل ائدرم بیر قدر
ایندی یاتان بختدن:

نقل ائله‌ییبلر کی، سعادت قوشو،
ایندی تک،
قهر ائدیب اوچموشدو بیزیم یورددان
بیر زامان.

خلق پیادایدی، سعادت سوار:
یای و قیش

عرشه چکیلمیشدی چؤرک،
جین کیمی اولموشدو ایش،
شهرلی مبهوت ایدی، کند اهلی خوار،
ائل سپه‌لنمیشدی بوتون غربته.
حؤکم ائله‌ییردی بیزه بیگانه‌لر؛
شادلیق ایدی آلدیغی،
وئردیگی آمما کدر،
غارت ائدیب شهدی، وئریردی زهر.
هر کسین اؤز دردی، غمی، مؤحنتی
ائولرین اولموشدو سؤزو، صحبتی.
هاممی بو درده دوشونوردو علاج.

اوندا بیزیم کندده بیر آرواد، بیر ار
خلوت ائدیب بیر گئجه دردلشدیلر.
چوخ دانیشیب، چوخ دئدیلر، دوزدولر....
کئچدی گئجه یاریدان؛
آز قالا هر چاره‌دن ال اوزدولر.
ـ ای قارا بخت، آخیری آرواد ـ دئدی ـ

خوش گون اوزو بیر گون ائوین گؤرمه‌دی؛
بئشجه گون عؤمرومده یاشاییش منیم
قلبیمی گولدورمه‌دی.

های گئدیسن، هوی گئدیسن ننّی تک،
گونلریمیز هفته اولور، هفته آی،

یوخدو و لاکین نه او چایداندا چای،
ذره‌جه قنداندا قند،
اولمورو لامپاندا یاغ،
سفره‌ده گؤرمور چؤرک.

بیلمه‌لیسن، آی کیشی،
پئندیری ساخلار ده‌ری؛
آروادی ساخلار اری!
خوش گونه آخیر نییه بیز حسرتیک؟
بس نه سببدن بیزی شادلیق آتیب؟
بلکه بو سؤز دوزدو کی، بختون یاتیب!!
سؤیله‌دی حتی بونو مرجان خالا.
قوللاریوی چیرمالا،
دوش یولا، گئت بختلرین یوردونا،
بختیوی تاپ، بور قولاغین، قوی دورا!!

دردی دئشیلمیشدی یازیق آروادین.
چوخ دئدی او، مختصر
ـ سن دئین اولسون ـ دئدی آخیردا ار.

تا سویودو حیرصی بیر آز آروادین،
مهر و محبتله دئدی: ـ آی یازیق،
گئتمه گه لازیمدی ده‌میردن عصا،
بیرده ده‌میردن چاریق.

بیر طرفه قویدو بوتون ایشلرین،
زحمتینن تاپدی نهایت کیشی
هم عصانی، همده دەمیر چاریغی.
سازلادی هر بیر ایشی،
ایستەدی چیخسین یولا، آرواد بویول
ائتدی سیفاریشلرین:

سن بو یولا یولچوسان؛
خان باجیمین بختینی‌ده تاپ باری،
درده دوشوب، درمانا یوخدور علاج،
بیر دەریدیر، بیر سوموک؛
یوخ یازیغین سؤز دئمه‌گه اینجاری.

عمّم اون ایلدیر چکیری انتظار؛
ار کی گئدیب غربته
ساتدی، یئدی هر نه وار.

قونشودا آیلاردی کی، یانمیر اوجاق،
چون اری سورگوندەدیر.
ایندی چاتیبدیر سوموگه لاپ پیچاق،
حالی یامان گوندەدیر.

خان دایینین اوغلو دوشوب زندانا،
نم نه قدر پول قویوب،
عرضه یازیب هر یانا.

کیمدی باخان مظلوما؟!

خجه گیلین دوشدو ایشی دیوانا؛
توتدولا مین زحمتینن بیر وکیل،
سالدیلار آخیردا ارین زندانا،
اوغلو یازیق اولدو دەلی ـ دیوانا،
دوشمنی ایندی یییەلەنیب هر یانا.

تاکی نیشانلاندی طیفیل عمقیزیم،
بیلمەدیم هئچ اوغلانی
نئیلەدی کی، آسدی حؤکومت دارا.
گئیدی یازیق قیز قارا یاس فیستانی.

قویدو کاظیم حاکیمینن باش ـ باشا،
اولدو ائویندن قاچاق؛
دوشدو یازیق داغ ـ داشا؛
ایندی قالیب آج ـ یالاواج بئش اوشاق ..

گؤردو کیشی درد قورتاران درد دئییل:
ـ من بیلیرم هامیسین، آی قیز ـ دئدی.
تکجه اولار یوخ، هامی بدبخت‌دی.
قویمایین ارباب بو ایل
خلقده حتی بیر اووج ریشتەلیک؛
وئرگی‌ده کی گلدی دونن اوستەلیک.

مقصده چاتسام اگر،
کندلیلرین هامیسینین
بختلریندن اولارام باخبر.

مختصری بختی یاتان کندلیمیز
گئیدی چاریق، گوتدو دەمیردن عصا،
آرواد ایله ائیله‌یه‌رک الودا،
چیخدی یولا.

چشمه آخان سمتی معلیم بابا
وئردی الینن نیشان.
نقل ائله‌ییبلر بورادان
دوشدو یولا قهرمان.

گزدی وطن مولکونو قاریش ـ قاریش:
اردبیلی، اورمونو، هم دیلمانی،
هشترینی، خالخالی، هم زنجانی،
قزوینی‌ده کئچدی او،
ساوه نارین سیخدی، سویون ایچدی او،
گؤردو اونو هم سهند،
ذیروه‌سی شیش قارلی میشوو، هم مرند،
هم ساوالان، هم زرند،
گزدی او هم قشقایی، هم افشاری،
هم قومو، هم بیجاری،
کئچدی گؤزل گوللو گولوستانلاری،

مئیوه‌لی توم باغلاری،
سئیر ائله‌دی عرشی اؤپن داغلاری.

سئیر ائله‌دیکجه او یاشیل دوزلری،
چشمه‌لری، چایلاری،
شاد ایدی گوندوزلری.

گون باتیب اؤرتنده طبیعت قارا،
فیکر ائله‌ییر یولچو کی، جنتده‌دیر:
چشمه سرین، گؤی آیاز،
مال ـ قارا چوخ، قوردو آز،
لال باخان اوندوزلاری بیر منظره؛
اؤرتورو آی ساری ایپک هر یئره.

دان سؤکور بیر سحر؛
صبح آرالیردی گئجه‌نین زولفونو،
شرقده قووزوردو سحر بایراغین،
سانکی گوموشدن اتک،
عطر داغیردی ملایم کولک؛
کورپه کیمین غونچه یاریر قونداغین
تاکی، گولوشسون چیچک.

آخ، بو وطن تورپاغی!!
آخ، بو سحر!
منظره‌لر!

تاپدی مگر
/ سیزلره جنت باغی!!
باخدی معلیم بابا
قارلی، اوجا داغلارا؛
چکدی دەریندن بیر آه.

هه بالالار، مختصر
باخ، بئله بیر خوش سحر،
فیکره گئدیب یول گئدەرک یولچوموز
گؤردو کسیبدیر یولو بیر جانور.

چاتلادی باغری یازیغین قورخودان.
چاره نه دیر گلسه و لاکین اجل؟!
اؤز ـ اؤزونه آستادان:
ـ آرواد ایپیینن قویا دوشدوم ـ دئدی ـ
تؤک اته گیندن داشی،
آتما یاری، یولداشی،
کؤهنه خورافاتلارا قویما محل ...

مات دایانان حالدا مسافیر کیشی،
قورد یاخین گلدی سلام ائیله‌دی:
ـ کیمسن، آ قارداش، دیٔ گؤرک ـ سؤیله‌دی.

بختی یاتان دیل ـ دوداغین چئینه‌ییب،
زحمتینن بیر تهر،

انیله‌دی فیکریندن اونو باخبر.

قورد دندی: اوندا سنینن یوخ ایشیم؛
واردی ولی خواهیشیم:
دونیا گؤروب اون بئشه چاتمیش یاشیم،
ایندیکی تک آغریمامیشدیر باشیم؛
زهر اثله‌یبدیر منه هر لذتی،
چاره‌سینی بیلمیری هئچ بیر حکیم.
وئرمه سن الدن بو گؤزل فرصتی؛
بختیمی تاپ، چاره‌سین اوندان سوروش.

بختی یاتان سؤیله‌دی:
ـ سیز بونا خاطیر جمع اولون، ای جناب!
هر ننجه اولسا، تاپارام بختیزی،
اؤیره‌نه‌رم دردینیزین درمانین،
عرض ائدرم من قاییدان باش جواب.

چکدی بیر آزاد نفس،
دوشدو یولا، گئتدی مسافیر گئنه.
بولبوله، گویاکی، آچیلدی قفس.

داغلار آشیب، چیخدی نهایت دوزه؛
یاتمادی، قاتدی گنجه‌نی گوندوزه،
اؤتدو کولک‌لر کیمی منزللری؛
قیشدا سازاق دؤیدو اونو، یایدا گون،

داغ کیمی سیندیرمادی آمما اؤزون.

گولدو اونون مقصدینه هر یئتن:
وارنه کی قارین قولو،
کیم کی، اونا پاک حیات افسانه‌دیر،
کیم کی، آداملیق سایير آنجاق پولو،
کیم کی، او، پاک وجدانا بیگانه‌دیر،
بیلمیری هر کیمسه کی، ملت، وطن،
پول دئیه کیم کی وار اونون مین اوزو،
هر اوزه‌ده لایق اولان بیر سؤزو...
گولدو اونا، سؤیله‌دی دیوانه‌دیر...

هوردو یئتن هر بیر ایت،
کئچدی ولی کاروان.
دوشدو آغیر گونلره هر چند ایگیت،
یوللاری گاه آیدین‌ایدی، گاه دومان،
چکمه‌دی ال قهرمان.

کئچدی باهار، گلدی یای،
سالدی سؤسوز چؤلده ایلانلار هارای؛
باشلادی اود سپمه گه قیزمار گونش،
ساخلادی بیچاره‌نی یولدان عطش

گؤردو بیر آغ ساچ قوجا یولدان کنار،
الده کلنتیر بیچیری بی‌قرار،

قان تر ایچینده بیچین،
وئردی سلام، ایسته‌دی سو بیر ایچیم.

آلنینا غم خنجری ایزلر تؤکن،
سینه‌سینه غم سئلی داغلار چکن،
میس کیمی گوندن اوزو یانمیش قوجا
آلدی سلامین اونون،
گلدی، کولشدن چیخاریب بیر کوزه
یولچویا تقدیم ائدرک، سؤیله‌دی:
آی اوغول هاردان بئله؟

بختی یاتان ایچدی سویو،
اؤتدولا بیر کؤلگه‌ده دینجلدیلر.
کؤهنه تانیشلار کیمی دردلشدیلر.
تئز تانییار درد چکنی دردلیلر.

بیلجک اکینچی جوانین مقصدین
ـ یاخشی یول اولسون ـ دئدی ـ آمما، اوغول،
قسمت اگر اولسا یمندن گلر،
اولماسا گر توخلو چمندن گئدر،
لوقما دهندن دوشر.

سن نه دوشوبسن، آی اوغول، چؤللره،
گر یازیلیب آلنیوا،
قورخما، نهاندان چیخار،

لوقما دهاندان چیخار.

لاکین، اوغول ایندی کی، چیخدین یولا،
تاری کؤمک ائتسه، یئتیشسن اگر،
بختیمی تاپ آل خبر:
دردی نه‌دیر، اورتادا
هئچ نه بیتیرمیر زه‌میم؟
هر نه قدر شوملاسام،
هر نه قدر بئلله‌سم،
هر نه توخوم سپسم اورا، اوت بیتیر؛
دن ضای اولور، زحمت ایتیر.
ای اوغول! ایندی بودور انجاق غمیم.
اوردا اگر بیتسه دن
شاه کیمی گونلر کئچیرر عایلم؛
ذلتی هئچ بیلمه‌رم عؤمرومده من.
توی توتارام اوغلوما،
باغ سالارام: آلما، اریک، نار، اوزوم ...
دونیادا بئش گون گولر آخیر اوزوم ....

چوخ دئدی اؤز آرزولاریندان قوجا.
یوخدو خیال شهپرینین ساحیلی،
آرزو کیمین دونیادا
یوخدو شیرین سئوگیلی.

انتدی قبول آخیری بخت آختاران
قلبا اونون خواهیشین:
ـ یولچو گرک یولدا ـ دئییب،
/ مقصده اولدو روان.

کئچدی اوزون یوللاری یئللر کیمی،
دوزلری یئل، داغلاری سئللر کیمی،
بادهٔ ـ سرسر کیمی.
تئز یورولوب یاتمادی،
اولدو گؤزونده گنجه، گوندوز کیمی،
باخدی گونوز گون، گنجه اولدوز کیمی
ضامینیدیر هر ظفرین بیر عناد.

گؤردو فلکله اؤپوشن داغلاری،
هر طرفی یام ـ یاشیل؛
چایلار آخیب های سالیر،
هر طرفی چشمه، چمن، گول، چیچک؛
کول کیمی توپراقلاری
لاپ اله بیل کی، گئییب الوان ایپک.

توم منظره‌لر منظره:
منیوه‌سی چوخدور، ده‌ره‌نی لاکین آز؛
هر طرفین زینتیدیر ترلانی؛
اوخشاییری گولشنه هر بیر یانی؛
دسته به دسته مه‌له‌ییر جئیرانی؛

بنزه‌ییری جنته هر بیر ده‌ره ....

کیمدی گؤرن جنتی؟

گلدی عرب گؤردو بو شن نؤوراغی،
گؤردو طبیعتده کی بو زینتی،
حئیران اولوب بیلمه‌دی سؤز تاپماغی
ـ هذه جنّة ـ دئدی.

هر شئیی وار، هر شئیی:
نعمتی سونسوز اونون،
زینتی دونسوز اونون،
داغلاری قار، یا دومان،
دوزلری گول،
گؤیلری اولدوز، آیاز،
یئرلری سونبول،
قیشلاری قیش:
شاختا، سازاق، قار، بوران، ....
یازلاری یاز:
نعره چکر ایلدیریم، آغلار یاغیش،
گؤللری اؤردک و قاز،
هم سوزولر لاله‌لرین جامینا
صبح چاغی شبنم مئیی ...

اوستو قیزیل، آلتی قیزیل توپراغین،
توپ داغیدانماز باغین،
منیوه‌سی بول، رنگ به رنگ،
تاپماق اولار چؤلده ده جان درمانی.
پولدور، حیاتدیر چؤلو، یاشیل دوزو؛
موشگ اله‌یبر یئللری هر بیر سحر،
اوینورو شبنم هاوادا صبح چاغی،
گون کی چیخیب، لئیسان الر،
تیر چکیلر یای کیمی گؤی قورشاغی.

گؤیده اوچار باغری قاراینان توراج؛
داغ، دره، دوز باغ، یاماج ...
بسله‌یبری سودلو اینک،
یاغلی شیشک،
عطر یایان رنگ به رنگ گول، چیچک،
باللی پتک،
دونیادا شهر تله‌نن الوان ایپک،
آغ، قاراگومراه قوُزو...
هر شئیی وار توپراغیمین، هر شئیی:
هم چؤره‌یی، هم دوُزو.

بختی یاتان گؤردو بو ثروتلری،
همده گزیب شهرلری کندلری؛
گؤردو بولار اؤزگه، اولار اؤزگه‌دیر.
فعله‌ده بیچاره گزیر، کندلی ده،

گولمورو ساغلام کیشی‌ده، دردلی‌ده،
تاجیری موفلیس، خانی شرمنده‌دیر،
ملت اونا بنده‌دیر.

دوغما دیلی خلقینه بیگانه‌دیر،
چونکی اولوبدور یاساق؛
یوخدو طبیب بیر نفر،
عرشه چه کیلمیش داوا؛
یوخدور عدالتدن اثر.

هر نه‌کی واردیر دوشونن، بندده‌دیر؛
هر بیر ائوین باشچیسی غربتده‌دیر؛
هم آغا بدبخت گزیر، هم نؤکر؛
ملا یازیقدیر، عاوام اوندان بتر؛
هم قارینین، هم قوجانین، هم قیزین
گؤزلری یولدا، قولاغی سسده‌دیر؛
داغ کیمی، قلبلرده غم اوست ـ اوسته‌دیر.

اولدو قوچاق کوردلره مهمان دا او،
بیلدی عرب ائللرینین دردینی،
قالدی قوناق بیر گئجه مکراندا او،
بختیاری، فارسی، لورو گؤردو او ...

آخیرا چاتمیشدی بیزیم قهرمان
دوغما وطن توپراغین.

کئچدی گؤزوندن بیر آن
اؤز وطنینده نه کی گؤرموشدو او.
فیکره گئدیب بیر زامان،
دیشله‌دی باش بارماغین،
سؤیله‌دی بی‌اختیار:
خلقه اولوب اؤز وطنی دار قفس،
بختی اویاق کیمدی بو توپراقدا بس؟!

سوسدو معلیم بابا،
چهره‌سینی توتدو غم،
گؤزلرینه قوندو نم.

قدرینی بیلمز وطنین بیر چوخو،
تئزده بو غفلتدن آییلماز اولار؛
تاکی دنشر سینه‌لرین غربتین
زهرلی تحقیر اوخو؛
اوندا بیلرلر وطنین قیمتین.

بیلمه‌لیدیر کیم کی، او، خوشبخت‌لیغین
تاپماق اوچون غربته بئل باغلایار.
ایتسه قوزون داغدا گر،
عؤمر گئدر بوش یئره،
آختاراسان باغدا گر.

هه، بالالار، قالدی سؤزوم اوردا کی،
آخیرا چاتمیشدی وطن توپراغی.
دورمادی بخت آختاران،
کئچدی او سرحدی بیر آخشام چاغی.

دؤزدو فلاکتلره، مؤحنتلره؛
اولدو قوناق ائللره، ملتلره،
گؤردو ناغیللاردا انشیتدیکلرین.

بیر گون آشیب کئچدی اوجا بیر داغی،
دوشدو نفسدن یامان؛
گؤردو گئدیر گون سویونو ایچمه گه،
قیرمیزی الوان دونونو بیچمه گه ....
داغ اتگینده وار ایدی بیر شهر؛
ایسته‌دی گلسین اورا دینجلمه گه.
گؤردو یول اوستونده بؤیوک ازدحام،
طبل سسیندن تیتیریر داغ، ده‌ره،
هر یئری توتموش قوشون،
صفلری بیر منظره.

واردی سایی گؤزیده‌کی اولدوزلارین،
یوخدو و لاکین سایی توپبوزلارین؛
آتلیلارین هر بیری بیر پهلوان،
نیزه‌لریندن یارانیب بیر منشه،
آتلی پیادا دولودور هر گوشه.

توستو کیمین توز چکیلیر گؤیلره؛
یئر گؤیونن قول بویون،
کیشنه‌ین آتلار سریلیب دوزلره،
توز اوتوروب اوزلره،
سس یاییلیب کؤیلره ....

ساغدادا عسگر دایانیب، سولدادا،
اورتادا خاقانلاری، سلطانلاری،
آرخادادا بیلری، اعیانلار،
/ هم خانلاری،
اوزلرین آمما بورویوبدور کدر.
دوشدو امیرین گوزو بیردن ـ بیره،
دبدبه‌یه حئیران اولان یولچویا،
امر ائله‌دی فرّاشا:
کیمدیر او گؤر؟ مقصدی آیا نه‌دیر؟
گؤستریری پالتاری بیگانه‌دیر؛
هانسی دیاردان گلیب؟
اوردوما حئیراندیر او،
بلکه‌ده بیر فتنه کار انساندیر او!!

گئتدی قوچاق خدمته فراشباشی؛
کنجدی بیر آز گتدی خبر،
شهریارین اؤپدو رکابین، دئدی:
شانلی امیریم سیز اولون بخته‌ور!
دوغرودو، بیگانه بیر آسلاندیر او،

آمما کی، جاسوس دنییل، انساندیر او؛
یوردونو سوردوم، دئدی: آذرلییم،
هاممی قویور مقصدین آمما لاغا:
بختی یاتیبدیر، گئدیر آختارماغا.

شاه نظرینده کئچیریب سول ـ ساغین،
فیکره گئدیب بیر قدر،
دیشله‌دی باش بارماغین؛
بیر دن اوچوب گئتدی اوزوندن کدر.
امر ائله‌دی:
تئز گتیرین خدمته،
آمما رعایت ائله‌ییب حؤرمته.

گلدی ایگیت، وئردی یئتیشجک سلام،
شاهلارا لایق ائله‌ییب احترام،
سؤیله‌دی:
سلطنتیز برقرار!
امرینیزه تابعم، ای حوکمدار.

شاه دئدی: خوش گلمیسن
سن بو عزیز توپراغا؛
اؤز وطنین تک یاشا،
هر نه قدر ایسته‌سن ....
سن گئدیسن بختیوی آختارماغا،
عؤمروو بو یولدا ائدیرسن هدر،

واردی منیم‌ده سنه بیر خواهیشیم:
بختیمی تاپسان اگر،
دئینه اونا:
راست نییه گلمیر ایشیم؟
اسلحه چوخ، اوردو بؤیوک، قهرمان ....
بیلمیرم آمما ندن
داوادا مغلوب اولورام سون زامان؟!
لاپ دونن
دوشمنینن دوردو قوشون اوز-اوزه:

آلاو یاغدیران ایلدیریملار کیمی،
هجوم ائله‌ین دم قوشون،
ائدیردین گومان،
کی دریانی جوشدوردو توفان.

طبیللر سسی، آتلارین کیشنه‌یی
قوپاردیردی یئردن داغی؛
گوره‌نمیردی گؤز هئچ نه‌یی.
توتوب اوردولار هر یئرین داغ-دوزون،
گونش توزدان اؤرتوب اوزون،
اوفوقلر دومان،
اؤپور توپراغی کهکشان.

دؤیوش باشلادی صبح چاغی،
قیزیشدی وورۇشلار، قیزیشدیقجا گون.

کولک یاردی بیردن توزو،
نه گؤردوم اسیر دوشمنین بایراغی.

هجوم ائتدیم آسلان کیمی آرخادان دوشمنه.
دئییلمیش ظفر لئیک قسمت گئنه،
هاوایی بیر اوخ دیدی بیردن آتا.

"شاه اوخلاندی" ـ هر یاندا قیشقیردیلار.
بو یئرسیز خبر اوردومون عزمینه
دئیردین به سانجیلدی اوخلار کیمین.
تامام اوردونون شهپرین قیردیلار.

تازاشدان ایگیت‌لشدی مغلوب اولان،
هجوم ائتدی اوخلانمیش آسلان کیمین.
هدر گئتدی زحمت، هدر گئتدی قان؛
اودوزدوم گئنه اوددوغوم داوانی.

بیر بو دئییل، بئش کره
سعیلریم چاتمیری هئچ بیر یئره.
راست اگر گلمه‌سه ایش، بخت یاتار،
یوخسا مگر گون ابدیلیک باتار؟!

گر قاییدان باشدا سن
چاره‌سین آچسان، دئسن،
هرنه کی، قلبیندن اؤتور، ایسته‌سن،

سؤزسوز آلارسان تامام.

بیرده ائدیب حؤکمدارا احترام،
یولچو دئدی:
دؤولتینیز مستدام.
دونیا شاهین کامینا اولسون مدام،
دوشمنیویز اولمایا هئچ شادکام،
من بو یولون یولچوسویام،
امریزین ایجراسی منه فخردیر،
سایهٔ لطفوز یئتر عاجیزلره.

القرض،
قالدی گنجه اوردا مسافیر قوناق،
چیخدی سحر صبح چاغی گوندن قاباق.

بیر نئچه ایل گئتدی مسافیر گئنه،
گؤرمه‌دیگی قالمادی هئچ بیر مکان؛
بختلرین مملکتیندن سوراق
توتدو ولی، ونرمه‌دی هئچ کیم نیشان.

سیندی کئچیب،
سئیر ائله‌دی کیشمیری، هیندوستانی،
آتلادی جیحون چایین،
گؤردو چینی، ماچینی، تورکوستانی.

قیشدا گلیب ارزروما چاتدی او؛
اوردا کرم تک نئچه گون یاتدی او،
سامسونونان ارزرومو گزدی او،
گؤردو کی، بیگانه‌نین
تاپداغی آلتیندا قالان تورک ائلی
کؤهنه ده‌نیزلرده اوزور ایندی‌ده،
اؤزگه الینده بیر اویونجاقسادا،
سلطان آتیندان یئره دوشمور ولی.

گلدی قوناق کرکوکا،
گؤردو آچیبدیر زامان
خلقلره عصرلرین زندانین،
لئیک بیزیم تورکمان
بارماغین آچمیش دایانیبدیر قایم،
هئی دوشونور، هئی فال آچیب سؤیله‌ییر:
تانری، چیخیم، چیخماییم؟!

بیر مئشه‌دن کئچدی سراسر ایلان،
قاضیسی تولکو، امیری آغ آیی،
فراشی چاققال دایی.

کئچدی بو جنگللری،
سالدی یادا
آب حیات آختاران اسکندری.

گؤردو قارانلیقلاری، ظلمتلری،
داددی فلاکتلری، مؤحنتلری.
گئتدی نئچه ایل بادا.

توتدو بولود بیر گئجه آبی گؤیو،
آی چیراغین یاخمادی؛
گؤی اله گیندن یئره
بیر دەنه اولدوز گؤزوده باخمادی.

از قضا،
چولغالادی جنگلی قالین دومان؛
قورد اولادی، چاققال اونا وئردی سس
سوسدو یازیق قورخودان.

گؤردو کی، یولدان آزاجاق،
راستلاشاجاق ییرتیجی حئیوانلارا؛
گؤرمەدیگی بیر دیار،
محو اولاجاق‌دیر وطنیندن اوزاق،
زحمتی ده اوستەلیک؛
ائل، اوبا دایم چکەجک انتظار.

چوخلو فیکیر دریاسینا باتدی او،
آخیر آتیب اوردا باشین یاتدی او.

بیر یوخو گؤردو کی، آچیلمیش هاوا،
آینا کیمین صاف سما
ترسه دوشن اینجه گوموش تاس کیمین،
پارلایان اولدوزلاری آلماس کیمین.
آچدی سراسیمه گؤزون یولچوموز،
گؤردو طبیعت ده‌ییشیب منظرین:
بیر قوجا نقاش ائله‌بیل
بوردا آچیب دفترین.

گؤی باشا باش ایندی دؤنوب یارپاغا،
هر یانی یاز زنبقی تک یام ـ یاشیل؛
نازلی گونش یارپاغی ائتمیش الک،
نور اله‌ییر توپراغا.

نئیلیری، بیر باخ، بو فسونکار فلک:
لؤحه چکیر هم گونو، هم گوندوزو،
هم گئجه‌سی، هم گؤیو ، هم اولدوزو؛
شئه داغیدیب، اوتلارین
زخمینه مرهم قویور،
هم ده یاشیل یارپاغا شبنم قویور.
سس بورویوب هر یانی.
مین جوره قوش: قیرمیزیسی، الوانی ....
سسلری مفتون ائله‌ییر انسانی؛
هم آنا قوش، هم بالا
نفرت ائدیرلر قاتی ظلمتلره،

تنگه گلیبلر گئجه‌دن،
هاممیسی بیردن قوپاریب همهمه،
گؤزلرینی نور ایله سرمست ائدن،
قلبه حرارت وئرن
آغ گونشین شأنینه،
دوغما طبیعتده کی نعمتلره،
اینجی کیمی شبنمه
هاممیسی سؤیلر اوجا سسله: سلام!!
سانکی چکیرلر گئجه‌دن انتقام.

یولچو بو زینتلره حئیران ایدی.
یادینا دوشجک ایشی، دیرسکله‌نیب.
گؤردو باشی اوسته بؤیوک بیر قایا،
اوندا بو سؤزلر قازیلیب:

بختیوی گر آختاریسان،
گون چیخانا اول روان؛
کئچ بو قارانلیق منشه‌دن یئددیسین،
اوردا جومار اوستووه بیر آغ آیی.
خنجرینن آرخادان اؤلدور اونو.
راست گله‌جکدیر سورادا یئددی جای؛
یئددی نفسده اوزه‌سن هر چایی،
اوردا هجوم ائیله‌یه‌جک بیر نهنگ؛
خنجرینن اوی گؤزون اؤلدور اونو.
ساحیله چیخ، اؤز یولووا ائت داوام؛

یئددی بیابانی کئچ،
اوردا هجوم ائتمه‌لیدیر بیر پلنگ،
خنجری سوخ قلبینه اؤلدور اونو.
دورما بو یئرلرده بیر آن،
چونکی اونون هر داشی، هر سنگری،
هر گولو، هر منظری
سئحردیر؛
اوردا نه وارسا تامام
زهردیر.
شرق طرفده گؤرونر یئددی داغ،
هاممیسین اؤرتوب دومان؛
هر یئری داشدیر، تیکان.
ساغ ـ سولووا باخمادان،
چیخسان اگر داغلارا،
ال تاپاسان بختلرین یوردونا.
ایسته‌ییسن، گل بری،
آت داشی، آل خنجری.

بوردا معلیم بابا
پاپروس ائشیب، جعبه‌سینی باغلادی،
سیگارینی چاغلادی،
اؤز ـ اؤزونه،
آستا، دوداق آلتی دئدی:

بختی یاتان ملتین
چاره‌سی یا بنده‌لیک،
صبر و شرمنده‌لیک،
غم و پراکنده‌لیک،
حبس و زنجیردیر،
یاداکی شمشیردیر.

هه، بالالار، بوردا جسارت گرک.
تاکی مسافیر اوخودو لؤوحه‌نی،
دقتیله سالدی نظر بیر داشا،
هؤجّوله‌دی بیر داها باشدان ـ باشا،
فیکر ائله‌دی: بلکه بودا سئحردیر؟!
لئیک بیر آزدا دوشونوب سؤیله‌دی:
بخت یاتیب، گون قارا،
یا چاتارام مقصده،
یا اؤله‌رم بیر کره.
بیرده، داشی قاوزاییب،
گؤرسم اگر خنجری،
دوغرودو بس سؤزلری.
گلدی یاخین، ونردی داشا بیر تکان،
داش ییخیلیب، گؤردو بیزیم قهرمان
بیر قوتودا خنجری،
همده گوموشدن کمری.

دوشدو گؤزو تا کیشینین خنجره،
دوشدو گؤزوندن باهار،
گولدو اورکدن دئدی:
آختاران آخیر تاپار!!

گوتدو سئوینجک کمری باغلادی،
ایسته‌دی دوشسون یولا،
لؤوحه‌ده کین بیر داها خاطیرلادی؛
باتدی فیکیر دریاسینا:
ییرتیجی حئیوانلارا چالماق ظفر!
قورخولو، دهشتلی، قارانلیق سفر!!
هر قدمی مین خطر!!....

یوخ دئدی قلبینده سس،
ایشله‌مه‌ین دیشله‌مز.
من کیمییه یاخشیدی یوز مین کرن
قاندا بوغولماق، سارالیب اؤلمه‌دن.
داغدا بولود یاس توتوب
آغلاماسا،
باغلارا آخماز ارس!!

کیم کی حیات ایسته‌سه، زحمت چکر،
علم آرایان ناز ایله ائتمز سحر؛
یاز گونو هر کیم اکر،
یایدا او آنجاق بیچر.

اومسان اگر خوش گون آزادلیقدا اوم؛
تکجه جسارت‌ده دی حریتین.
اولساگر او اژدها کامینداد،
انت هجوم.
آختاریسان اینجینی، دریایا جوم.
قورخو ایگیت قلبده ائتمز مکان.
القرض،
قاینادی قلبینده قان،
دوشدو مسافیر یولا.

یندی گئجه، یئددی گون،
هئچ دایانیب دورمادان،
آلتی منشه کئچدی و یئددینجی‌ده
ائتدی هجوم اوستونه بیر آغ آیی.
عؤمرونه سون قویدو اونون آرخادان.

گئتدی گئنه یندی گئجه، یئددی گون،
یندی چای آشدی، هره‌سی بیر ده‌نیز.
آلتی چایی اوزدو و یئددینجی‌ده
ائتدی هجوم اوستونه داغ تک نهنگ،
چارپیشاراق وار گوجونن ائتدی جنگ،
خنجرینن اویدو نهایت گؤزون.

گئتدی گئنه یئددی گئجه، یندی گون،
آلتی بیابانی کئچیب، ناگهان،

ائتدی هجوم اوستونه یئددینجی‌ده
بیر ینکه، هم حیرصلی پلنگ آرخادان.
خنجرینن قلبینی ائتدی نیشان.

گئتدی گئنه یئددی گئجه، یئددی گون،
آشدی قوچاق یئددی داغ،
دؤزدو فلاکتلره،
آجلیغا، هم دردلره، زحمتلره،
آشدی هر آددیم باشی بیر سیلدیریم،
شاخدی هر آددیم باشی بیر ایلدیریم؛
تا سوسادی،
گوردو کی، هر یاندا آخیر
گوز یاشی تک بیر بولاق،
هر طرفی گول چیچک؛
قپ ـ قشنگ،
بال دوداق
قیزلار او گولشنلره بیر چیلچیراق ....

اونلارا بیر آن‌دا دؤنوب باخمادی،
دؤیدو فقط مقصدین.
ناگهان،
اولدو اوزاقدان عیان
منظری جنت‌کیمی بیر بوستان.

گلدی یاخین، گؤردو چیچک خرمنی،
حسن دئیرلر، بورادیر معدنی.
گؤردو یازیلمیش قاپیدا:
"بختلرین مسکنی"

هه، بورادیر، باخ ـ دئدی ـ آختاردیغیم.
آخیری بیر گولدو سعادت بیزه.
خلق دئییر: دیل آپارار تبریزه.

چوخلو مشقتلره،
درده دؤزندن سورا،
آرزی گلین گورسه‌نر؛
سنوگیلیسین آختاریب،
دونیانی قاریش ـ قاریش
مرد گزندن سورا،
یاری، دیل آرامی شیرین گؤرسه‌نر.

یولچو چکیب بیر بئله مؤحنت، الم،
گولشنه قویجاق قدم،
گوردو بو دونیا دئییل، افسانه‌دیر!
غم بورا بیگانه‌دیر.

ناز ائله‌ییر شئه گوله، گول بولبوله؛
یئل داراغی شانه چکیر سونبوله،
آینا کیمین چشمه‌لر،

توپدان آچیلمیش سوزولن آغ ایپک
تک
/ سوزولن آبشار،
سس ـ سسه وئرمیش اوخویور بی‌قرار؛
انسانی حئیران ائله‌ییر نغمه‌لر.

هر جوره غمدن آزاد،
قوش تکین آچمیش قاناد
گؤیده ملکلر تک اوچور بختلر.
بیر پاراسی بی‌خبر
دونیادان، عاشیق کسیلیب گوللره،
همدم اولوب باغداکی بولبوللره.

بیر پاراسی عشقه گرفتاردیر،
بختی یاتان خلق کیمی خواردیر،
قسمتی مؤحنتدی، غم؛
بیر پاراسی وصله چاتیب کام آلیر،
شادلیغی چوخ، دردی کم،
جام وئریب، جام آلیر.

رقص ائله‌ییر بیر پاراسی یار ایله،
سینه‌لر آرام اؤپوشور ناز ایله؛
شهد تبسم سوزولور
تشنه و سوزگون باخیشین جامینا؛
عشق گونو نور اله‌ییر هر گئجه

وصل ایله سرمستلرین کامینا.

اینجه بولوتلاردان آچیب پنجره،
آی گیریب هر لحظه‌ده بیر سنگره.
نور الهییب،
/ساری ایپک گئیدیریر عالملره.

یولچو بو خوش منظره‌نین حئیرانی،
گؤردو کی تخت اوسته یاتیب بیر ملک؛
لبلری مرجان کیمی،
دوشلری فینجان کیمی؛
دؤرد طرف
اوردو دوروب صف به صف.

بیر ده باخیب گؤردو هامان شاهدیر او.
ناز یوخوسوندان اویادیب سلطانی،
قیلدی وفا ائلچی‌لیگین رسمینه،
آلدی جواب دستینه،
بیلدی نه‌دیر درمانی.

گزدی گئنه گولشنی قاریش ـ قاریش،
گؤرودو کی، بیر گوشه‌ده،
آغ باشی آلتیندا قیزیلدان بالیش،
بختی یاتیب کندچینین.
گلدی یاخین سسله‌دی.

بخت اویانیب آچماق هامان گؤزلرین،
قیلدی وفا ائلچی‌لیگین رسمینه،
سؤیله‌دی بیر ـ بیر قوجانین سؤزلرین،
آلدی جواب دستینه.

گزدی مسافیر بو گؤزل باغلاری،
هر جوره گوللر بیتیرن داغلاری،
هر یانی یاشیل مئشه.

فرش سالیبلار دئیه‌سن
دؤشلرینه داغلارین،
دؤوره‌سی یاشیل چمن.

داغدان آخان زمزمه‌لی چشمه‌لر،
هئی اوخویوب نغمه‌لر،
گوللره لای ـ لای دئییری دایه تک.
اوستا طبیعت الی
قیرمیزی گول یاپراغینا،
شبنم ایله خال دؤیوب ائتمیش به‌زک،
داغ ـ ده‌ره‌نین اوتلاغینا،
هر سحر،
خیرداجا آلماسلار الر.

داغ ـ ده‌ره‌لر گزدی بیزیم قهرمان.
هم شمالی، همده اوزاق مشرقی،

وئردی معلیم نیشان.
لاپ بو میشوو تک اوجا،
هم او سهند تک قوجا
باشلاری آغ
داغلاری سئیر ائتدی بیزیم قهرمان.

بوردا کرامت الین آچمیش فلک:
گؤزلری حئیران ائله‌ییر زینتی،
حدی آشیب ثروتی.
هر طرفی: ساغ و سول ...
منیوه‌لر الوان و بول.
ایستی ـ سویوق چشمه‌لر
هر بیری مین خسته‌لیگین درمانی.
داغ ـ ده‌ره‌ده چایلاری شاقیلدایییر؛
گؤیده اوچور کهلیک ایله ترلانی،
دوزده گزیر جئیرانی.
کؤک قوزولار اوتلاییب آیین ـ شایین،
هر سحر، آخشام یاییلار دوزلره؛
اوردا چالار ساده چوبانلار توتک،
نغمه‌سی آمما حزین.

مین جوره نعمتلره غرق اولسادا،
قسمتی مؤحنتدی بو گولشنلرین.
گؤیلری اؤرتوبدو کدردن دومان.
حؤکم سورور توتقون اوفوقلرده چن؛

ظلمتی هم قورخولودور، هم درین،
سلطانی ذلّتدی، فلاکت، محن،
یوخدو گونشدن نیشان.

گؤیده چاخیب اود تؤکور
اجنبینین قامچیسی،
حیله، خیانت، نیفاق
یئرده اونون ائلچیسی.

بیر قالا وار اورتادا لاپ "بذ" کیمی،
شووکتی گئتمیش بادا،
وارلیغی یانمیش اودا؛
قوش کیمی اوردان حیات
چوخدان ائدیب الودا.

واردی بو یئرلرده اگر بیر اودا،
اودلارا یانمیش او دا.
گوردو مسافیر، بو دیار
بختلرین مملکتی اولسادا،
یوخدور عدالتدن اثر بوردا دا.

سالدی اورا دقتیله بیر نظر،
گؤردو کی، هر یاندا یاتیب بختلر،
اوردا یاتیب بال دوزو،
بوردا یاتیب عمقیزی،

بیر کؤلون آلتیندا یاتیب قارداشی،
بیر دەرەده خان باجی،
اوردا دایی، بوردا عمینن خالا،
جان بیر اولان یولداشی ....
قورخولارینداں سیغینیب
هر بیری بیر گوودالا.

القرض،
کندینین آغ ساققالی،
کند خوداسی، ملاسی،
مکەیه گئتمیش او قوجا باققالی،
کبلاییسی، مشهدیسی، کووخاسی ....
مختصری یوخسولو، هم وارلیسی
هم آجی،
/ هم لئیلاجی ....
بوردادیلار هاممیسی.

گوردوکی، سایسیز یاتان انسانلاری
بیر ـ بیر آییتماق اونا مومکون دئییل.
چیخدی اوجا بیر قایانین اوستونه،
وار گوجینن قیشقیریب
سؤیلەدی: هئی!
بسدی یاتیبسیز بو قدر،
دونیا دوروب سر به سر،
اللر آییلمیش تامام،

حقلرینی آلماغا ائتمیش قیام،
کؤهنه مداریندا دولانمیر جهان؛
پارچالاییب زنجیرینی زنجیلر؛
یاتمیشی گؤرمز زامان،
دایم آیاخلیب ازر.
قالخین، ای !!!

[تیکدی معلیم گئنه‌ده گؤزلرین
ساکیت اوفوقلرده اوزاق نقطه‌یه،
بیرده یاواشدان دئدی بو سؤزلری:
یاتمیشی گؤرمز زامان،
دایم آیاخلیب ازر.]

دوردو یاتانلار یوخودان.
یولچو خیال ائتدی کی کندینده‌دیر.
چیخدی یادیندان بیر آن
چکدیگی مؤحنتلری.

خلقینه خدمتله اونون قلبینه
اولدوز الندی دئیه‌سن دونیاجا.
[گولدو معلیم بابانین گؤزلری،
شاد ایدی چوخ اؤز دئدیگیندن قوجا.]

تاپدی نهایت کیشی اؤز بختینی،
خلقیله بیرلیکده اویانمیشدی او؛

آچدی شیکایت دیلین:
سن بیلیسن بختی یاتان خوار اولار،
بیلمز حیاتین دادین،
درده، غمه یار اولار،
صبحو قارا، گوندوزو آخشام کیمین،
عؤمرو یانار شام کیمین،
چرخ اه‌یر تئز بئلین،
گؤیلره دایم چیخارار فریادین،
آخیری‌ده تابوت ائدر بختینی.
سن بیلیس دردیمی مندن گؤزل،
بیر دیله گل،
سؤیله گؤرک یاتماغیوین علتین.
بخت دؤنوب بولبوله،
گلدی دیله:
من بیلیرم هر زادی،
جیگگی‌ده معلومدو منه، بؤگگوده.
هئچ بیلسن بختلرین اوستادی
عقلدیر؟
بخت بیر آت، عقل اونون آتلیسی؛
عقل اگر ایسته‌سه،
بخت چاپار عرشده؛
ایسته‌مه‌سه،
خوار دوشر فرشده؛
عقل اگر ایشله‌سه،
بخت اویانیب، شاهلیغا اینسان چاتار؛

ایشله‌مه‌سه، بختی ده دایم یاتار.

عقله گلیب، دؤزدون آغیر مؤحنته،
گلدین اویاتدین منی،
عقلیوی بوندان سورا ایشلتمه سن،
من یاتارام، دوستاق ائدر غم سنی.

بیلمه‌لیسن بیرده سن،
چوخ آزینین بختی دورار،
عؤمر سورر عیشده، عشرتده هئی،
دونیادان ائتمز گیلئی،
لئیک شورانلیقدا بیتن گول کیمی،
قان ده‌نیزینده گؤیه‌رن بیر چیچک؛
وجدانی گر اولسا اونون، چکدیگی کئف زهر اولار.
گولسه ائلین، سن‌ده‌ده شندیر اورک،
قوی قولاغیندا قالا بو اینجه سؤز:
گر الیوه گلسه یوز،
سکسنی‌ده، دوخسانی‌دا اوندا وار.

یولچو دئدی:
من وطنین هر یئرین
سئیر ائله‌ییب گؤرموشم،
بختی یاتیبدیر هم ائلین، هم یئرین،
اوندان اؤتور های ووروب،
خلقی اویاتدیم تامام.

بخت دئدی: دوغرو بو،
سن او یادارسان بو گون،
ائرته گئنه ائل یاتاجاقدیر بوتون.
تاپمالیسیز دردین اساس علتین.
بیر بو قدر ذلتین،
درد و غم و مؤحنتین
چاره‌سی ملتده‌دیر؛
دردی گرک بوغسون او.

اهرمنین شاللاغین،
مین جوره حیله و کلک قورماغین
قیرماق اوچون باش گرک.
تک الین اولماز سسی،
ائل کیمی یولداش گرک،
هر بیر ایشه جان کیمی سیرداش گرک.
قالخیز ائلین، آنلاسین اؤز منلیگین،
آنلاسین اؤز تاریخین، اؤز کیملیگین،
اؤز گوحون، اؤز وارلیغین، اؤز قدرتین،
عزتینی، حؤرمتی، شخصیتین؛
قوی وئره مظلوملاریله
/ ال ـ اله؛
آنلاسا ائل قدرتین، اؤز وارلیغین،
ذلته‌ده، ظلمه‌ده ایمز باشین.

یولچو دئدی:

من بو سفردن شادام؛
یاندی اومود مشعلیم،
ذلت ایچینده کئچیریر گون ائلیم،
خوش گون اولوبدور حارام
هم وطنه، هم ائله.
هاردا یاتیب بختی، دئیین، اونلارین؟

بخت دئدی:

کسسه یاغیش، سئل یاتار.
یاتسا ائلین، بختی یاتار توپراغین،
روحودو باغبان باغین.
هاممی بوگون حق بیلیر اؤز یولون،
زوردا بیلیر اؤز قولون؛
هر کسی ائدیب بیر کتابا استناد،
اؤزگه‌لرین ائیله‌ییری انتقاد.
اورتاداسا، یوردونوزون ثروتین،
اؤلکه‌نیزین وار - یوخونو، مکنتین
ساغ تالاییر، سول چاپیر.
غارت اولان مال کی دئییل، بختدیر.
درمانیدیر مملکتین،
/ملتین
ملی غرور، عزت نفس، اتحاد؛
بخت ایسه، ائلدن دوغان،
اوردوسونا آرخالانان،

باشلی حؤکومتده‌دیر،
بیرده کی زحمتده‌دیر.

تاپدی نهایت کیشی آختاردیغین.
سیرلرین هاممیسی معلوم ایدی.
بختینی قوردوندا گؤروب،
بیلدی نه دیر درمانی.
بیتجک ایشی، کئچدی گؤزوندن
/وطن.

آچدی قاناد قارلی میشوو سمتینه.
هر زادی ایللر سئلی
آستاجا آخیردا سیلر سینه‌دن؛
لئیک وطن سئوگیسین
سیلمه گه قادیر دئییل ایللر الی!
بلی، اورکدن سیلیننمز وطن!!
مختصر،
بختلرینن ائله‌ییب الودا،
اوز وطنه قویدو مسافیر بابا.

یولچو مظفر گلیر،
باخمیری قوشلار کیمی منزیللره.
گؤزلور اونو دوز ـ چؤرک ایله وطن،
تاکی وئره مژده یاتان ائللره.
اوچدو گؤزوندن یوخو،

بیلمه‌دی آخشام، سحر.
دوزلری یئللر کیمی،
داغلاری سئللر کیمی،
بادهٔ ـ سرسر کیمی
کئچدی اؤتن یوللاری سؤز مختصر.
عهده وفا ائتسه ایگیت مرد اولار،
ائتمه‌سه قلبینده بؤیوک درد اولار.
هامی بیلیر کی، بیزیم ائل مرد اولوب،
ظالیمه باش ایمه‌ین،
دردلییه همدرد اولوب.

ائتدی بیزیم یولچو وفا عهدینه،
گلدی شاهین توپراغینا بیر سحر.
تاپدی امیرین سارایین.
تا قاراووللار کیشینی گؤردولر،
پادشاها وئردیلر فوراً خبر.

اولدو ده‌میر داروازالار تای باتای،
سالدی طبیللر هارای،
قصره گیریب یولچو سفیرلر کیمین،
گؤردو بؤیوک احترام.
خدمته صف ـ صف دایانیبدیر غلام؛
بایراما اوخشار به‌زه‌نیبدیر سارای.

گیردی شاهین خدمتینه بیر باشا،
گؤرجک اونو گولدو امیرین اوزو.
گولسه‌ده سلطان اؤزو،
گؤزلرینین تشویشی
قلبینین اسرارینا جاسوس ایدی.
ـ بیر دئ گؤرک ـ سؤیله‌دی ـ
مقصده چاتدین؟ باشا ووردون ایشی؟
بختیمی گؤردون موسن،
سؤیله نه‌لر گؤرموسن؟
باش ایه‌رک سؤیله‌دی فرهاد کیشی:
ـ عزم الله‌سه کیمی کی اورکدن،
/اوخو دیمز داشا.

برک سئویندیردی بو سؤز سلطانی.
سؤیله‌دی: بس چاره‌سی، بس درمانی؟
یولچو دئدی:
شاه ساغ اولا، سؤیله‌دی خلوتده دئ.
گئتدی درین فیکره امیر؛
ائتدی ایشاره چیخا اعیان، وزیر
ترک ائله‌دی مجلیسی تا باشچیلار،
اوزده کدردن غبار،
فیکره گئدیب شهریار،
سؤیله‌دی بی‌اختیار:
ـ سؤیله ایگیت هر نه وار.

ائتدی مسافیر گئنه‌ده احترام،
سؤیله‌دی: ای ذوالجلال!
سلطنتیز مستدام،
قدرتینیز بی‌زوال،
شهرتینیز بی‌نظیر.
بختیزی گؤردوم، دئدی:
قیزدی کی، اوغلان دونو گئیمیش امیر.
قیزلیغینی ائتسه اگر آشکار،
دایم اونا فتح و ظفر یار اولار.

اولدو شاهین حالی بو سؤزدن خاراب؛
سیرین عیان اولدوغونو قانجاغین،
ائتدی اثر جسمینه گویا شراب؛
سانکی مئی
قاپسادی هر اویناغین.
سرت حرکتلردن اثر قالمادی:
هئیکلی قیز هئیکلی تک
اولدو لطیف، اینجه، ملایم، آخین،
گؤزلرینی توتدو محبت، دیلک ....

قیزلیق اسیر ائتدی شاهین هئیبتین.
لطف و ملاحت دئیه‌سن سپدیلر
وارلیغینا قدرتین.
داغ دولانیب، اولدو چیچک دسته‌سی،
اولدو قیلینج اوینادان ال بیر چیچک،

سانکی چیچکلندی گولون غؤنچه‌سی.
غملی ملاحت بورودو چهره‌سین،
زهم یئرین وئردی سوزن گؤزلره،
امر و بویروقسا، شیرین سؤزلره.

پادشاه

حسرتینن چکدی آه،
سالدی نظر قییقاجی:
ـ سیریمی بیلدین ـ دئیه‌رک،
گوتدو باشیندان تاجی،
آخدی دؤشه زولفلری موشگ تک
بیر اتک.

غزل

آخاندا زولفلر سئل تک جمالا،
دئیردین آی حجاب اؤرتور بولوتدان.
خومار گؤزلر، باخیشلار عشقه تشنه،
باریشمیش درد و درمان؛
قاریشمیشدی گؤزونده
و یا صلحیله توفان.
اوزو بیر دسته الوان گول،
کؤنوللر مولکونون سلطانی جئیران.
بؤیون افسانه‌دیر، قامت قیامت،
یاراتماز بیرده بو جانانی دؤوران.
یاناقلار لاله، غبغب سود تکین آغ،
دوداقلار مثل مرجان.
خیال تک اینجه‌لشمیش مرمر اللر،
اولوبلار بسکی زندان.
گونش تک چیخسا، زولفون هر تئلینده
دوشر زنجیره مین جان.
دوشر غوغا،
/ قوپار بلوا،
/ آخار قان.

حسن کتابین اوخویان یولچوموز
فیکره گئدیب حئیران ایدی گؤز ـ قاشا،
گلدی امیرین بو سؤزوندن هوشا:
ـ ایللر اؤتوب هامیدان
گیزلیدی قلبیمده کی.
یوخدو منیم سیریمه آگاه اولان.
تکجه سن، ای قهرمان،
سیریمه یول تاپمیسان.

گؤردوگون ایشدن گؤرونور
همتین عالیدیر، ارادن پولاد؛
سنجه‌ده اولمور حساب
یئرده سورونمک حیات؛
ایسته‌ییر آچسین قاناد،
قوش کیمی اوچسون آزاد
قلبین اوفوقلرده هئچ.

ایسته‌میرم سیریم اولا آشکار،
چون دوغار اوندان وطنه فتنه، شر.
گل صاحاب اول، تخت سنین، تاج سنین،
قصرلر اولسون ابدی مسکنین،
سن بو بؤیوک مملکته حؤکمدار،
من ده سنین قلبیوه بیر شهریار.

باخدی تشکورله مسافیر شاها؛
ائتدی گئنه شهریارا احترام،
چیخدی یاذیندان تامام
بی‌سر و سامانلیغی.
"بختی دوران نئیلیری سلطانلیغی"
سؤزلری قلبیندن اؤتوب کئچسه‌ده،
سؤیله‌دی: ای تاجدار!
عؤمروز اوزون، سلطنتیز پایدار!
بنده‌یه سلطاندان اولان لطفدن
دونیا قدر راضییام.
شبهه‌سیز عالیمدیر اؤزو حؤکمدار،
پیسدیر اؤلومدن بشره انتظار؛
من ده یقین خوش حیاتا ماییلم،
گؤزله‌ییر آمما وطنیم عایله‌م.

عایله آتماز کیشی؛
داردا قویوب یوردون ایگیت،
لذته مفتون اولوب،
غربته بئل باغلاماز،
چونکی دئییل مرد ایشی.
قبلهٔ عالم ونره رخصت اگر،
توپراغیما، خلقیمه
بختی اویانماقدان آپاررام خبر.

همه‌شه کیندن بتر
چهره‌سینه غم اوتوران پادشاه،
چکدی اورکدن بیر آه،
سؤیله‌دی: شاهینلره داغلار باشی،
داغ باشینین سیلدیریمی، سال داشی،
ایسته‌مه‌دن قونماسا، زندان گلر.

لئیک یقین ائتمه‌لیسیز سیز بونا،
ضامینی شمشیردی حریتین.
شاه اولوب آرتاردی گوجون، قدرتین؛
اوردو گوجوینن آپاراردین اؤزون
هدیه سعادت قوشونو یوردووا.
اوندا چاتاردی یقین
اوردا فلاکت سونا.

حؤرمتینن وئردی مسافیر جواب:
رخصت اگر لطف ائله‌یه حؤکمدار،
بنده‌سینین قلبین ایشیقلاندیرار،
هم ده ائدر تاری اوچون بیر ثواب.

شهریاریم! بنده‌نیزه، چاکره
گؤستریلن لطفونوز،
آی جمالیز، سئومه‌لی مستان گؤزوز
یازدی حزین قلبیمه
بیر ابدی خاطیره!!

[آز دایانیب باخدی معلیم بابا،
فیکره گئدیب چکدی آه؛
اوخشادی زولفون پولادین آستادان،
سؤیله‌دی]: چوخ یاخشی کی بخت آختاران
بیر بئله تکلیفی قبول ائتمه‌دی،
چونکی قیلینج ایله سنه یاد الی
اوزده سعادت وئرر،
اصل حقیقت‌ده اسارت وئرر،
شهد آدیینان او مرارت وئرر.

القرض،
فیکره گئدیب شاه بیر آن،
دوغما وطن توپراغین
یاد دیارین شاهلیغینا ساتمایان
قهرمانی سئیر ائله‌دی معنالی،
ائیله‌دی تصدیق اونون حق اولماغین.

عشقده هر چند کی مغبون ایدی،
گؤزلری سؤیلوردو، و لاکین شاهین،
یولچوموزون توتدوغو یولدان‌دا او
حق سئون اینسان کیمی ممنون ایدی.

یولچونو تحسین ائله‌ییب حؤکمدار،
قویدو تاجی، اولدو گئنه تاجدار
ـ یاخشی یول اولسون ـ دئدی ـ

تا وارام،
من سیزه منت دارام.
انسانا هر زاد اولار اثلسیز حارام.

بیرده نه حاجت دئمک،
سیر ایکیدن اؤتسه گزر دیللری.
گیزلی ایشیم توپراغیمین سیرریدیر،
سیریم ایله خلقه سعادت گلیر،
سیر ایسه پنهان گرک.
بیل، بو مثل‌ده دولاشیر اثللری:
چوخ بیلیب، آز سؤیله‌مک
هر ایگیدین لنگری.

وئردی او سؤز سلطانا،
سیرین اونون یایمایا هئچ بیر یانا.
باش ایه‌رک چیخدی یولا، گلمه گه اؤز یوردونا.
یولدا گئدیب فیکر ائدیر:
اؤزگه الینن گلن آزادلیغی،
یاد گتیرن شادلیغی
نئیلر ائلیم؟!
قیرماسا زنجیری اگر اؤز الیم،
قیرسا ائلین زنجیرینی اؤزگه‌لر،
بیر تازا زنجیر دوزر.
ایشده دئییل، سؤزده وئرر عزت او،
سؤزده وئرر اثللره حریت او،

ایشده ایسه درد، کدر، مؤحنت او.
اود کیمیدیر هر ائلین آزادلیغی،
یانسا او بیر اؤزگه الینن اگر،
اولماز اونون ایستیسی،
نورو و آبادلیغی،
گؤزلری آمماکور ائدر توستوسو.
سؤزده او حق، ایشده اسارت وئرر،
سؤزده شرف، ایشده حقارت وئرر.

کیم کی مینر یاد آتینا، تئز دوشر.
ائل اؤزو قیرسین گرک اؤز بندینی.
دوغسا گونش خلقین اؤزوندن اگر،
غرق ائله‌یر نوراکیچیک کندینی،
یوخسا کی، بیر قلبه‌ده ائتمز اثر،
ائتسه‌ده، جاسوس وئرر.

یولچو گئدیر اؤز الیدیر، اؤز باشی،
فیکر ائله‌ییر:
یوللار اوزون، داغ ـ ده‌ره هر یان خطر،
یاخشی اولاردی گؤتوسه‌یدیم اگر،
بیر گؤزل آت، بیر یهر،
بیرده کی، یول یولداشی ...

بخت آرایان آخیری
چاتدی وطن مولکونه،

اؤپدو مقدس یئری
/ توربت کیمی.
ایچدی سویوندان بیر اوووج،
قلبینه گویا تازادان آخدی قان؛
چکدی دریندن نفس،
جسمینه گویا تازادان گلدی جان.
ـ اولماسا یورد ـ سؤیله‌دی ـ هر شئی عبث!!

گلدی سورا بیر باشا
تاپماغا یول اوستو قوجا کندلینی.
تاکی، گلیب چاتدی قوجا یولداشا،
ـ بختیزی گؤردوم ـ دئدی ـ
اورداکی سن هر بیر ایل
زحمتینن توخمو ائدیرسن هدر،
وار دولو بیر کوپ قیزیل
قاز، اونو اوردان چخار،
هر نه کی، اکسن بیتر.

کندلی سئوینجک دئدی: ای سیرداشیم!
سن ده منیم قارداشیم؛
جوخدو بو ایشده امه گین، زحمتین.
یوخ خبری هئچ کسین،
اوستو آچیلمیب ایشین،
گل چیخاراق، یاری سن اول، یاری من،
بلکه آتاق بیزده کاسیبلیق داشین،

سن کی یاخین‌سان منه هر اؤزگه‌دن.

خفیه‌لری بیلسه اگر حاکیمین،
کوپ قیزیلیم بیر یانا،
من ده عؤمورلوک دوشه‌رم زندانا.
یوخ خبری بوندان هله هئچ کیمین.

تاکی ائشیتدی بونو بخت آختاران،
معنالی ـ معنالی گولومسوب، دئدی چوخ مهربان:
حقیمی آلمیش کیمی‌یم، ای بابا!
بختی دوران نئیله‌یه‌جک دؤولتی،
نئیله‌یه‌جک مکنتی
/ یا شهرتی.
فوت ائله‌مه فرصتی،
گئت چیخار او ثروتی
اوغلووا توی توت، نه‌وه‌وه سال نظر،
آرزولاران چات، یئ، ایچ، اول بختور.
کندلینین تاکی علاجین دئدی،
دورمادی بیر آن دا او.
گئتمیش ایدی بیر قدر،
گؤردو یول اوستونده دوروب جانور.
حئیوانی گؤرجک تانیدی قهرمان،
وئردی اوزاقدان سلام،
هم ائله‌ییب احترام،
سؤیله‌دی: ای محترم!

بیر داها سالماز یووا قلبینده غم،
بللیدی چون دردینیزین مرهمی.
بختیزی گؤردوم، دئدی:
چاره‌سی آخماق کیشینین بثینیدیر،
گر یئسه قالماز غمی.
آغری گئدر، لذت آلار دونیادان،
هر زامان.

چوخ ساغ اولون ـ سؤیله‌دی قورد ـ راضییام.
بیر دئ گؤرک، ای فیلان!
چوخ گئجیشیبسن، یول اوزاقدیر مگر؟
چوخدو مگر بختی یاتان؟
چوخ مو چتین‌لیکلره گتدین داوام؟
چوخدو بو یوللاردا مگر فتنه، شر؟

ساده کیشی
آچدی دئدی قورخودان
یولدا باشیندان کئچنی بیر به بیر.
قورد باشین توولادی،
آخماق ایمیشسن ـ دئدی ـ ای قهرمان.
بختی اویانماق بو دئییل، بس نه دیر؟!

دوشدو دیلی بنده یازیق یولچونون،
قالدی یازیق هاج ـ واج.
کاش ـ دئدی قلبینده ـ قیزیلدان گؤتوره‌یدیم بیر آز،

شاهدان آلایدیم نئچه یول یولداشی،
تا پولونان درده ائده‌یدین علاج،
توپبوزونان یا ازیلردی باشی.

چاره‌سی هر یاندان اوزولموش کیشی
باشلادی یالوارماغا.
دوشدو یازیق تورپاغا،
لئیک نه یالوارماغی، نه قارقیشی
هئچ بیر اثر ائتمه‌دی.

چوخ دئدی بختین گؤرن،
قورد آز ائشیتدی و دئدی: ای هپن!
هر مرضین درمانی وار،
یوخدو ولی چاره‌سی آخماقلیغین.
دونیانین هر بیر یئرین آختارسالار،
سن کیمی بیر آخماغینی کیم تاپار؟!

تا بونو قورد سؤیله‌دی،
ووردو آغیر پنجه‌سین،
پارچالادی یولچوموزون سینه‌سین.

یولچو یومان دم نیگران گؤزلرین
لبلری سؤیلوردو یاواش،
بختینین آخیردا دئین سؤزلرین:
ایشله‌مه‌سه عقل اگر،

قول ـ قولاگر تاخماسا ائللر تامام،
خلقین اؤزوندن دوغان
اوردوسونا آرخالانان
دؤولت اگر اولماسا،
بخت اویانیب دورسادا وئرمز ثمر

[داستانی قورتاردی معلیم بابا،
سوسدو، گؤزون تیکدی آخار چشمه‌یه.
پوزدو سکوتو بیر اوشاق ناگهان]:
ـ آی باباجان!
دورمادی بس بختی بیزیم ملتین؟
گلمه‌دی بس خوش گونو حریتین؟!

[گئتدی درین فیکره معلیم بیر آن.
اولدو بو سؤزدن دئیه‌سن باغری قان،
چهره‌سینی توتدو غم،
گؤزلرینه قوندو غم؛
چکدی او روحاً عذاب،
چهره‌سینه قوندو آچیق اضطراب؛
بیر اوشاغا ایندی نه وئرسین جواب؟!
تئللرین آخیر اوشاغین اوخشاییب،
آه چکرک سؤیله‌دی]:
آچ قولاغین، گل هوشا،
اوندا کی دولدون یاشا،
آچسان، اوغول، گر گؤزون،

درک ائده‌جکسن اؤزون.
گر اوخویوب، درک ائله‌سن وارلیغین،
دویسان اگر حقّیوی، انسانلیغین، آزادلیغین،
کئچمیشین، اؤز منلیگین، اؤز ملتین،
درک ائده‌جکسن یقین.

چشمه سویو لام آخیر.
قاش قارالیب، کنده قارانلیق چؤکور،
آستا دؤنور ائولره یورغون ناخیر،
آی اله‌ییر نورونو، اولدوز باخیر،
دفترین آهسته یاشاییش بوکور.
گئتدی معلیم بابا،
گئتدیلر آردینجا اوشاقلار همن،
صحبت ائدن حالدا یاتان بختدن،
عقلدن، ائلدن، گلجک وقتدن.

باکی

تیر-مرداد-شهریور ۱۳۴۲

نشر اختر

پروفسور دوقتور محمدتقی زهتابی‌دن
چاپ اولونموش اثرلر

- آبلیق "اتحاد یولو" درگیسی / باغداد
- پروانه‌نین سرگذشتی ـ شعر مجموعه‌سی / باغداد
- باغبان اثل‌اوغلو ـ منظومه / باغداد
- چریک افسانه‌سی ـ منظومه / استانبول
- بذ قالاسیندا ـ منظومه / برلین
- بختی یاتمیش ـ منظومه / باغداد
- ارک مجموعه‌سی ـ ۵ جلدده / برلین
- هستی نسیم ـ شعر مجموعه‌سی / باغداد
- جنایات ۲۵۰۰ ساله شاهان / باغداد
- آیا زبان فارسی به زبان ملل دیگر ایران برتریت دارد؟ / باغداد
- قواعد الفارسیه ـ عربجه / باغداد
- زبان آذری ادبی معاصر ـ آواشناسی، قواعد نگارش / تبریز
- معاصر ادبی آذری دیلی ـ سس، صرف / تبریز
- علم المعانی ـ لکسیکولوژی / تبریز
- قوی اولسون اون ـ حکایه مجموعه‌سی / تبریز
- باغبان اثل‌اوغلو ـ ایکینجی چاپ، تکمیل‌لشمیش / تبریز
- بیر سیرا شعر و مقاله ایران وارلیق مجله‌سینده
- ایران تورکلرینین اسکی تاریخی / تبریز

□□□

شابک: ۹-۰۶-۶۷۵۶-۹۶۴ ISBN: 964-6756-06-9

قیمت: ۸۰۰۰ ریال •